

Täysistunto

Tiistai 31.1.2023 klo 13.59—20.19

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 20.19.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (13.59—15.57 ja 17.58—19.14) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.57—17.58 ja 19.14—20.19).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asiat U 104-106/2022 vp.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 189/2022 vp

Kansalaisaloite KAA 6/2021 vp

Valiokunnan mietintö StVM 42/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Juvonen.

Keskustelu

14.00 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät kansanedustajat! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi eli niin sanottu translaki. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut lakiesityksestä mietinnön, ja perussuomalaiset ovat jättäneet tähän mietintöön hylkäysvastalauseen. Esitän, että tämä lakiesitys hylätään. Samalla esitän, että eduskunta hyväksyy kaksi lausumaesitystä.

Arvoisa puhemies! Aloitan lainauksella pääministeri Marinin hallitusohjelman tiedonantokeskustelusta eduskunnassa. Ilmastomuutosta koskevassa osiossa vakuutetaan halli-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

tuksen toimissaan nojaavan tutkittuun tietoon ja kunnioittavan asiantuntijoiden arvioita. Jostain syystä näin on ilmastotoimissa mutta ei translain kohdalla. [Petri Huru: Ohhoh!] Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltialaa kuultiin valio-kunnassa asiantuntijana. Kaltiala on vastannut Tampereen yliopistollisen sairaalan sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinneista toiminnan aloittamisesta, vuodesta 2011, lähtien. Translakia koskevassa lausunnossaan Kaltiala varoittelee lain hyväksymisestä aiheutuvista seuraavista ongelmista: ”Sukupuolen vahvistamisen kautta ei tule tehdä mahdolliseksi saada muiden henkilöiden turvallisuutta vaarantavia oikeuksia, esimerkiksi mahdollisuutta vapautua vankeinhoidossa henkilöntarkastuksista tai tulla sijoitetuksi vahvistetun sukupuolen mukaisesti haavoittuvassa asemassa olevien, yleensä naisten, asuintiloihin, tai pääsyä käyttämään muiden oikeuksia loukkaavalla tavalla intiimitilanteita sisältäviä tiloja, kuten puku- ja pesutilat. Sukupuolittain erillisillä pukeutumis- ja pesutiloilla on laaja kulttuurillinen hyväksyntä, ja tämä erillisuus voi olla edellytys esimerkiksi sille, että tytöt monista etnisistä ja kulttuurisista ryhmistä pääsevät koulutukseen ja harrastuksiin. Yksittäisen sukupuolensa biologisesta sukupuolestaan poikkeavasti vahvistaneen henkilön oikeuksia esimerkiksi puku- ja pesutilojen suhteen ei tule tulkita tavalla, jonka vuoksi toiset joutuisivat vetäytymään ja heidän oikeutensa siis kaventuivat.”

Arvoisa puhemies! Hallitus kuitenkin suhtautuu ongelmaan vähätellen. Kun puhutaan vankiloista, pukuhuoneista tai suihkutiloista, katsoo ministeri asialliseksi puhua pilkalliseen sävyyn yleisistä vessoista. Translakeja on saatettu voimaan ennen Suomea. Muualla maailmassa on jo kokemuksia siitä, mitä tapahtuu, kun sukupuoltaan vain juridisesti vaihtaneita miespuolisia seksuaalirikollisia sijoitetaan naisvankilaan — raiskaukset ja seksuaalinen väkivalta tulevat varmaan hallitukselle yllätyksenä. Muun muassa Australiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa on vireillä aloitteita, joissa vaaditaan sukupuoltaan vaihtaneiden poistamista naisvankiloista. Tuorein tapaus on vain muutaman päivän takaa, kun Skotlannissa kahteen raiskaukseen syyllistynyt, nykyään nimeä Isla Bryson käyttävä vanki siirrettiin pois naisvankilasta. Skotlannin pääministerin Nicola Sturgeonin asian tiimoilta antamaa haastattelua, jossa hän joutui pakittamaan aiemmasta kannastaan, kuvattiin eilen The Sun -lehdessä julkaistussa uutisessa sanalla ”katastrofi”. Brysonin siirtämistä ajoi Fair Play For Women -organisaatio.

Arvoisa puhemies! Kentältä tullessa palautteessa suhtautuminen hallituksen esittämään translakiin on ollut yksinomaan kielteistä. Esityksessä on sivuutettu täysin sukupuolivaikutusten arviointi muiden kuin sukupuoltaan vaihtavien osalta, ja nämä vaikutukset ovat yksinomaan kielteisiä. Kun juridisen sukupuolensa vaihtamista hakevan henkilön motiiveja ei selvitetä eikä niitä saa esityksessä kyseenalaistaa, laki ei aja transihmisten asiaa vaan tekee pilkkaa oikeasti transsukupuolisista ja antaa rikollisille samat oikeudet kuin transsukupuolisille. Samalla se huonontaa erityisesti naisten asiaa. Ainoa asia, jota se edistää, on hallituksen epämääräinen ja toksinen ideologia, jolla henkilöiden todellinen sukupuoli pyritään häivyttämään ja sukupuolesta tekemään identiteettikysymys silloin, kun sukupuoltaan vaihtamalla on mahdollista saada kyseenalaista hyötyä esimerkiksi urheilussa — tähän urheiluun liittyen perussuomalaisilla on myös lausuma. Samalla kuitenkin poljetaan biologisten naisten asemaa monilla yhteiskunnan aloilla, luodaan turvattomuutta ja tehdään tyhjäksi vuosikymmenten tasa-arvotyö naisten aseman parantamiseksi. Kun muualla maailmassa ongelmia on ilmennyt translakien kanssa, uskooko hallitus, että Suomessa ei niitä tule ilmenemään? [Jussi Halla-aho: Ei tietenkään!] Kun niitä kuitenkin var-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

masti ilmenee, miten ja kuinka nopeasti asiaan reagoidaan? Miten nopeasti tuodaan lakiesitykset, jotka tilkitsevät nämä porsaanreiät?

Lopuksi haluan vielä kysyä: uskovatko hallituksen naisministerit, että murrosikäiset tytöt ovat yhtä avarakatseisia kuin te, jos sukupuoltaan juridisesti vaihtanut mutta fyysiseltä olemukseltaan mies saapuu samoihin tiloihin, joissa ollaan alasti? [Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä kysymys, erittäin hyvä puheenvuoro!]

Eli hylkäysesitys ja kaksi lausumaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkynen.

14.07 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Aluksi kannatan edustaja Juvosen tekemää hylkäysesitystä sekä hänen esittämäänsä lausumia.

Ja tähän alkuun pyydän anteeksi transihmisiltä — en itseni enkä puolueeni puolesta vaan heidän puolestaan, jotka ovat tuomassa teille tätä huonosti laadittua lakia. He eivät ilmeisesti ymmärrä, mitä ovat tekemässä. Jos jotakin hyvää tästä lakiesityksestä voidaan mainita, niin lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistaminen ja 18 vuoden ikäraja ovat sitä — muutoin mielestäni koko lakiesitys joutaa romukoppaan. [Aki Lindénin välihuuto] Tällainen laki, joka jo käsittelyvaiheessa sisältää paljon epäkohtia ja porsaanreikiä, aiotaan nyt kuitenkin runnoa väkisin läpi. Minusta tuntuu vahvasti siltä, että asiaa tukevat kansanedustajat eivät edes perehtyneet aiheeseen kovinkaan syvällisesti. Ehkä on niin, että vaihtoehtoisesti he eivät välitä sen ristiriidoista tai sitten he pitävät esiin nostettuja ongelmalanteita tai mahdollisia väärinkäytöksiä kauhukuvien maalaamisena ja liioitteluna.

Vasemmistoliiton edustaja Kyllönen sanoi esityksen ensimmäisessä käsittelyssä puheenvuorossaan, ettei mikään laki ole täydellinen ja tässä salissa ei ole päätetty ainuttakaan lakia, joka ei mahdollistaisi väärinkäytöksiä. Ihmettelen kovasti tätä lausuntoa. Eli antaa mennä vaan läpi, onhan niitä muitakin huonoja lakeja, eikö — vai niinkö? Missä on eduskunnan arvovalta ylimpänä lainsäätäjänä? Missä laadunvalvonta? Käykö tämän translain kanssa samoin kuin kävi taksilain kanssa?

Vihreiden edustaja Suomela sanoi ensimmäisen käsittelyn puheessaan, ettei tämä niin sanottu translaki ole keneltäkään pois. Minä kyllä väitän, että se on pois monen naisen tai tytön oikeudesta keholliseen yksityisyyteen ja turvallisuuteen. Lisäksi ihmisille ajetaan sellaisia etuoikeuksia, jotka ovat todellakin muilta pois. Jos mies, joka on vaihtanut sukupuolensa naiseksi ilman minkäänlaisia ulkoisen olemuksen muutoksia, tulee samoihin pukuhuone- tai suihkutiloihin naisten kanssa, se varmasti kauhistuttaa perinteisten arvojen kannattajia mutta evää heiltä kritisoimisen ja kyseenalaistamisen oikeuden. Hän kun satuu olemaan oman ilmoituksensa mukaan nainen, ei siis edes transsukupuolinen.

Kun ulkoisia sukupuolen tunnusmerkkejä ei tarvitse enää lain mukaan muuttaa, niin ainakin minä pidän tätä hyvin eriskummallisena. Voi olla, että vihervasemmisto ei näe tätä ongelmaa vaan haluaa, että kaikki muutkin osallistuvat tähän fiktiiviseen sukupuolinäytelmään. Tulee mieleen satu Keisarin uudet vaatteet: keisarilla ei ollut vaatteita ollenkaan, mutta kukaan ei uskaltanut tai saanut sanoa sitä ääneen — muutoinhan hänet olisi leimattu typeryydeksi. Eli jos käsittelyssä oleva laki menee läpi, niin lailla pakotetaan kaikki tukahduttamaan se, mitä heidän aistinsa ja järkensä sanovat, ja antautumaan kuvitelmalle, että biologinen sukupuoli muuttuu pelkällä omalla ilmoituksella.

Arvoisa puhemies! Pelkään myös, että transkriittisyydestä joutuu jatkossa oikeudelliseen vastuuseen, kuten on jo käynyt esimerkiksi Britanniassa. Tällaisen lakimuutoksen to-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

teuttaneissa yhteiskunnissa on alettu käyttämään erilaisia rangaistuksia, kuten syytöksiä transfobiasta ja sosiaalisesta eristämisestä. Pyritään siis painostamaan ihmisiä, jotta he pitäisivät transnaisia tai naisiksi identifioituja biologisia miehiä naisina. Tällä tulee olemaan kielteisiä vaikutuksia sananvapauteemme ja tutkimusvapauteemme. Lain mennessä läpi romutamme kaiken normaalin biologisen totuuden ja yhteiskunta uppoutuu kuvitelmiin ja tekee tosiasioiden ilmaisemisesta tabun.

Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin vihervasemmiston puolustuspuheita tästä hallituksen lakiesityksestä, niin tuli hyvin selvästi esiin se, että laki ei jää tähän kehitystasoon. Selkeä tavoite on laajentaa sitä koskemaan alaikäisiä — tätä minä pidän erittäin sairaana kehityksen suuntana. Tämä kehitys tulee rajoittamaan vanhempien kasvatusoikeutta, kun oppi itsemäärittelyyn perustuvasta sukupuolesta sovelletaan vanhempien ja lasten suhteeseen. Kun vanhemmuuskaan ei enää ensisijaisesti määrydy biologisen sukupuolen pohjalta, koko perheen idea katoaa ja melkoinen sekamietelisyys on valmis. En myöskään yhtään epäile, etteikö tämä lisäisi entisestään nuorten ahdistusta ja heidän mielenterveysongelmiaan. Tällainen perinteinen perhearvojen romuttaminen juontaa juurensa marxilaisuudesta, ja siksi ei ole ihme, että juuri vihervasemmisto on innokkaimmin ajamassa tätä lakiesitystä. [Eduskunnasta: Totta!] Sitä kuitenkin ihmettelen, että kokoomuskin on lähtenyt tätä kannattamaan. Näemme jo Yhdysvalloista, miten tämä identiteetti-ideologia on mennyt siihen pisteeseen, että ihmisten kokemusta itsestään esimerkiksi kissoina, susina tai koirina pidetään hyväksyttävänä eivätkä opettajat siellä kouluissa enää tiedä, miten toimia. Olemmeko me seuraamassa Amerikan polkua? Minä ainakin toivon, ettei hulluus kehity tälle tasolle vaan järki pysyisi mukana.

Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ei ole mikään kiire, koska jo nykyisin perusteella sukupuolen vaihtaminen tai korjaaminen on mahdollista. Mikään laki ei siis estä sitä. Miettikää nyt parempi lakiesitys, missä kaikki näkökulmat otetaan huomioon. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hyrkkö.

14.14 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Joka kerta kun eduskunnassa on korjattu sateenkaarivähemmistöjä koskevia lainsäädännön puutteita, vastustus on ollut voimakasta. On maalattu uhkakuvia, on peloteltu milloin milläkin. Minä sanon, että pelko pois. Maailma, jossa jokainen voi turvallisesti olla oma itsensä, on parempi meille kaikille.

Käsitlemme tässä salissa useimmiten lakeja, jotka koskettavat ihmisiä laajasti, mutta nyt pöydällä on laki, joka ei vaikuta suurimman osan elämään yhtään mitenkään. Pienelle joukolla se on kuitenkin aivan perustavanlaatuinen ja hyvin konkreettinen kysymys.

Monelle lain vastustajalle transihmisten kohtaama todellisuus tuntuu olevan varsin vieras. Kuinka moni täällä esimerkiksi tietää, millaista on elää väärän sukupuolimerkinnän kanssa, kuinka raskaalta tuntuu joutua jatkuvasti väärin sukupuolitetuksi, kuinka musertavaa on, jos omat läheiset eivät hyväksy omana itsenään, tai kuinka vaikea ja mutkikas prosessi sukupuolen korjaaminen on? Esimerkiksi armeijan välttäminen, millä keskusteluissa on spekuloitu, vaatisi elämään yli kymmenen vuotta väärän sukupuolimerkinnän kanssa. Ei sellaiseen kenenkään kannata ryhtyä. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Viitaten viime viikolla tässä salissa ja viime aikoina julkisuudessa käytyyn keskusteluun haluan todeta kaikille keskustelua seuraaville transihmisille, muunsukupuolisille, intersukupuolisille ja muille sukupuolivähemmistöön kuuluville tämän: en

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

hyväksy sellaista puhetta, jossa teitä leimataan ja vähätellään ja jossa olemassaolonne kyseenalaistetaan. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Se ei tarkoita keskustelun suitsimista tai kieltämistä. Se ei tarkoita, etteikö huolia saisi tuoda esiin. [Arja Juvonen: Niitähän me tuodaan!] Jos puolustaa oikeuttaan sanoa mitä tahansa, on syytä kestää myös se, että ne sanat saattavat joutua kritiikin kohteeksi. [Vasemmalta: Kyllä!]

Minun on kuitenkin vaikeaa ymmärtää, miksi joku tahtoi tieteen tahtoon käyttää puheaikaansa tavalla, jonka tietää satuttavan. Erityisesti meillä puhumisen ammattilaisilla on taito ja mahdollisuus valita sanamme mieluummin empatian kuin ennakkoluulojen kautta. Tämä pätee erityisesti, kun puhumme lapsista ja nuorista. Paras tae lasten ja nuorten kasvurauhalle olisi se, että aikuiset ottaisivat heidät vakavasti, hyväksyisivät heidät omana itsenään ja rakentaisivat sellaista yhteiskuntaa, jossa erilaisuutta ei leimata ja syrjintää ei hyväksytä. [Antero Laukkasen välihuuto]

Nyt käsiteltävänä oleva laki ei tuo muutosta alaikäisten asemaan. Pidän kuitenkin erittäin tärkeänä, että asiaan palataan. Tähän samaan epäkohtaan ovat kiinnittäneet huomiota lukemattomat eduskunnan valiokuntien kuulemat asiantuntijat, kuten esimerkiksi HUS, lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Väestöliitto, Psykologiliitto, Suomen evankelis-luterilainen kirkko sekä professorit Viljanen ja Salminen, vain muutamia mainitakseni. [Sari Tanuksen välihuuto]

Valmistelun aikana tehdyssä lapsen oikeuksia koskevassa selvityksessä kiinnitetään huomiota siihen, että ehdottoman ikärajan asettamisen sijaan tulisi punnita lapsen eri perus- ja ihmisoikeuksia ja sitä, minkälainen sääntely parhaiten vahvistaisi lapsen oikeuksien toteutumista ja tukisi hyvinvointia. [Antero Laukkasen välihuuto] Tämän olisi hyvä olla jatkovalmistelun lähtökohta.

Mitä tulee täällä siteerattuun Helsingin Sanomien artikkeliin tai haastatteluun, kyseisessä haastattelussa sekoitettiin varsin erikoisella tavalla lääketieteellinen ja juridinen prosessi, [Antero Laukkanen: Ei sekoitettu!] joita nyt siis ollaan eriyttämässä toisistaan. Lisäksi on hyvä huomata, että esimerkiksi TAYSista on annettu eduskunnalle myös lakia tukevia lausuntoja. Toivon, että myös niille annetaan painoarvoa.

Arvoisa puhemies! Osa lain vastustajista on kertonut kannattavansa lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistamista laista. Osa puolestaan on yrittänyt vähätellä asiaa, ikään kuin lisääntymiskyvyttömyyden vaatimuksella ei oikeastaan olisi merkitystä, jos se ei ole johtanut kirurgisiin sterilointitoimenpiteisiin. Tämänkaltaisen vaatimuksen laissa on toki jo itsessään eettisesti kestävä, ja siihen ovat sekä lääketieteen asiantuntijat että ihmisoikeusasiantuntijat kiinnittäneet toistuvasti huomiota. Sen lisäksi sillä todella on aivan konkreettisia vaikutuksia transihmisten elämään.

Tarve hedelmättömyyttä aiheuttaville hormonihoidoille on yksilöllinen. Nykylaki on pakottanut lisääntymiskyvyttömäksi ihmisiä, joille juridisen sukupuolen vahvistaminen olisi riittänyt. Tämä muuttuu uuden lain myötä, kun juridisen sukupuolen vahvistaminen erotetaan lääketieteellisistä hoidoista.

Lääketieteellisiä hoitoja tulee olla transihmisten saatavilla, mutta on vaikeaa ymmärtää, miksi lain vastustajat haluavat pakottaa näihin raskaisiin lääketieteellisiin hoitoihin sellaisetkin ihmiset, jotka eivät niitä tarvitsisi. [Jukka Mäkynen: Ollaanko me sanottu niin?] Lain hylkääminen tarkoittaa nykytilan ja myös sen lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen jatkoa.

Arvoisa puhemies! Transihmiset eivät synny tai katoa tämän lain hyväksymisen tai hylkäämisen myötä. He ovat olemassa nyt, ja he ovat olemassa myös ensi viikolla. Irlannissa

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

itseään määrittämisoikeuteen perustuva translaki säädettiin jo vuonna 2015 laajassa poliittisten ryhmien yhteisymmärryksessä. Irlantilaisen transjärjestön toiminnanjohtaja kiteyttikin tämän päivän Hesarissa hyvin sen, mistä meilläkin on oikeastaan kysymys: ”Kyse on byrokraattisen prosessin helpottamisesta tietyllä ihmisryhmälle tavalla, joka kunnioittaa sen yksityisyyttä ja antaa sille arvoa, ei sen enemmästä eikä vähemmästä.”

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

14.20 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Kannatan tämän lakiesityksen hylkäämistä ja vetoan edustajiin, että tukisitte hylkyä. Nimittäin tässä esityksessä ei ole järkeä. Esitän myös hyväksyttäväksi nimissäni pöydille jaettavat seitsemän lausumaa.

Tässä esityksessä ei ole kysymys sukupuolivähemmistön ihmisarvon vahvistamisesta vaan ”sukupuoli”-käsitteen muuttamisesta. Kuka tahansa voi muuttaa sukupuolensa. Jatkossa rekistereihin merkitään siis ihmisen kokemus sukupuolesta — ei todellista, objektiivisesti havainnoitavaa sukupuolta. Ja hallituksen esityksessä samastetaan virheellisesti käsitteet ”sukupuoli” ja ”sukupuoli-identiteetti”. Kokemuksia sukupuolesta voi olla monenlaisia, mutta meillä on kaksi sukupuolta.

Juridinen sukupuoli irrotetaan lääketieteellisestä tutkimuksesta ja diagnoosista, biologiasta, ihmisen kehollisuudesta. Sukupuolen voi vaihtaa siis hakemusmenettelyllä ilman mitään muutosta sukupuoli-ilmaisuun. Transsukupuolisuusdiagnoosin saaneilta onkin tullut tämän vuoksi runsaasti kritiikkiä esitystä kohtaan. Ja tämä on täysin hallituksen poliittinen linjanveto, nimittäin tätä ei Suomelta edellytetä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vuoden 2017 ratkaisussaan linjannut, että jäsenmailla on laaja harkintavalta asettaa vaatimus transsukupuolisuusdiagnoosista ja lääketieteellisistä tutkimuksista edellytyksenä tälle sukupuolen vaihtamiselle. Jos ”sukupuoli” merkitsee käsitteenä väestöryhmän sijaan identiteettiä, niin miten väestöryhmään kuuluvien ihmisten oikeuksia edes voidaan edistää, erityisesti naisten tasa-arvolain pohjalta?

Pidän erityisen harkitsemattomana, jopa järkyttävänä, valiokunnan enemmistön lausumaa, jonka mukaan omaan selvitykseen perustuva sukupuolen vaihtaminen tulisi ulottaa myös lapsille ja nuorille, vieläpä ilman määriteltyä ikärajaa. Esitänkin, arvoisa puhemies, hylättäväksi tämän valiokunnan lausumaehdotuksen 1 ja sen tilalle oman lausumaehdotukseni 1, jossa torjutaan jatkossakin lain ulottaminen alaikäisille.

Nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala, jota täällä on siteerattu, toteaa näin: ”Nuoruusikäisten identiteettikehityksen keskeneräisyyden vuoksi ikärajan alentamista ei tule harkita” — ei siis edes harkita. Hänen lausuntonsa on erityisen painava, sillä hän on vuodesta 2011 hoitanut transnuoria Tampereen yliopistollisessa sairaalassa, jonne nämä on keskitetty. Ja hän perustelee: ”Valtaosa nuorten sukupuoli-identiteetistä johtuu nykyisestä mielenterveyden kriisistä ja siitä, että sukupuoli-identiteetti on virallisessa ja sosiaalisessa mediassa nuorille vahvasti tarjolla selityksenä lukuisiin ongelmiin ja reittinä ulos kasvuvuista ja vakavammistakin vaikeuksista.” Haluammeko siis yhä enemmän lisätä tätä reittiä ja tätä hämmennystä?

Professori muistuttaa, että myös 18–22-vuotiaat elävät myöhäismurrosikää, jossa identiteettikehitys voi olla hyvin keskeneräistä. Ja meillähän transsukupuolisuus ja kehodysforia ovat lisääntyneet valtavasti niin Suomessa kuin monissa länsimaissa, ja professorinkin mainitsemalla tavalla tässä on myös sosiaalista tartuntaa. Kansainvälisesti verkottuneet, vahvasti rahoitetut LGBT-järjestöthän vaikuttavat juuri sosiaalisessa mediassa ja tarjoavat

sitä ajatusta, että ehkä olet syntynyt väärään sukupuoleen, kun koet tällaista ahdistusta. [Antero Laukkasen välihuuto]

Pakkosterilisaatiota on käytetty koko tämän prosessin ajan perusteluna tälle muutoksen tarpeelle, ja tämä on harhaan johtamista. Kun vuonna 2002 säädettiin translaki, silloin sterilisimislakiin laitettiin mahdollisuus sterilisaatioon tältä pohjalta. Edustaja Hyrkkö vaati edellisessä puheenvuorossaan, siis ensimmäisessä käsittelyssä, valtiolta korvauksia tämän lain pohjalta pakkosterilisoiduille. No montako heitä on? THL:n rekisteriin ei ole raportoitu yhtään ainoaa sterilisaatiota transsukupuolisuuden perusteella koko voimassaoloaikana — ei siis vapaaehtoisesti eikä pakolla. Lisääntymiskyvyttömyys tulee sen seurauksena, että ihminen on itse halunnut muutoksen kehoonsa hormonihoidoilla tai leikkauksilla.

Itsemäärittely vaikeuttaa persoonallisuushäiriöistä ja mielenterveysongelmista kärsivien ihmisten avuntarpeen havaitsemista ja oikeanlaisen hoidon saamista, ja nämä mielenterveysongelmat voivat jäädä vaille hoitoa, jos tarjotaan mahdollisuudeksi sitä, että sen kun vain laittaa hakemuksen menemään Väestörekisterikeskukseen ja vaihtaa sukupuolen — ilman että tartutaan niihin nuoren ihmisen ongelmiin, jotka siellä taustalla ovat. Ja Kallialan sanoin valtaosalla näistä nuorista ihmisistä, jotka haluavat vaihtaa sukupuolta, on mielenterveyden ongelmia. [Eva Biaudet: Eivät he nytkään saa apua!] ”Sukupuolen vahvistaminen ei myöskään ole nuoruusiän aikana vakiintuneen identiteetinmuodostuksen vaatima vahvistus vaan sinänsä kehitystä suuntaava interventio”, myös näin sanoo Kalliala.

No täällä on kysely, että mitä se on sinulta pois, jos biologinen mies voi vaihtaa sukupuolimerkinnän naiseksi. Maailmalla on esimerkkejä siitä, esimerkiksi Norjasta, että väärin sukupuolittamisesta voi joutua syytteen. Millä oikeudella kukaan voi estää biologiselta mieheltä näyttävän etenemistä naisten pukuhuoneeseen uimahallissa? Eihän siellä papereita edes kysellä ja vaikka kysyttäisiinkin, henkilö voi väittää itseään naiseksi ja nostaa kohtelustaan syytteen. Meillä on esimerkkejä Kanadasta ja Espanjasta, jossa vanhemmilla on huostaanotettu lapsi, jota vanhemmat edelleen kutsuvat antamallaan nimellä. Ja kohta voi joutua käräjille jo pelkästään tätä lakia arvostelevista vakaumuksellisista kirjoituksista, perusteena kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Näitä ongelmia nostin esiin muuten samaa sukupuolta olevien avioliittolain käsittelyn yhteydessä. Silloin ne leimattiin pelotte-luksi, mutta kaikki ne uhkakuvat ovat toteutuneet — omalla kohdallani jopa käräjille asti, ja vielä ensi elokuussakin näitä puidaan sitten tuolla Helsingin hovioikeudessa.

Arvoisa puhemies! Mainitsen myös naisten ja tyttöjen kilpaurheilun. Mietintö on niukka tästä asiasta: perusteluja ei ole, vain laimea ponsi. Tosiasia on se, että tässä otetaan askel tyttöjen kilpaurheilu-unelmien tuhoamiseen, ja näitä esimerkkejä löytyy maailmalta runsaasti. Esimerkiksi uusiseelantilainen Laurel Hubbard, joka osallistui painonnostoon Tokion olympialaisissa. Siellä kilpakumppanit arvostelivat tätä ja kokivat tilanteen epärealistiseksi, ja tästäkin he saivat transfobia-leiman. Heitä syytettiin transfobiasta, kun he arvostelivat sitä, että biologinen mies tulee kilpailemaan heidän sarjaansa. [Eva Biaudet: Hän ei voittanut!]

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen perusteluihin, valiokunnan mietinnön perusteluihin sekä ponteen sisältyy vahvasti se ajatus, että näillä samoilla perusteilla hakemusperustainen sukupuolen vaihtaminen tulisi ulottaa alaikäisille — ja vetoan teihin kaikkiin edustajiin: Tämä on epäonnistunut kokonaisuus. Tämä on jopa vaarallinen esitys. Tämä tulee hylätä. Jos haluttaisiin pelkästään poistaa tämä lisääntymiskyvyttömyysvaatimus, se voitaisiin tehdä ilman, että lääketieteellinen prosessi poistetaan sukupuolen vaihtamisesta,

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

mutta käytännössä lisääntymiskyvyttömyyttä ei millään tavalla varmisteta eikä vaadita vaan se seuraa ihmisen itsensä haluamista lääke- ja leikkaushoidoista. [Sanna Antikainen: Erinomainen puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

14.29 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Transihmisten ihmisoikeustilanne Suomessa on tällä hetkellä kestämaton, ja se on ollut sitä jo pitkään. [Sari Tanuksen välihuuto] — Aivan, saanko, edustaja Tanus, puhua rauhassa? [Antero Laukkanen: Kyllä saatte!] — Kiitos. — Aivan liian pitkään transihmiset on pistetty odottamaan myös tämän lain valmistelua ja valmistumista. Aivan kohtuuttomasti transihmiset on pistetty myös kestämään ihmisarvoa loukkaavaa puhetta, ihmisarvon totaalista riistämistä. Tältä osin tämän salin puheet ovat olleet monilta osin luokattomia. Sanat ovat tekoja. [Päivi Räsänen: Kertokaa, mitkä puheet!] — Sanat ovat tekoja, edustaja Räsänen. [Päivi Räsänen: Ne ovat, mutta kertokaa, mitkä puheet?] Me kansanedustajat osoitamme esimerkkiä. Meidän sanojamme seuraavat sadat ja tuhannet ihmiset. Ne muuttuvat asenteiksi arjessa.

Mutta, hyvät kanssakollegat, myös täällä salissa istuu edustajia, joita tämä laki koskee henkilökohtaisesti. [Päivi Räsänen: Kaikkia meitä! — Eduskunnasta: Ihan jokaista!] Kyse on meidän rakkaimmista, läheisistämme, perheistämme. Tämä laki on osa meidän elettyä elämäämme. Nykyinen translaki loukkaa räikeästi transihmisten oikeutta yksityisyyden suojaan, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja ihmisarvonsa kunnioitukseen. On epäinhimillistä, että tuskallisen pitkä ja hankala sukupuolen vahvistamisprosessi edellyttää esimerkiksi lisääntymiskyvyttömyyttä ja pitkää tutkimusjaksoa. [Mari Rantanen: Se suojelee heitä!]

Arvoisa puhemies! Huomenna me äänestämme vanhentuneen lain historiaan ja korjaamme yhden Suomen räikeimmistä ihmisoikeusloukkauksista, [Eduskunnasta: En olisi niin varma!] josta Suomi on myös saanut kansainvälisiä moitteita. Huomenna me liitymme muiden Pohjoismaiden ja sivistysvaltioiden joukkoon. Suomi on monin tavoin edistysellinen maa, mutta transihmisoikeuksien edistämisessä emme voi kutsua itseämme edelläkävijöiksi. Laista on jäänyt moni tärkeä asia pois. Se on vesitetty kompromissi, mutta tämä kokonaisuus on nyt se, mistä päätämme, ja jokaisen kanssaihmisensä ihmisarvoa ja oikeusvaltion periaatteita kunnioittavan kansanedustajan tulisi se pystyä hyväksymään. [Sari Tanuksen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Translain hyväksyminen on tärkeä askel ihmisoikeuksien tiellä, mutta työ ei lopu tähän. Sukupuoliristiriidan hoitoprosessi on Suomessa epäinhimillisen pitkä, henkisesti kuluttava ja loukkaa monella tapaa transihmisten ihmisoikeuksia. Perusterveydenhuollossa transterveydenhoidon osaaminen saattaa olla puutteellista, ja terveyskeskuksista voi muodostua portinvartija, joka hankaloittaa entisestään transihmisen hoitopääsyä. Suositusten edellyttämä transihmisten psykososiaalinen tuki on tärkeä varmistaa, mutta se ei saa tarkoittaa prosessin pitkittymistä sen vuoksi, että kunnallisen terveydenhuollon mielenterveyspalvelut ovat jo nyt ruuhkautuneet. Transhoitoprosessia pitää sujuvoittaa, ei pitkittää lisäämällä ylimääräisiä hoitoportaita. Hoitoprosessien tulee olla myös alueellisesti tasa-arvoisia. Ihmisoikeuksien edistämiseen pitää olla valmis satsaamaan työtä ja resursseja. Automaattisesti ne eivät tässä maailmassa etene.

Me vasemmistoliitossa olemme sitä mieltä, että transihmisten hoitojen lähtökohtana on oltava yksilön itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Myös lapsille ja nuorille on varmis-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

tettava pääsy yksilölliseen sukupuoliristiriidan hoitoon ja palveluihin. Eläminen kokemasaan sukupuoleessa täytyy mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä varhaiskasvatuksen ja koulun tuella. Mielestämme juridisen sukupuolen korjaamisen pitää olla mahdollista yli 15-vuotiaille omalla ilmoituksella ja alle 15-vuotiaille huoltajan ja lastensuojelun luvalla. [Jukka Mäkysen välihuuto] Murrosikä jarruttavien hormoniblokkereiden saatavuutta pitää helpottaa. Alaikäisen transprosessin pitää perustua lapsen iän [Antero Laukkasen välihuuto] ja kehitystason huomioimiseen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. [Juha Mäenpää: Sairasta puhetta!]

Myös muunsukupuoliset on huomioitava laissa. Transihmisten oikeudet voivat toteutua täysin vain, jos otamme asiaksemme purkaa yhteiskunnan sukupuolittavia rakenteita järjestelmällisesti kaikkialla, missä niitä ilmenee. Vain näin etenemme kohti yhdenvertaista yhteiskuntaa.

Lopuksi haluan kiittää koko kansalaisyhteiskunnan kenttää, joka on väsymättömästi tehnyt vuosia töitä, jotta translaki päivitetään 2020-luvulle ja transihmisten ihmisoikeudet otetaan tosissaan. Tämä työ ei olisi ollut mahdollista myöskään ilman lukuisten transaktivistien työtä — työtä, jossa he ovat joutuneet pistämään kohtuuttomalla tavalla koko elämänsä ja identiteettinsä peliin. Iso kiitos historiallisesta työstänne.

Tämä puhe on omistettu sinulle, rakas Julian. Korjaamme maailmaa pala kerrallaan. Kiitos, että olet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Pekonen.

14.34 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa herra puhemies! Nykyinen translaki on laki, joka menee oikeudettomasti ihmisten ihon alle. Se asettaa ihmisen koko identiteetin kyseenalaiseksi tuottaen tuskaa — täysin tarpeettomasti. Tällaista lakia me emme voi mitenkään pitää oikeudenmukaisena. Itsemääräämisoikeuden tulee olla lain perustana. Perustuslakivaliokuntaa lainatakseni: ”Ehdotettu sääntely on merkityksellistä erityisesti henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden, yksityiselämän suojan ja itsemääräämisoikeuden kannalta.”

Transihmisten oikeuksien toteutuminen on monelle kirjaimellisesti elämän ja kuoleman kysymys, se meidän kaikkien tulee ymmärtää. Vaikka ne eivät suoraan koskisi juuri meidän omaa elämäämme, ei niiden toteutuminen ole keneltäkään pois. Poliittikkoina me teemme jatkuvasti päätöksiä, jotka vaikuttavat muihin ihmisiin, ja siksi meiltä vaaditaan empatiaa ja kykyä nähdä asiat toisten ihmisten näkökulmasta. Mutta empatia ei yksin riitä. Lisäksi tarvitsemme myös faktoja, jotta pystymme ymmärtämään asioita syvällisesti ja tekemään vastuullisia, huolella puntaroituja päätöksiä.

Arvoisa puhemies! Olemme kuulleet tässä salissa puheita muun muassa asevelvollisuudesta, rikollisuudesta ja vessoista. Ne ovat herättäneet monissa huolta nyt käsiteltävässä uudistuksessa, myös epäilyksiä sen tarpeellisuudesta. Hallitukselta on vaadittu silmien avaamista tosiasioiden edessä. Koska esityksen tausta ja perustelut ovat tulleet tässä salissa jo moneen kertaan ansiokkaasti todetuiksi, en lähde niitä itse tässä enää toistamaan. Sen sijaan haluan puhua muutamasta tahallisesta tai tahattomasta väärinymmärryksestä käsillä olevaan uudistukseen liittyen.

Ensinnäkin kaikki ihmisoikeuksia edistävät trans- ja sateenkaarijärjestöt niin Suomessa kuin maailmalla kannattavat yksituumaaisesti itsemääräämisoikeuteen perustuvaa translakia. Tässä salissa on käytetty argumenttina kertomuksia yksittäisistä transihmisistä, jotka

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

ovat tulleet kertomaan vastustavansa uudistusta. Ymmärrän ja hyväksyn, että uudistukseen on erilaisia mielipiteitä ja että kaikki eivät sitä kannata. Yksittäisten ihmisten näkemykset eivät kuitenkaan tee tyhjäksi sitä laajaa konsensusta, jota nyt käsiteltävä uudistus nauttii niin järjestökentällä kuin laajemminkin transsyhteisön keskuudessa. Koska kaikki ihmiset eivät yleensäkään ole yksimielisiä, ei ihmisryhmän sisäinen erimielisyys ole kestävä argumentti, ja tämä meidän pitäisi tässä salissa kaikkien tietää.

Arvoisa puhemies! On myös luotu mielikuva, että sukupuolesta olisi tulossa ilmoitusasia, jota voisi omalla ilmoituksella veivata edestakaisin vilpillisin mielin. [Sanna Antikainen: Näinhän se on!] En edes aloita, miten loukkaavaa tällainen vihjailu on transihmisten kannalta. [Sanna Antikainen: Ai hyvä luoja!] Tähän liittyen on kirkkain silmin väitetty miesten tekeytyvän transnaisiksi, jotta he pääsevät ahdistelemaan naisia esimerkiksi pukuhuoneissa. [Välihuutoja] Seksuaalirikoksia vastaan tulee tehdä päättäväistä työtä, ja näin on tehty myös tässä salissa tällä vaalikaudella. Nyt translain käsittelyssä esitetyistä huolista kuitenkin herää kysymys, onko tarkoituksena vain levittää transihmisiin kohdistuvia ennakkoluuloja ja ihmisvihaa sen sijaan, että oikeasti haluttaisiin vähentää seksuaalirikoksia ja purkaa sen taustalla olevia asenteita yhteiskunnassamme. [Sanna Antikaisen välihuuto] Vastausta voi kukin etsiä sydämeästään.

On myös väitetty, että itsemääräämisoikeus johtaa jatkuviin uusintahakemuksiin sukupuolen vahvistamisessa. Esimerkiksi Tanskassa lain kahdeksanvuotisen voimassaolon aikana vain hieman yli prosentti sukupuolensa vahvistaneista on jättänyt uusintahakemuksen, ja näissäkin tapauksissa on ollut kyse henkilön katumuksesta, ei väärinkäytöstä. Myöskään seitsemän vuotta sitten translakinsa uudistaneessa Irlannissa ei ole havaittu tällaisia väärinkäytöksiä.

Vielä muistutuksena meille vastuuta kantaville päättäjille: Vaikka jossain olisikin joku yksittäinen henkilö, joka käyttää järjestelmää tai lainsäädäntöä hyväkseen, ei se kelpaa argumentiksi muuten toimivaa ja laajasti hyvinvointia lisäävää lainsäädäntöä vastaan. Ja jos väärinkäytöksiä esiintyy, niistä tulee olla kunnollista näyttöä, ei ruokakaupassa tai nettipalstoilla kuultuja huhuja. Kansainvälisten kokemusten mukaan ei ole olemassa vakavasti otettavaa näyttöä juridisen sukupuolen vahvistamisen helpottamisen kielteisistä vaikutuksista. [Päivi Räsänen: Entäs tämä Skotlannin tapaus?]

Arvoisa puhemies! Kaiken tämän sanottuani haluan vielä sanoa, hyvät kollegat: nyt on translain aika. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Välihuudot kuuluvat eduskuntakeskusteluun mutta ei päällekkäin puhuminen. Koetetaan huolehtia siitä, että kukin vuorollaan, meillä on aikaa kyllä. — Edustaja Turtiainen.

14.41 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Juvosen hylkäysesitystä.

Viime viikolla tämän niin sanotun translain ensimmäisessä käsittelyssä kyseenalaistin niiden oikeustoimikelpoisuuden, jotka ovat tätä lakia esittämässä, ja niiden, jotka meinaavat äänestää tämän lakiesityksen puolesta. Pysyn yhä kannassani. Jos joku esittää, että sukupuolia on muita kuin luomisjärjestyksessä määritetyt mies ja nainen, ja jos vielä jonkun mielestä sukupuolen voi vaihtaa ilmoituksella, niin kyllä sellainen ihminen tarvitsee saada henkisen tuen piiriin. Ja kyllä siitäkin pitäisi aloittaa jo keskustelu, että ennen kuin kysei-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

nen henkilö on saatu tolkkuihinsa, pitäisikö häneltä evätä jopa ajo-oikeus liikenteessä, puhumattakaan aseenkantoluvista.

Olen välillä miettinyt, kuinka pitkämielinen Jumala oikeasti onkaan, kun hän on katsonut näin kauan tätä maamme pervoa kehitystä. Mutta ehkä hän on sittenkin aika äkkipikainen, nimittäin hänelle yksi päivä on tuhat vuotta. Ja niin kuin viime puheessani toin esille, tämä lakiesitys on järjenvastaisuuden lisäksi täyttä jumalanpilkkua. On päivänselvää, että jos tämä älytön lakiesitys saatetaan voimaan, siitä seuraa järkyttävä rangaistus. Kaikki yhteiskuntamme ongelmat, oli kyseessä sitten terveyspalveluidemme romahdus, ylikuolleisuus, mielenterveysongelmat, energian ja ruoan hinta tai ihan mitä tahansa, joista nyt kärsimme, ovat yhteydessä siihen, että me olemme kansana hylänneet Jumalan ja hänen sanansa. Toki kansan on helppo laittaa kaikki ahdinko päättäjien syyksi, mutta tosiasia on kuitenkin se, että eksyksissä oleva kansa on itse kaikessa maallisuudessaan valinnut keskuudestaan ne hölmöimmät päättämään maansa asioista, ja tässä on sitten se hölmöyden lopputulos, kun me käsittelemme täällä tätä seinähullua translakiehdotusta.

Hyvät kollegat, me olemme kansanedustajina vastuussa tämän ajan tapahtumista tässä maassa. Me olemme vastuussa myös jälkikasvumme tulevaisuudesta. Meidän tehtävämme oli tällä eduskuntakaudella pysäyttää kaikki hulluus tästä maasta, mutta me olemme vielä tämän kauden kalkkiviivoillakin säätämässä entistä hölmömpiä lakeja. Suoraan sanottuna hävettää tämän eduskunnan puolesta.

Arvoisa puhemies! Teiniliiton, nykyisen Lukiolaisten Liiton edeltäjän, jäsenkirjassa oli 1950-luvulla painettu periaatteet, joista ensimmäinen kuului: ”Turvamme on ikiaikojen Jumala.” [Eva Biaudet’n välihuuto] Tähän tulisi meidänkin palata eikä enää yhtään horjuttaa nuorten mieliä tämän lakiesityksen kaltaisilla sairailta ajatuksilla.

Huomenna muuten täällä käsitellään tämän lain äänestyksen jälkeen tasa-arvopoliittista selontekoa, ja jos tämä laki äänestetään voimaan, hyvät kollegat, mitä luulette, meneekö koko tasa-arvopoliittinen selonteko uusiksi? [Vasemmalta: Ei todellakaan! — Eva Biaudet: Ette ehkä ole lukenut sitä!] — Kyllä juuri tänään luin sitä, ja siitä saa muuten aika mehevät puheet. [Eva Biaudet: Kannattaa lukea uudestaan!] — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Aittakumpu.

14.45 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Kaikkia ihmisiä tulee kohdella arvostavasti ja kunnioittavasti. Kaikista suomalaisista pitää pitää hyvää huolta, ja juuri siksi tämä esitetty translaki on saanut osakseen, aiheesta, niin paljon kritiikkiä. Meillä on tosiaan käsissämme esitys, joka on, niin kuin tässä on jo hyvin perustellusti tuotu esiin, vastoin tervettä järkeä, luonnonlakeja ja luomisjärjestystä, ja jopa suomalaisista enemmistö vastustaa sitä Taloustutkimuksen teettämän tutkimuksen mukaan. [Eva Biaudet: Uskonto ei oikeuta syrjintää!]

Tämä on jopa painajaismainen tilanne, että joudumme käsittelemään tällaista esitystä. Ajatus, että sukupuolen voisi vaihtaa pelkällä omalla ilmoituksella ja että oman sukupuolen ylipäättään voisi päättää, on lähtökohtaisesti järjetön. Ei siinä ole mitään järkeä. Eduskunnalle on asiantuntijakuulemisissa selkeästi tuotu esiin tämän lakiehdotuksen ongelmat.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy valiokunnan keskustalaisten jäsenten vastalause, ja kannatan sen mukaista lakiehdotusten hylkäämistä, koska esitetty laki ei ole hallitusohjelman mukainen.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Sukupuolen juridisen vahvistamisen voisi tehdä omalla ilmoituksella ilman perusteellista selvitystä, ja tämän voisi tehdä niin monta kertaa kuin haluaa, eli minkäänlaista pysyvyyttä ei vaadita. Tuntuu oudolta, että yhä useampi näyttää hylänneen ainakin tämän lakiehdotuksen kohdalla sivistykseen, tieteeseen ja faktoihin pohjautuvan päätöksenteon. Viime kesänä eduskunta hyväksyi vanhemmuuslain, jonka mukaan mieskin voi synnyttää. Kaikki tiedämme, että tämä ei ole totta. Keisarilla ei totisesti ole vaatteita. Translaki jatkaa tällaista ideologian pohjalta tehtyä lainsäädäntöä, jossa luonnonlait ja tieteelliset faktat si-
vuutetaan.

Lainsäädännön eroaminen totuudesta aiheuttaa syystäkin sekaannusta ja hämmennystä, ja olemme kansanedustajina saaneet kansalaisilta palautteen vyöryn, ihmettelyn vyöryn. Pelättävissä on, niin kuin tässäkin keskustelussa on jo viitattu, että jossakin vaiheessa tulevat ensimmäiset vihapuhesytykset, kun tavallinen suomalainen ihminen ei suostu vastoin totuutta sanomaan miestä naiseksi ja naista mieheksi. [Eva Biaudet: Kuka on tavallinen?] Mikä käsitysten ja käytäntöjen sekasotku tästä vielä saadaankaan aikaan? Miksi on niin vaikeaa suojella lapsia ja lapsuutta ja pitää mielessä lapsen etu?

Järkyttävintä on, että valiokunnan enemmistö halusi, kokoomuksen tuella, mietintöön lausuman, jonka mukaan hallituksen pitää valmistella mahdollisuus juridisen sukupuolen vahvistamiseen myös alaikäisille. [Jussi Halla-aho: Ohhoh!] Samaan aikaan Seta pitää alaikäisille seksuaalivalistusta kouluissamme sukupuolen moninaisuudesta. [Eva Biaudet'n välihuuto] Alaikäisiä lapsia aiotaan jopa pakottaa Setan koulutettaviksi. Alaikäisille tulee antaa kasvurauha. Lapsen ei pidä joutua pohtimaan, onko biologia hänen kohdallaan totta vaiko ei. Mahdollisia kielteisiä seurauksia ja vaikutuksia erityisesti lasten, nuorten ja naisten asemaan ei jostain syystä ole haluttu käsitellä. Mitä merkitsee lapsillemme, että heidät laitetaan epäilemään sukupuoltaan, jonka he ovat syntyössään saaneet? Mitä merkitsee maamme lapsille, jos heidät jopa ohjataan vaihtamaan sukupuoltaan ja ääritapauksissa, kuten vasemmisto on esittänyt, ottamaan vastaan hormonihoitoja terveen kehityksensä muuttamiseksi?

Tässä asiassa maamme parhaisiin asiantuntijoihin lukeutuu täällä jo siteerattu nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala. Häntä on aiheesta jo täällä useaan kertaan lainattu. Kaltiala totesi sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle seuraavaa — jota ei huomioitu:

”Kun sukupuoli-identiteetin teemat ovat jo pitkään olleet voimakkaasti esillä julkisessa keskustelussa, on nykyään tavallista, että nuoret etsivät kehitysvaiheen kasvukipuihin ja vaikeampiinkin ongelmiin ratkaisua sukupuolenkorjauksesta muiden, tarkoituksenmukaisempien interventioiden kustannuksella. Tämän kehityksen tukeminen olisi omiaan myös viivyttämään varsinaisesti tarpeen mukaisia interventioita ja tukitoimia ongelmatilanteissa.

Alle puberteetti-ikäisistä lapsista, jotka identifioituvat biologisesta sukupuolestaan erkanevalla tavalla tai kokevat sukupuolihaastusta, neljä viidesosaa kokee puberteetin myötä toisin. Siksi lasten kohdalla ei tule harkita juridisia eikä fyysisiä interventioita sukupuoli-identiteetin takia.”

Arvoisa puhemies! Viime perjantain Helsingin Sanomissa Kaltiala toi esiin sen, että meillä on liian ahdas kuva pojasta ja miehestä, tytöstä ja naisesta. Lainaus Helsingin Sanomien jutusta: ”Tärkeää on hyväksyä lapsi omana itsenään, Kaltiala sanoo. ’Hyväksymistä on sanoa, että olet siis poika, josta tuntuu, että olet tyttö. Se on ookoo, ja saat olla, mitä olet, ja katsotaan, mitä isompaa tapahtuu.’ Sen sijaan lasta ei hyväksytä kokonaisuutena, jos hänen kokemuksensa tai fyysinen kehonsa kielletään. Jos käsketään olla kuten pojan kuuluu,

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

kielletään kokemus. Jos sanotaan, että olet todellisuudessa tyttö, kielletään keho, Kaltiala selittää. Kummassakin tapauksessa lapsi saa viestin, että hänessä on vikaa. Myöskään juridisen sukupuolimerkinnän muuttaminen nuoruudessa ei ole hänen mukaansa muodollisuus, jossa todetaan tosiasia, vaan vahvaa psykologista ja sosiaalista puuttumista, joka ohjaa nuoren kehitystä. ”Se on viesti siihen suuntaan, että tämä on sinulle oikea tie.” [Markus Lohi: Juuri näin!]

Jutussa Kaltiala tuo esiin, että hormonihoitoja ja juridisen sukupuolen vahvistamista vaativat aktivistit ja järjestöt, kuten Seta, toistavat usein, että transnuorilla on lisääntynyt itsemurhariski ja he tarvitsevat siksi pikaisesti hoitoa ja tukea. ”Se on tarkoitushakuista disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta”, Kaltiala sanoo lehdessä.

Translain käsittelyn yhteydessä on levitetty muutakin väärää tietoa. Jotkut ovat väittäneet, että hallituksen esitykseen kriittisesti suhtautuva ei kannattaisi ihmisoikeuksia. Tällaiset väitteet eivät pidä paikkaansa. Ei ole ihmisoikeus saada korjata sukupuolta omalla ilmoituksella ilman perusteellista selvitystä. Mikään Suomen ratifioima YK:n alainen ihmisoikeussopimus ei sitovasti vaadi Suomea toteuttamaan juridisen sukupuolen itsemäärittelyä. Lääketieteellisten tutkimusten tulisi olla asian ehtona jo sukupuoltaan pohtivan ihmisen [Eva Biuadet’n välihuuto] oman turvallisuuden ja hyvinvoinnin takia. Viime viikon kyselytunnilla translain kritisointi leimattiin tässä salissa ”transihmisten demonisoinniksi”, ja pääministeri pyysi puheenvuoroja anteeksi. Mietin, pyysikö hän anteeksi myös niiltä transihmisiltä, jotka kritisoivat hallituksen esitystä ja vastustavat sitä.

Kaikkia ihmisiä tulee kohdella kunnioittavasti ja arvostavasti, ja jokaisella on oikeus olla oma itsensä, mutta lainsäädäntöä ei pidä mennä tällä esitetyllä tavalla muuttamaan. Monet transihmiset vastustavat tätä hallituksen esitystä, mutta mediassa heidän näkemyksiään ei juuri ole pidetty esillä. Heidän näkökulmastaan esitys vie varsinaisilta transihmisiltä uskottavuutta ja lisää ennakkoluuloja heitä kohtaan.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännön eroaminen totuudesta ja faktoista on huolestuttavaa kehitystä. Eduskunta äänestää huomenna translaista. Jos ei muuten, niin edes maamme lasten vuoksi tämä lakiehdotus pitää hylätä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Suomela.

14.53 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Huomenna toivottavasti koittaa juhlapäivä, kun äänestämme uudesta translaista. Meillä on mahdollisuus korjata yksi Suomen vakavimmista ihmisoikeusloukkauksista. Oikeus omaan sukupuoleen ilman pelkoa syrjinnästä ja väkivallasta on keskeinen ihmisoikeus, joka ei tällä hetkellä toteudu Suomessa. Paljon työtä riittää vielä tämän jälkeenkin, koska nyt puhutaan todella vain henkilötietoihin merkityn sukupuolen korjaamisesta.

Ihmisen sukupuolen tietää parhaiten hän itse. Uusi laki tunnistaa tämän ja poistaa turhan viivyttelyn ja byrokratian, kun henkilötietoihin kirjattua sukupuolta korjataan. Todella nyt lääketieteelliset hoidot erotetaan kokonaan henkilötietoihin kirjatusta sukupuolesta. Tämä on syytä pitää mielessä, kun asiasta keskustellaan. Moni on tahtonut tänään puhua lääketieteellisistä hoidoista, mutta niistä ei eduskunta päättä, niistä päättävät lääketieteen ammattilaiset. Tätä uudistusta nämä ammattilaiset tukevat. Niin Lääkäriliitto kuin Suomen Psykiatriyhdistys ja Psykologiliitto ovat antaneet tälle uudistukselle tukensa parhaaseen mahdolliseen tutkimustietoon viitaten. Monille tämä tieto voi tulla yllätyksenä, sillä trans-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

lain vastustajat pyrkivät levittämään kuvaa uudistuksesta jotenkin laajasti vastustettuna. Se ei pidä paikkaansa. [Välihuutoja kristillisdemokraattien ryhmästä]

Paikkaansa eivät pidä myöskään monet väitteet, joita translaista on levitetty. Käydään siis faktat läpi yksi kerrallaan:

Moni viittaa täällä muiden maiden kokemuksiin. Fakta kuitenkin on, että merkittäviä ongelmia ei ole ilmennyt missään niistä maista, [Antero Laukkanen: Kyllä on!] jotka ovat uudistaneet translakinsa itsemääräämisoikeuden mukaisiksi. Tällainen laki on voimassa jo yhdeksässä eurooppalaisessa maassa: Belgiassa, Tanskassa, Islannissa, Irlannissa, Maltalla, Luxemburgissa, Norjassa, Portugalissa ja Sveitsissä. Nyt on ollut huolta uusintahakemuksista, siis sukupuolimerkinnän toistuvasta muuttamisesta. Näitä tapauksia on kussakin näistä maista ollut korkeintaan muutamia vuodessa, joissain maissa ei edes yhtä per vuosi. Ilmiö on siis todella harvinainen.

Mitä taas tulee väärinkäytöksiin, niitä ei ole raportoitu yhdestäkään EU-maasta.

Mitä sitten taas tulee väkivaltarikoksiin ja vankiloihin, järjestelyt on tietysti tehtävä turvallisuus edellä. Näin toimitaan Suomessa jo nyt. Ei ole harvinaista, että vaaralliseksi katsottu vanki sijoitetaan vankilassa tavalla, joka varmistaa muiden vankien turvallisuuden. Tämä on jo nyt Suomen vankiloiden toimintamalli. [Juha Mäenpään välihuuto]

Toinen yleinen väite on, että translain vastustus olisi laajamittaista. Tämäkään ei pidä paikkaansa. Kuten sanottua, lääketieteen ammattilaiset kannattavat tätä uudistusta. Heitä edustavat järjestöt ovat usealle valiokunnalle asiasta lausuneet. Ne lausunnot ovat nyt kaikkien kansanedustajien tutustuttavissa. [Sanna Antikaisen välihuuto]

Moni asiantuntija nosti itse asiassa esiin, että laki on vajaa, koska se ei tunnista myös nuorten oikeutta oikeaan sukupuolimerkintään. Tämän nostivat esiin muun muassa HUS, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Ihmisoikeuskeskus, Väestöliitto, Amnesty, Seta, Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja Unicef. Kuten huomata saattaa, tätä uudistusta kannattavat kaikki merkittävät Suomessa pitkään toimineet ihmisoikeus-, tasa-arvo- ja sateenkaarijärjestöt. Samaa voi sanoa myös tasa-arvotoimijoista ja naisjärjestöistä. Tätä uudistusta ovat vaatineet tasa-arvovaltuutettu ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Nytkis, Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Naisasialiitto Unioni. Todella kannatus uudelle translaille on laajamittaista, ja se johtuu siitä, että tämä translaki edistää ihmisoikeuksia.

On varmasti ihmisiä, joiden käsitys ihmisoikeuksista poikkeaa vaikkapa Amnestyn, Ihmisoikeuskeskuksen ja Ihmisoikeusliiton ja YK:n käsityksistä. Nämä ovat mielipiteitä, mutta näillä mielipiteillä ei ole pohjaa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Todella tilanne on nimittäin se, että nykytilanne on vaarallinen. Väärät sukupuolimerkinnät altistavat transihmiset syrjinnälle ja pahimmillaan väkivallalle. Tämä uhka kohdistuu etenkin nuoriin. Tiedämme THL:n tutkimuksista, että nämä nuoret kohtaavat varsinkin kouluissa väkivaltaa ja syrjintää useammin kuin muut. Psykkistä väkivaltaa ovat kokeneet lähes kaikki transnuoret ja fyysistä väkivaltaa noin puolet. Noin puolet suomalaisista transnuorista on ajatellut itsemurhaa. Tämä riski on paljon pienempi, jos nuoren perhe, ystävät ja opettajat hyväksyvät hänet sellaisena kuin hän on. Todella tällä hyväksynnällä on siis valtavan suuri merkitys. Myös kansainvälinen transihmisten parissa työtä tekevien lääketieteen ammattilaisten järjestö on todennut, että kohtelun on lähdeittävä nuoren oman identiteetin kunnioittamisesta.

Viime päivinä sekä tätä kansainvälistä tutkimusta ja asiantuntemusta että THL:n väitteitä on lähdetty kiistämään. Silloin näyttönä pitäisi olla laadukkaampaa, uudempaa tutki-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

mustietoa. Näin ei ole. Käytetyt tutkimukset on joko ymmärretty väärin, tai sitten ne ovat auttamattomasti vanhentuneita. Tutkimusasetelma on ollut puutteellinen, tai tutkimuksessa on ollut muita merkittäviä puutteita. Itse en ainakaan THL:n asiantuntemusta lähtisi kiistämään, kun nämä tiedot pohjaavat muun muassa kouluterveyskyselyihin. Yksikään muu toimija ei ole vastaavanlaajuisia kyselyitä Suomessa tehnyt.

Tilanne onkin siis kestävä, eikä se voi siksi jatkua. Nuorille on annettava mahdollisuus oman sukupuolensa mukaisiin henkilötietoihin. Henkilötiedot eivät määritä kaikkea elämässä, mutta ne määrittävät passin, monessa kunnassa bussikortin, ja jos tieto on väärä, se voi johtaa merkittäviin ongelmiin. Helsingin Sanomat uutisoi juuri lipuntarkastajien vaikeuksista, vaikka lipuntarkastajia on täällä koulutettu. Olisikin kohtuullista, että kaikilla nuorilla olisi oikeat henkilötiedot. Oikeat henkilötiedot ovat myös paras tapa varmistaa, että kukin ihminen voidaan tunnistaa sellaisena kuin hän on.

Tämä sukupuolen juridinen vahvistaminen on alaikäisille jollain tapaa mahdollistettu jo 17:ssä Euroopan maassa, ja näissä maissa asia on rullannut varsin hyvin. Merkittäviä ongelmia ei ole ilmennyt. Ei ole myöskään tapahtunut niin, että valtava joukko alaikäisiä olisi sukupuolimerkintää lähtenyt korjaamaan. Esimerkiksi Norjassa tapauksia on ollut noin 500. Todella huoli siitä, että tämä laki jotenkin muuttaisi merkittävästi suomalaisten nuorten enemmistön elämää, ei pidä paikkaansa, koska transnuoria on verrattain pieni osa nuorista, mutta se on sellainen vähemmistö, joka tarvitsee nykyistä parempaa lainsuojaa, ansaitsee ihan saman turvallisen oppimisympäristön, saman turvallisen arjen kuin muutkin nuoret. Todella tämän pienen mutta haavoittuvassa asemassa olevan nuorten joukon tähden meidän on hyväksyttävä huomenna lausumaesitys, jossa eduskunta kiinnittää huomioita tähän samaan asiaan kuin esimerkiksi YK, lukuisat lapsijärjestöt, lukuisat ihmisoikeusjärjestöt, sillä se on seuraava askel, joka meidän on otettava, näiden lasten nähdessä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

15.01 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Ihan ensimmäisenä meidän tulisi pitää täällä hiljainen hetki, nimittäin järjen valo on kadonnut tästä salista. Tämä, mitä te teette, on painajaismaista, ja suoraan sanoen hävettää. Tämä hallituksen tekemä lakiesitys ei ole eduskunnan arvovallalle ollenkaan sopivaa.

Viime kyselytunnilla pääministeri Sanna Marinin vastauspuheenvuoro kuului seuraavasti: ”Arvoisa puhemies! Epäilen kyllä, että ne transhenkilöt, jotka tätä keskustelua kuuntelevat, sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset, kuuntelevat tätä keskustelua surullisina ja järkyttyneinä, ja haluan hallituksen puolesta pyytää anteeksi näiltä ihmisiltä, että he joutuvat jälleen kerran näkemään ja kuulemaan tämän kaltaisia keskusteluja.”

Tekisi mieli pyytää anteeksi pääministerin anteeksipyyntöä, joka loukkaa osaa transhenkilöistä, niitä, jotka pitävät tätä lakiehdotusta huonona, mutta en tee sitä, koska ei täällä salissa kenenkään kuulu pyytää anteeksi edustajien puheenvuoroja. He ovat täällä kansaa edustamassa, ja he ovat varmaan saaneet yhteydenottoja tämän lain tiimoilta.

Arvoisa puhemies! Ne sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt, jotka minä tunnen, ovat järkyttyneitä tästä hallituksen esittämästä uudesta laista. Eivät he pidä tätä järkevänä.

Arvoisa puhemies! Muistanette varmaan, kuka oli Mauno Ahonen. Mauno Ahonen pikaraportissaan nosti esiin, että hiihtopuolen kilpasiskoista toisella oli syntymäpäivät ja heistä toinen harkinnan jälkeen päätti ostaa kilpasiskolleen lahjaksi partakoneen. Lahjan saaja suivaantui lahjasta niin, että potkaisi lahjan antajaa munille. Tämä oli tuohon aikaan

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

hauskaa huumoria ja se nauratti — nauroimme vedet silmissä. Nyt vedet tulee taas silmistä — ei naurata, enemmän itkettää. Miten Suomi on vajonnut tähän tilaan, että se alkaa säätää lakeja ohi luonnonlakien? Tämä on aivan käsittämätöntä. Naisten kilpaurheilu saattaa olla jatkossa tällaista. Siellä voi käydä juuri niin kuin nämä vitsiniekat Kummelissa tuohon aikaan maalailivat. [Välihuuto]

Tuohon samaan aikaan kokoomus kutsui itseään vielä nimellä Kansallinen Kokoomus ja sen arvot olivat koti, uskonto, isänmaa. Mitä ne ovat huomenna? Huomenna äänestetään. Äänestämme asiasta, ja kehotankin istuntoa nyt seuraavia kiinnittämään huomiota kokoomuksen äänestyskäyttäytymiseen sekä niihin, jotka ovat poissa täältä salista. Ymmärtääkseni he tämän ratkaisevat, he ovat sellaisessa vaa’an-kieliasemassa.

Arvoisa vasemmistohallitus ja hallituspuolueiden edustajat, te peräänkuulutitte ihmisarvoa. Me perussuomalaiset nimenomaan kunnioitamme ihmisarvoa niin paljon, että esitämme hallituksen pätkähullun lakiesityksen hylkäämistä. On ihmisarvoa taata tytöille, naisille ihmisarvoinen kohtelu urheilussa, harrastuksissa, koulussa. Tämä lainsäädäntö ei ole millään tavalla järkevä. Suoraan sanoen hävettää se, että juuri EM-kisoissa ”tule sellaisena kuin olet” -teemalla käsittääkseni avajaistilaisuudessa luisteli tällainen transhenkilö, yli viisikymppinen mies, joka on muuttanut itsensä naiseksi. Se olisi ollut arvokas paikka jollekin nuorelle urheilijalle olla avaamassa näitä kisoja.

Ihmisten arvostus ja kunnioitus on semmoinen, mitä meidän pitäisi täällä kunnioittaa, ja nyt vähemmistön asialla saadaan harhautettua näin suurta joukkoa ihmisiä, enemmistöstä viis.

Arvoisa puhemies! Minulla on tässä puhe, jonka on kirjoittanut sukupuolivähemmistöihin kuuluva henkilö. Hän ei kannata tätä lakia. Hän nostaa siinä esiin ne ongelmat, joita tämä uusi lainsäädäntö tuo heille. Hän on käynyt prosessin läpi, ja hän pitää tätä teidän uutta lainsäädäntöänne benjihyppynä huonosti kiinnitetyllä köydellä. Otan seuraavan puheenvuoron, ja siinä luen tämän. Hän on laatinut minulle puheen tänne. Se ei täysin vastaa omaa ajatustani, mutta kansanedustajana voin lukea täällä kansalaisen mielipiteen. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niikko.

15.08 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies ja arvoisat työkollegat ja kansalaiset, jotka tätä keskustelua seuraatte! Tämä nyt esillä oleva hallituksen esitys translain muutoksesta on ikävä kyllä hyvin haitallinen ja täynnä erilaisia valuvikojakin. Vastoin kuin osa kansanedustajista täällä tänään on puhunut, kuten edustaja Suomela vihreistä hetki sitten väitti, että sukupuolijaottelu on syrjintää, mikään kansainvälinen ihmisoikeuselin tai sitoumus ei vaadi, että koko väestölle on annettava oikeus oman tuntemuksen pohjalta vaihtaa sukupuoltaan vuoden välein. Mikään ei vaadi tätä.

Lisäksi, kun tiedetään, että tämä sukupuoli voidaan pelkällä lomakkeella vaihtaa ja ilmoituksen käsittelee toimistotyöntekijä ilman minkäänlaista lääkärin konsultaatiota tai arvioita esimerkiksi siitä, onko henkinen hyvinvointi, tasapaino kohdallaan, tähän on vahingollinen monelle ihmiselle, jolla on se sukupuoliristiriita sillä hetkellä olemassa. Esimerkiksi nuorillahan tämä on hyvin tyypillistä. Itse kullakin meillä on ollut nuorena jos jonkunäköisiä ristiriitoja oman kehon kanssa — ja on varmasti vieläkin, en sitä kiistä, etteikö meillä aikuisillakin ole — niin on väärin antaa yhteiskunnassa semmoinen signaali,

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

että sinä et ole rakastettu ja hyväksytty sellaisena kuin sinä olet syntyessäsi tänne maailmaan tullut.

Mielestäni tässä ei suojella kansalaisten hyvinvointia, saati edistetä sitä. Tämä lakimuutoshan mahdollistaisi sitten myös semmoisia vahingollisia lieveilmiöitä, kuten joidenkin pahaa ajattelevien henkilöiden pääsyn vastakkaista sukupuolta edustavien henkilöiden vaikka pukuhuoneisiin tai saunatiloihin. [Paula Werningin välihuuto] Tai on vaikkapa uutisoitu paljon vankiloista, kuten on käynyt Britanniassa, kuinka eräs tällainen henkilö oli mennyt naisten vankilaan ja tehnyt siellä hyvin paljon vahinkoja. Sen lisäksi, kuten edustaja Mäenpää täällä mainitsi, urheilukin on sellainen alue, jossa tullaan sen jälkeen miettimään hyvin tarkkaan, miten me määritellään, kuka edustaa kilpailussa mitään sukupuolta [Paula Werningin välihuuto] jatkossa niin, että se olisi ihan reilua. [Antero Laukkasen välihuuto] Tässä on paljon asioita, mitä pitäisi pohtia. Ja jos niihin puututaan, niin sitten huu-detaan, että se on ihmisoikeusrikkomus, että tullaan määrittelemään minun oikeuttani tehdä juuri niin kuin minä itse haluan.

Tämä on vähän kuin taksilain uudistus aikanaan. Täällä puhuttiin kovasti, että aika on kulkenut tähän pisteeseen ja taksiliikenne pitää vapauttaa. Kovasti täällä oli silloin puolustajia, jotka sanoivat, että ei tässä kovin paljon vahinkoa synny. Ei ole vielä semmoista hallitusta löytynyt, joka olisi voinut ne vahingot korjata, eikä niitä enää pysty korjaamaan. Tässä käy, pelkään, samalla tavalla, mutta tämä on vielä vakavampaa, koska tämä koskettaa myös meidän lapsiamme.

Onneksi tästä hallituksen esityksestä jäi teidän, hallituksen, keskinäisen riitelynne vuoksi pois alle 18-vuotiaiden mahdollisuus tehdä näitä sukupuolimäärittelyilmoituksia. Se on hyvä, että näin kävi, että tässä on edes joku ikäraja. Tätä minä kutsun kyllä lastensuojeluksi. Tämä oli kyllä hyvä asia. Mutta nyt kun ollaan kuultu näitä puheita, niin täällä hyvin moni kansanedustaja vaatii, että tähänkin pitää puuttua, että lastenkin pitää saada kokea, mitä kokee, ja se pitää juridisesti tunnustaa. Sen tähdenhän täällä on sitten sosiaali- ja terveysvaliokunta tämmöisiä erilaisia lausumia kirjoittanut hallituksen puolesta, että tämmöistä asiaa tullaan tarkastelemaan jossain määrin.

Monestihan tämmöinen sukupuoliristiriita varsinkin nuoren kehossa on ohimenevä ilmiö pääasiassa. Nyt kun me tiedetään, että suuri osa niistä on ohimeneviä ilmiöitä, niin siihenkin pitäisi saada oikealaista perspektiiviä ja peiliä ja tukea. Kun täällä mainitaan perusteluissa, puheissa joidenkin kansanedustajien esittämänä, että yli 50 prosenttia transhenkilöistä ja tämmöisistä sukupuolivaihtohaluisista henkilöistä kärsii mielenterveysongelmista, niin eihän se todista sitä, että tämmöinen lainsäädäntö on tarpeellinen. Eikö se todista sitä, että jotain vahinkoa on tapahtunut, koska heitä on sekoitettu hyvin paljon? Minun mielestäni tämä on juuri päinvastoin eli niin, että tämä vain hämmentää lisää ja tuo lisää sitä ahdistusta ja tuskaa näitten ihmisten kasvurauhaan ja elämään.

Valtaosa nuorison sukupuoliristiriidoista onkin ohimeneviä. Esimerkiksi yli 10 vuotta sukupuoliahdistuneita nuoria hoitanut nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala muistuttaa meitä, että juridinen sukupuolen vaihtaminen ohjaisi nuorta valitsemaan sen sukupuolen, joka ei vastaa biologiaa, ja ilman juridista päätöstä ja sen luomaa painetta lopputulos voisi olla päinvastainen. Väärin perustein, ilman lääkärin konsultaatiota ja riittävä harkinta-aikaa tehdyt juridiset sukupuolenvaihdokset ovat tästäkin syystä äärimmäisen haitallisia ja vaikutuksiltaan kauaskantoisia.

Arvoisa puhemies! En tiedä, miten tuolla sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pääsi läpi mietinnön lausumaan tämä kirjaus, jossa edellytetään valtioneuvostoa arvioimaan ja val-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

mistelemään tarvittavat lainsäädäntömuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa. Kysyn nytten, miten tämä on mahdollista, että tämä nyt sinne kuitenkin uitettiin, vaikka te hallituksessa ymmärtääkseni pääsitte sopimukseen, että näitä alaikäisiä ei tähän sotketa. Tämähän nytten taas luo painetta tulevaisuutta varten, että nämä lapsetkin joutuvat tähän samaan paineeseen ja soppaan mukaan. Mielestäni aikuiset toki saavat tehdä, mitä haluavat, tuntea olevansa koira tai kissa tai mikä tahansa, mutta meidän pitäisi suojella lapsia ja jättää heidät pois tällaisista laki-ideologisista hankkeista, joilla voidaan tehdä peruuttamatonta vahinkoa. Tämähän tarkoittaa käytännössä sitä, että tämä tulee olemaan yksi valistussuunta, mitä ruvetaan kouluihin ja päiväkoteihin työntämään ministeriöitten kautta, ja sellaista kehitystä en soisi meidän lapsillemme. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Östman.

15.16 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Suomen nykyinen lainsäädäntö perustuu käsitykseen kahdesta sukupuolesta — naisesta ja miehestä — joka nousee biologisista tosiasioista. Sukupuolen käsite muuttuisi tämän hallituksen esityksen myötä subjektiiviseksi sukupuolikokemukseksi. Esityksessä samastetaankin virheellisesti käsitteet ”sukupuoli” ja ”sukupuoli-identiteetti”.

Esitys translaiksi on tavattoman huonosti valmisteltu, sillä siinä ei ole punnittu lain seurannaisvaikutuksia. Juridisen sukupuolen muuttaminen nyt säädettävässä laissa koskee koko yhteiskuntaa, ja sen vaikutukset ulottuvat kaikkiin Suomessa asuviin, eivät vain transsukupuolisiin. Monet yhteiskunnan vakiintuneet toiminnot muuttuvat, jos sukupuolesta tulee ilmoitusasia.

Kuten monessa asiantuntijalausunnossa on tuotu esille, sukupuolen vahvistamista koskeva laki merkitsee yhteiskunnan sääntöjen uudelleenkirjoittamista. Laki määritteli uudella tavalla, mitä tarkoittaa olla mies tai nainen. Tällä on merkittäviä vaikutuksia yhteiskuntaan, koska juridisella sukupuolella on kuitenkin useissa tilanteissa määrittävä asema yhteiskuntajärjestyksessämme.

Värderade talman! Barn och unga ska få utvecklas och växa i fred. Därför får inte möjligheten att byta kön utvidgas till att beröra minderåriga. Barn och unga som lider av könsdysfori kan däremot ges mångsidig och multiprofessionell hjälp och stöd för behandling av könsdysfori och utredning av grundläggande orsaker bakom den. Vår lagstiftning och läroplanerna för barn och unga bör göra en tydlig skillnad mellan könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck.

Regeringen har inte gjort någon utredning av hur barn påverkas av att deras föräldrar byter kön. Regeringens förslag försvagar också möjligheterna för en person som överväger könsbyte att få tillgång till mentalvårdstjänster eller neuropsykiatriska tjänster. Regeringen har inte heller utrett lagens konsekvenser för jämställdheten mellan könen och hur lagstiftningen påverkar dels undersökningar och forskningsresultat som utgår från en indelning av könen i kvinna och man, dels jämförbarheten för undersökningarna och resultaten.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä tai valiokunnan mietinnössä ei ole tuotu esille lakiesityksen vaikutuksia riittävän kattavasti, ja lakimuutos on viety myös alkuperäistä tarkoitusta pidemmälle. Siksi katson, että sukupuolen ei tule jatkossakaan perustua sukupuol-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

li-identiteettiin vaan biologiseen sukupuoleen, minkä vuoksi kannatan edustaja Juvosen tekemää hylkäysesitystä sekä myös edustaja Räsänen tekemiä lausumaehdotuksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohi.

15.20 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Käytin tästä aiheesta puheenvuoron viime viikolla ensimmäisessä käsittelyssä, mutta ajattelin, että tähän alkuun kertaan, mistä tässä laissa on kysymys.

Ehkä se keskeinen ero, joka jakaa nyt eduskunnassakin meitä kansanedustajia, on se, tuetaanko sitä ajattelutapaa, josta hallituksen esitys ja mietintö lähtevät, että ihmisen sukupuoli on pelkästään ja ainoastaan mielipidekysymys. Itse en voi näin ajatella, vaan lähtökohtahan on luonnontieteissäkin se, että ihmisen sukupuoli määräytyy hedelmöittymisen yhteydessä kromosomien perusteella. Tästä biologisesta tosiasiasta emme pääse minnekään, vaikka me säätäisimme täällä minkälaisen lain tahansa. Tätä lakia ei meillä ole valtuutta muuttaa.

Täällä puheenvuoroissa on vedottu ihmisoikeuksiin, ja on totta, että siinä mielessä, mitä ihmisoikeuksilla tarkoitetaan, eli kansainväliset ihmisoikeussopimukset tai ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut, siellä on Suomea huomautettu siitä, että meillä on niin sanottu pakkosterilisaatio lainsäädännössä, mutta mikään muu tämän asian ympärillä ei ole puhtaasti ajateltuna ihmisoikeuskysymys. Erilaisia arvokysymyksiä kyllä on. Itsekin ymmärrän sen, että tätä pidetään ihmisoikeuskysymyksenä, mutta avoimesti sanottuna en ehkä ymmärrä kuitenkaan sitä, että jos joku haluaa olla mies tai muuttaa itsensä mieheksi, niin miksi hän haluaisi vielä synnyttää sen jälkeen. Mutta ei minun tarvitsekaan varmaan kaikkea ymmärtää — ajattelen ehkä tästä asiasta aika yksinkertaisesti ja pohjaan niihin biologisiin tosiasioihin, joita meille kaikille on opetettu myös koulussa.

Tämä hallituksen esitys on kuitenkin rajattu nyten — ja hyvä niin — täysi-ikäisiin ihmisiin. Valiokunnan enemmistö kuitenkin äänesti sellaisen lausuman puolesta, jossa yrittään tämä asia laajentaa ideologisista syistä myös alaikäisiin lausumalla, joka velvoittaisi hallitusta valmistelevaan lainsäädäntöä tältä osin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuuli tämän asian käsittelyn yhteydessä erittäin laajan joukon asiantuntijoita, ja yksi asiantuntijoista oli, kun joulukuussa kuulemiset olivat, Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala, jota täällä on myös siteerattu useissa hyvissä puheenvuorossa. Hän oli ja on ehdottomasti sitä mieltä tässä lausunnossaan, että lakia ei pitäisi missään tapauksessa ulottaa alaikäisiin. Hän perusteli kantaansa muun muassa sillä, että nuoruusiässä identiteetin rakentaminen on vasta käynnissä eikä kehityksen lopputulos ole tiedossa, ei myöskään nuorella itsellään. Kaltiala on vastannut Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinneista siitä lähtien, kun toiminta alkoi vuonna 2011. Hän on kohdannut tehtävässä satoja sukupuolen kokemuksen kanssa kipuilevia nuoria. Siksi ajattelisin niin, että vetoan niihinkin, jotka ehkä ovat nyt tämän mietinnön puolesta äänestämässä, että kannattaisi harkita, että jättäisitte kuitenkin tuematta tuota lausumaa. Itse ajattelen niin, että jos ideologisista syistä, vastoin tällaistenkin asiantuntijoiden vahvaa mielipidettä, lähdetään laajentamaan ja pyritään laajentamaan tätä lapsiin ja nuoriin, silloin ei olla aidosti huolissaan heidän hyvinvoinnistaan ja terveydestään.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Aittakumpu erinomaisessa puheenvuorossaan totesi, keskustan sosiaali- ja terveystieteiden keskeisten jäsenet jättivät tästä asiasta tähän mietintöön hylkäävän vastalauseen, ja tuen tämän mietinnön hylkäämistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

15.25 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys sukupuolen vahvistamisesta, ja heti alkuunsa sanon: meidän kansalaiset, syystä tai toisesta kehodysforiaa kokevat ja transihmiset, ansaitsevat meidän hyvinvointiyhteiskunnassamme parempaa kuin mitä tämä lakiesitys tarjoaa. Monille epäkohtien ja väärinkäytösten mahdollisuuksien avaaminen lainsäädännön myötä ei myöskään ole hyvää lainsäädäntöä. Se ei edistä kenenkään terveyttä ja hyvinvointia. Tämän vuoksi ja monen muun perustellun syyn vuoksi, joita tässä on edeltävissä puheenvuoroissa hyvin esitetty, kannatan esityksen hylkäämistä ja kannatan myös edustaja Räsänen esittämiä lausumia.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole translaista, vaikka sellaisena siitä puhutaan, vaan jokaisesta koskevasta, kenen tahansa oman ilmoituksen perusteella tehtävästä juridisen sukupuolen vaihtamisesta. [Jukka Mäkynen: Juuri näin!] Tämän jälkeen sukupuoli ei olisi enää biologinen ja lääketieteellinen, todennettavissa oleva tosiasia vaan sukupuoli voisi olla omaan kokemukseen tai toiveeseen perustuva, omalla ilmoituksella vaihdettavissa oleva asia. Siis aikuisten oikeasti — mitä ihmettä täällä ollaan vakavasti esittämässä ja minkä vuoksi? Kenen etua tässä todellisuudessa ajetaan?

Arvoisa puhemies! Tulin tänään puhumaan tänne lasten ja nuorten, erityisesti tyttöjen ja nuorten naisten, puolesta. Tulin puhumaan tänne heidän puolestaan, jotka toivovat sukupuolenvaihdosta, heidän puolestaan, jotka kokevat voimakasta kehodysforiaa tai ahdistusta, ristiriitaa fyysisen kehonsa eli oman sukupuolensa ja sukupuoli-identiteettikokemuksen välillä. Tulin puhumaan transihmisiksi itsensä kokevien laadukkaiden, riittävän laaja-alaisen tutkimusten ja tarvittaessa oikea-aikaisten hoitojen ja tuen puolesta. Tulin puhumaan ihmisoikeuksien kunnioituksen ja järjestäytyneen, sivistyneen yhteiskunnan kirjausten, juridisten merkintöjen, todennettaviin tosiasioihin perustumisen puolesta.

Tämä lakiesitys ei palvele eikä edistä mitään näistä. Se polkee ihmisoikeuksia, se polkee transihmisten perusihmisoikeuksia ja tosiasioihin perustuvia, luotettavia yhteiskunnan juridisia kirjauksia, ja se avaa ovia monenlaisille väärinkäytöksille ja hämmennyksille. On käsittämätöntä, että tämäntyyppistä esitystä ollaan vakavalla mielellä oikeasti esittelemässä tässä salissa. Kansanedustajat, arkijärkeä käyttävät, koulutetut päättäjät, isät ja äidit tässä talossa, tässä salissa — aikuisten oikeasti: tämä peli on vihelleltävä poikki. Tämä paksuilla ideologisilla silmälasilla ja putkinäöllä valmisteltu esitys ei palvele ketään — kaikkein vähiten heitä, joilla on todellista, syystä tai toisesta johtuvaa voimakasta ristiriitaa oman sukupuoli-identiteettinsä ja fyysisen kehonsa, sukupuolensa, välillä eli voimakasta kehodysforiaa. Esitys murentaa myös tämän talon uskottavuutta ja arvovaltaa ja osoittaa myös sen, kuinka vahvan ideologisia esityksiä voidaan olla puskemassa eteenpäin laajoista negatiivisista vaikutuksista huolimatta. Tätä ei tule missään nimessä hyväksyä.

Tätä esitystä on markkinoitu ihmisoikeuksien toteutumisella ja itsemääräämisoikeudella. Minä kerron teille, arvoiset kollegat: Perusihmisoikeuksiin kuuluu saada tietää tosiasiat. Sukupuoli on biologinen ja lääketieteellinen, syntymässä saatu ihmisen pysyvä ominaisuus. Valittavissa ja itse määrättävissä on se, kuinka sukupuoltaan ilmaisee. Myös su-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

kupuoli-identiteetti — se, miten kokee, mitä haluaa tai mihin pyrkii — on usein iän myötä muuttuva, ja siihen voivat monet asiat, ihminen itsekin, useimmiten vaikuttaa.

Nykylaissa olevat käsitteet sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu on säilytettävä ja pidettävä erillään toisistaan. On normaalia, että lapsena ja nuorena ja murrosiässä tuntemukset, kokemukset, toiveet ja identiteetti vaihtelevat ja koetaan ristiriitaa. On tärkeää, että nuoria kuullaan, tuetaan ja että luodaan turvallinen kasvuympäristö, jossa voi ja saa koetella rajoja. Vastuutonta on sen sijaan vanhempien ja päättäjien avata sellaisia ovia, jotka lisäävät nuorten hämmennystä, altistavat väärinkäytöksille ja hyväksikäytölle ja altistavat merkittävien sairauksien diagnosoimisen, lapsuuden ja nuoruuden hyväksikäytön ja laiminlyöntien piiloon jäämiselle.

80—85 prosenttia sukupuolenvaihdostoiveista väistyy luonnostaan, kun ikää tulee lisää ja aikuistuu. Autismin kirjon lasten ja nuorten voi olla vaikea hahmottaa kehoa ja hyväksyä murrosiän mukanaan tuomia muutoksia. On tärkeää saada nämä diagnoosit, juurisyyt esiin. Samoin lapsuuden ja nuoruuden laiminlyönnit ja seksuaalinen hyväksikäyttö voivat olla ristiriitaisten tuntemusten, kehodysforian, taustalla. Transdiagnoosi on ollut — ja sen tulee jatkossakin olla — niin sanottu poissulkudiagnoosi, eli poissuljetaan muita mahdollisia, ristiriitaa aiheuttavia sairauksia ja häiriöitä. Tämä on nuoren ja vanhemmankin itsensä kannalta erittäin tärkeää. On hyvä muistaa, että aivot kehittyvät 25-vuotiaaksi asti, jolloinkin jopa 30 vuoden ikään asti. Sitä on hyvä ja tarpeen odottaa.

Minä määrään-, minä itse määrään-, tässä ja nyt -tyyli, itsemäärääminen, ei sovi kaikkeen. Ei myöskään syntymässä saatuun sukupuoleen. Aikuisten ja päättäjien on pystyttävä sanomaan nämä tosiasiat ääneen. Onko tässä esityksessä aikuisten oikeasti mitään järkeä? Ei ole. Ja kenelle tämä on tarpeen? Ei kenellekään.

Arvoisa puhemies, otan uuden puheenvuoron.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

15.33 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! On hyvä muistaa se tosiasia, että nyt käsittelyssä oleva translakiesitys on laajasti eri alojen asiantuntijoiden kannattama. Yksittäisten asiantuntijoiden vastustavat näkemykset on siis hyvä pitää siinä mittakaavassa, missä ne ovat. Translain hyväksymistä ovat kannattaneet myös Lääkäriliitto, eduskunnan oikeusasiamies ja Suomen Psykiatriyhdistys. Maailman lääkäriliitto ja Maailman terveysjärjestö eivät pidä transidentiteettiä sairautena tai mielenterveysongelmana. Sukupuoli-identiteetti on itsemäärittelyasia. Konsensus translain uudistamisen puolesta Suomessa on laaja.

Konsensus oli suurta myös alaikäisten aseman huomiotta jättämisen kritiikin osalta. Valtion kuulemisissa lakiesityksen epäkohdaksi alaikäisten aseman huomiotta jättämisen nostivat muun muassa HUS, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto, Ihmisoikeuskeskus, Väestöliitto, Psykologiliitto, transjärjestöt, Amnesty, Seta, Intersukupuolisten ihmisoikeudet ry, Monimuotoiset perheet -verkosto sekä Suomen evankelis-luterilainen kirkko.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumiseksi on tärkeää hyväksyä lausuma, että valtioneuvosto jatkaa säädösmuutosten arviointia ja valmistelua alaikäisten itsemääräämisoikeuden osalta. Euroopassa on jo 17 maassa mahdollistettu sukupuolen juridinen vahvistaminen myös alaikäiselle.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Kannatan lämpimästi kasvurauhan antamista kasvaville ja kehittyville lapsille ja nuorille juuri omana itsenään. Vuonna 2021 YK:n ihmisoikeuskomitea esitti huolensa siitä, ettei sukupuolen juridinen vahvistaminen ole mahdollista alaikäisille Suomessa. Viikonlopun Helsingin Sanomissa oli vilkasta keskustelua tässäkin salissa aiheuttanut, osittain kovin asenteellinen haastattelu, jossa nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala esitti myös väitteitä, jotka eivät perustu uusimpiin tutkimuksiin tai asiantuntijatietoon sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten hyvinvoinnista tai heidän asiallisesta kohtautumisestaan. [Välihuutoja] Artikkeliiin on kirjoitettu useampia vastineita, joita ei vielä toistaiseksi ole julkaistu Helsingin Sanomissa, mutta ne ovat luettavissa esimerkiksi Setan sivuilla.

Arvoisa puhemies! Naisten ja transihmisten oikeuksien edistäminen eivät ole toisiltaan pois. Translakiuudistuksella on laaja suomalaisten tasa-arvotoimijoiden tuki. Translakia jo uudistaneissa maissa ei viranomaiskyselyjen mukaan esiinny merkittäviä väärinkäytöksiä — itsemääräämisoikeuteen perustuva translaki on voimassa jo yhdeksässä eurooppalaisessa maassa. Irlannissa laki on ollut käytössä jo vuodesta 2015 lähtien, eikä sinä aikana ole raportoitu sukupuolen vahvistuslakiin liittyviä petoksia tai muita rikoksia. Tämä lakiuudistus ei tuo uusia oikeuksia puku- tai wc-tilojen käyttöön. Uusi seksuaalirikoslaki puuttuu ahdisteluun... [Antero Laukkasen välihuuto] — Kannattaa perehtyä niihin lausuntoihin, joita tästäkin löytyy esimerkiksi sieltä Setan sivuilta. [Pekka Aittakumpu: Seta levittää disinformaatiota!] — Uusi seksuaalirikoslaki puuttuu ahdisteluun sukupuolesta riippumatta... [Hälinää — Puhemies koputtaa] — Kiitos. — Uusi seksuaalirikoslaki puuttuu ahdisteluun sukupuolesta riippumatta, eikä translaki sitä muuta. Hyvät käytöstavat ja toisen ihmisen oikeuksien kunnioittaminen kuuluvat kaikkialle myös translain uudistamisen jälkeen. Tämä lakiesitys ei vaikuta sukupuolenkorjaushoitoihin Suomessa, vaan niitä säädellään terveydenhuollon piirissä, eikä hoitoja jatkossakaan saa ilman, että on lääkärin hoidettavana.

Arvoisa puhemies! Sukupuolen juridinen vahvistaminen ei tee kenestäkään kokonaan uutta ihmistä, eikä se poista esimerkiksi terveystietoja, velkoja eikä rikoshistoriaa. Rikosseuraamuslaitos ja Vankiterveydenhuollon yksikkö pitivät valiokunnan kuulemisessa translaissa ehdotettua sääntelyä riittävänä väärinkäytösten estämiseksi. Jo tälläkin hetkellä transvankien sijoituspaikka arvioidaan yksilöllisesti, ja näin tehdään myös jatkossa yksilöllisen turvallisuusriskin perusteella.

Sukupuolesta ei edelleenkään tule vain ilmoitusasiaa. Lakiesityksen mukaan sukupuolen juridinen vahvistaminen edellyttää hakemusta viranomaiselle. Viranomaisella on informointivelvollisuus lain oikeusvaikutuksista, ja se sisältää 30 vuorokauden harkinta-ajan hakemuksen vahvistamiselle.

Suomi on saanut aiemmin lukuisilta ihmisoikeustoimijoilta huomautuksia translain uudistamiseksi. Huomenna me pääsemme vihdoinkin äänestämään uuden lain puolesta. [Jukka Gustafsson: Asiantunteva, kiitos puheesta!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laiho.

15.38 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta. Olemme kaikki varmaan sitä mieltä, että jokaisella on oltava mahdollisuus olla sellainen kuin on. Suomi on saanut huomautuksia translakiin kirjatusta lisääntymiskyvyttömyysvelvoitteesta, ja se onkin syytä poistaa laista, koska se on niin sa-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

nottu kuollut kirjaus. Transsukupuolisia ei nykytilanteessa pakkosteriloida, vaan hoidot itsessään, mikäli ne aloitetaan, aiheuttavat väliaikaisen tai pysyvän hedelmättömyyden.

Nykyinen laki on siis ajastaan jälkeen jäänyt, ja tarvitaan tämän kohdan muutosta ja tarkennuksia ja tähän aikaan saattamista, mutta on sanottava, että tämä lakiesitys on laajempi kuin olisi ollut tarpeen. Tämä lakihan on tarkoitettu edistämään pienen vähemmistön asiaa, mutta valitettavasti siitä on tehty yleislakityyppinen. Tämä ei välttämättä aja parhaalla mahdollisella tavalla juuri niiden ihmisten etua, joita varten translakia tarvitaan ja joille se on tarkoitettu. Huomenna lakiesityksestä äänestetään täällä salissa ja jokainen kansanedustaja pääsee antamaan oman näkemyksensä tästä laista, sen sisällöstä ja laajuudesta.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa kokoomus sai tähän lakiesitykseen sen verran kontrollia, että tämä mahdollinen sukupuolenvaihto, joka hallituksen pohjaesityksessä oli mahdollinen kuukauden välein, on nyt mahdollinen vuoden välein. Myös lausuman urheiluun liittyen saimme valiokunnassa eteenpäin, koska eittämättä lakiesityksellä on vaikutuksia myös urheiluun, erityisesti kilpaurheiluun naisten osalta. [Sanna Antikainen: Kokoomus hoitaa hommat!] Mutta valiokunnan enemmistö äänesti lausumasta alaikäisten osalta niin, että eduskuntaan pitää tuoda esitys myös alaikäisten osalta. Tähän ei ole mitään asiantuntijapohjaa olemassa, ja sen takia en voi sitä hyväksyä enkä voi tätä lakiesitystä hyväksyä.

Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala, joka on varttanut Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinneista vuodesta 2011, suhtautuu erittäin kriittisesti lain laajentamiseen alaikäisiin. Hän on työssään tavannut satoja sukupuoliahdistuksesta kärsiviä nuoria. Hän on myös tiedemaailmassa hyvin arvostettu asiantuntija. Hänen mukaansa nuori kokeilee erilaisia identiteettejä ja on altis suggestioille. Yhdessä tilanteessa nuori voi kokea olevansa yhtä ja toisessa toista, ja se on nuoruusiässä normaalia. Kaltialan mukaan kolmella neljästä potilaasta on myös vakavia mielenterveyden ongelmia. Psykiatriset ja kehitykselliset ongelmat, oppimisvaikeudet ja lastensuojelun toimia vaativat tilanteet täytyy hoitaa riippumatta nuoren sukupuolen kokemuksesta. Moni nuori tarttuu kuitenkin mediassa ja sosiaalisessa mediassa tarjolla olevaan ajatukseen, että muutkin ongelmat saattavat johtua sukupuoliristiriidasta ja ratkeavat, jos muut alkavat nähdä hänet oikeassa sukupuoleessa. Näin ei kuitenkaan käy.

Professori Kaltiala oli kuultavana myös meillä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa. Kuulimme myös Lastenlääkäriyhdistystä, Lääkäriliittoa ja Psykiatriyhdistystä, jotka kaikki pitivät hyvänä, ettei tämä lakiesitys sisällä alaikäisiä, mutta siitä huolimatta valiokunta enemmistöllä on tähän mietintöön sisällyttänyt lausuman, joka laajentaa tämän lain vaikutuksia. [Pekka Aittakumpu: Hirvittävää!]

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa ”Suomi tasa-arvon kärkimaaksi” vuosille 20–23 todetaan, että tasa-arvon seuraamiseen luodaan valtion eri hallinnonalat kattava seurantajärjestelmä, sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee sisältyä kaikkien ministeriöiden alaisiin hallinnon toimintoihin ja pitää arvioida etukäteen aina, kun toiminnalla on vaikutuksia eri ihmisryhmiin. Valitettavasti tämän lain osalta sukupuolivaikutusarviot ja vaikutusarviot muuhun väestöön ovat jääneet hyvin, hyvin vaillinaisiksi. [Sari Tanus: Juuri näin!] Suomi on myös Euroopan ja maailman väkivaltaisimpia paikkoja naisille. Siitä huolimatta tässä esityksessä ei ole tätä sukupuolivaikutusarviointia tehty.

Arvoisa puhemies! Olen saanut paljon palautetta sekä niin sanotulta valtaväestöltä että transsukupuolisilta ihmisiltä, ja lähtökohta on se, että kummatkaan näistä eivät ole tyytyväisiä tähän lakiesitykseen. Eli vaikutuksia kantaväestöön ei ole arvioitu riittävästi, mutta

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

tämä ei myöskään välttämättä palvele sitä vähemmistöä, jonka eduksi tämä on tarkoitettu. LHB-Liitto, joka on lesbojen, homojen ja biseksuaalien järjestö, kannattaa lisääntymiskyvyttömyyden poistamista, mutta se ei myöskään kannata tätä esitystä, koska on sitä mieltä, että tämä voi nimenomaan heikentää vähemmistön asemaa. [Sari Tanus: Juuri näin! — Antero Laukkanen: Tämä on se ongelma!]

Arvoisa puhemies! Sanon vielä muutaman sanan tiloista, vaikka en siihen keskusteluun halua sen lähemmin mennä. Mutta sukupuolittain erillisillä pukeutumis- ja pesutiloilla on laaja kulttuurinen hyväksyntä, ja tämä erillisuus voi olla edellytys esimerkiksi sille, että tytöt monista etnisistä ja kulttuurisista ryhmistä pääsevät koulutukseen ja harrastuksiin. Tässä kohtaa on oltava todella huolellinen, ja on seurattava jatkossa, mikäli tämä lakiesitys menee läpi, ettei käy niin, että valtaväestö joutuu väistymään joistain harrastuksista tai esimerkiksi uimahalleista sen takia, että heidän oikeuksiaan ei huomioida. [Sari Tanus: Hyvä puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.46 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Pyydän lupaa saada puhua paikaltani ja istualtaan. [Puhemies: Kyllä suostun!] — Kiitoksia.

Arvoisa puhemies! Hyvä eduskunta! Hyvät kansalaiset! Täällä on useaan kertaan todettu, että tämä laki on jollakin tavalla arkijärjen vastainen, ja tähän näkemykseen on kyllä pakko yhtyä. Tämä laki on niin sanottu täysin seula jo sitä säädettäessä. Se ei täytä edes hallitusohjelman tavoitteita.

Muutama syytoiminta: Ensinnäkin tämä rikkoo voimaan tullessaan kaikkien muiden viiden ja puolen miljoonan suomalaisen yksityisyydensuojaa samalla, kun se poistaa tämän mahdollisuuden, että esimerkiksi uimahallien tilat perustuisivat sukupuoleen, joka on todennettavissa. Jos tämä laki menee läpi, niin kaikista Suomen uimahalleista tulee kertaheitolla turvattomia tiloja. Minun onkin sanottava hallitukselle ja vihervasemmistolle aivan erityisesti, että kun olette puhuneet täällä turvallisen tilan merkityksestä — jotkut ovat jopa todenneet, että eduskuntasali ei enää ole turvallinen tila heille, koska täällä on liian voimakkaita mielipiteitä heidän näkemyksistään — niin samaan aikaan te olette valmiit tekemään kaikista julkisista puku- ja pesutiloista turvattomia tiloja. Kukaan ihminen ei enää sinne mennessään voi tietää, olla varma siitä, mitä sukupuolta tämä henkilö, joka siellä istuu hänen kanssaan, lopulta on. Haluaisin nähdä sen uimahallin vastuullisen henkilön, joka kieltää tällaisista transseksuaalia, joka on vaihtanut sukupuolensa mutta jolla on vielä vastakkaisen sukupuolen tunnusmerkit, menemästä enää uimahalliin. Kyllä yhdenvertaisuusvaltuutettu välittömästi on yhteydessä, että tässä uimahallissa rikotaan lakia.

Toiseksi tämä tekee nuorista tytöistä uimahalleissa tirkistelyn kohteita ja saa aikaan heissä valtavaa hämmennystä siitä, miksi tämä henkilö voi olla heidän kanssaan samassa suihkussa.

Opetussuunnitelman perusteet, katsotaanpas niitä. Ensinnäkin ne alkavat toteamuksella: ”Opetussuunnitelma perustuu tieteeseen ja tietoon.” Tämän lakiesityksen jälkeen se on pakko muuttaa niin, että ”opetussuunnitelmat perustuvat myös ideologiaan”, ja se onkin isompi kysymys. Menevät uusiksi koko opetussuunnitelman perusteet, koska ideologia on tullut tilalle.

Suomen lainsäädäntö perustuu käsitykseen kahdesta sukupuolesta, naisesta ja miehestä. Tämä on myös lausunnoissa käsittelyn aikana todettu. Ei tulisi nostaa rinnalle sellaisia su-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

kupuolinäkemyksiä, jotka eivät ole todenmukaisia eivätkä mitenkään todettavissa. Valiokunnan lausunnoissa todettiin, että esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö ei pystynyt antamaan vastausta siihen, voidaanko ihmisen identiteettinen sukupuoli jotenkin määritellä tarkasti. Koko Euroopan alueella ei ole pystytty tähän, mutta Suomessa näköjään tämä hallitus pystyy aivan mihin vaan.

Puhemies! Minun on pakko kysyä ja ihmetellä samalla, mikä on tämä pimeyden verho, joka on tämän hallituksen politiikan yllä. Mikä on tämä pimeyden verho, joka estää näkemästä näitä tosiasioita? Jos hallitus olisi oikeasti tehtäviensä tasalla, se toteaisi, että tämä lakiesitys ei ole valmis, vetäisi sen itse pois, olisi vetänyt sen pois jo siinä vaiheessa, kun valiokuntakäsittely alkoi, koska se oli niin ilmiselvää.

Minä toisesta toivon, että vielä ensi yön aikana järki palaa tähän eduskuntaan ja tämä lakiesitys yksinkertaisesti hylätään sen takia, että se rikkoo enemmän kuin saa aikaan jotain muutosta transihmisille. Tämä on surullinen päivä huomenna, jos näin keskeneräinen laki päästetään läpi. Tämä koskee viittä ja puolta miljoonaa ihmistä, ja voimme olla varmoja, että joukostamme löytyy niitä, jotka keinottelevat tällä lailla, vaikka täällä muuta väitetään. Voitte olla varmoja: alkaa keinottelu niin tyttöjen, poikien, miesten ja naisten keskuudessa kuin muidenkin.

Eräs ihminen otti yhteyttä ja sanoi: ”Minä niin iloitsen tästä laista.” Hän oli nainen. Hän sanoi: ”Hetimit, kun tämä menee läpi, muutan sukupuoleni mieheksi, ja palkkani nousee 20 prosenttia.” Oli looginen, tervejärkinen henkilö, ajatteli tämän lain hengen mukaisesti. Tämä laki ei enää vastaa hallituskirjausta. Sen takia se repii hallitusrivejä, ja niin pitääkin. Eivät meidän fiksuina meille äänimandaatin suoneet kansalaiset odota meiltä mitään näin heikkotasoisista lainsäädäntöä. Huomenna on aika kantaa poliittista vastuuta ja hyljätä tämä laki. Tämä todella on järjenvastainen. — Kiitos. [Pekka Aittakumpu: Hyvä! — Sanna Antikainen: Päivän paras puhe!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä.

15.53 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Aloitan sitaatilla: ”Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus rikkoo transsukupuolisten ihmisoikeuksia.” Näin on todennut tasa-arvovaltuutettu, mutta tiedätkö minä vuonna? Vuonna 2011. Nyt lähes 12 vuotta myöhemmin olemme ensimmäisen kerran tässä salissa oikeasti uudistamassa translakia.

Tätä lakia on odotettu liian kauan, mutta viimein se on täällä. On selvää, että nykyinen translaki on vaarallinen laki, jota voidaan pitää yhtenä Suomen pahimmista ihmisoikeusloukkauksista. Siksi tämä uudistus on elintärkeä. Kyse on ihmisten oikeuksista, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta.

Uudessa laissa sukupuolen juridinen vahvistaminen erotetaan sukupuolen lääketieteellisistä korjaushoidoista. Monessa maassa on huomattavasti tätä meidän nyt käsittelyssä olevaa esitystä kunnianhimoisempi laki jo voimassa. Esimerkiksi tämän päivän Helsingin Sanomat kertoi Irlannista, huomattavasti Suomea konservatiivisemmasta ja uskonnollisemmasta maasta, jossa on ollut itsemäärittelyyn perustuva translaki jo kahdeksan vuotta.

Suomen asema kansainvälisenä ihmisoikeustoimijana on kyseenalainen niin kauan kun meidän omassa translaissamme on epäinhimilliset edellytykset eli vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä sekä raskaasta diagnosointiprosessista.

Arvoisa puhemies! Myös minä haluan nostaa esiin, että tämän keskustelun tyyli täysistuntosalissa on ollut harvinaisen epäinhimillinen, jopa julma. Haluan sanoa, että minusta se

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

on hirveää ja se on minusta väärin. Voin vain kuvitella, miten pahalta se tuntuu transihmisistä. Ei voi olla liikaa pyydetty, että vaikka olisitte kuinka eri mieltä, niin olette kykeneviä käymään inhimillisempää keskustelua. Onko se liikaa pyydetty? [Sari Tanus: Monet transihmiset ei kannata tätä!]

On hyvin surullista, että transjärjestöt yhteiskannanotossaan joutuvat erikseen toivomaan, etteivät kansanedustajat käyttäisi asemaansa halventaakseen transihmisten ihmisarvoa, [Antero Laukkanen: No ei todellakaan halvenna!] siis tätä he joutuvat erikseen toivomaan. [Sanna Antikainen: Kertokaa esimerkkejä, missä on ollut tällaista epäasiallista käytöstä!]

Monet tässäkin salissa käyttävät uuden translain vasta-argumenttina sitä, että transihmiset itsekkin olisivat tätä lakia vastaan. Se ei pidä paikkaansa, vaikka on toki yksittäisiä ääniä, jotka ovat lakimuutosta vastaan. Jos te olette lukeneet saamianne lukuisia kirjeitä, palautteita ja sähköposteja, on selvää, että suomalaiset transjärjestöt ja suomalaiset transtoisijat ovat yhtä mieltä siitä, että sukupuolen juridisen vahvistamisen tulee perustua itsemääräämisoikeuteen. [Sanna Antikainen: Teidän pitäisi lukea asiantuntijalausuntoja!]

Lisäksi on väitetty, että uusi laki mahdollistaa rikollisen toiminnan. No näin ei tietenkään ole. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat edelleen rikollista toimintaa, ja tuleva translaki ei sitä muuta. Laissa on myös otettu huomioon erinäisiä mahdollisia väärinkäytöksiä ja se, kuinka niitä voidaan estää esimerkiksi vankiloiden osalta.

Haluan muistuttaa, että samoin rikollista on esimerkiksi petosten tekeminen. Juridisen sukupuolen perusteettomasti muuttaminen uuden henkilötunnuksen saamiseksi ei poista aiemmin tehtyjä rikoksia eikä myöskään pyyhi pois esimerkiksi kertyneitä velkoja.

Voidaankin todeta, että vastustajat käyttävät uhkakuvia täysin perusteettomasti ja tarkoitushakuisesti, eivätkä myöskään kansainväliset esimerkit anna tukea tällaiselle uhkakuviin maalailulle. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Tämä nyt käsiteltävänä oleva laki ei ole täydellinen. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta totesi, että ei ole lapsen oikeuksien mukaista, että lapset ja nuoret on jätetty uuden lain ulkopuolelle. Myös lasten ja nuorten osalta pitäisi asiaa aina katsoa perus- ja ihmisoikeuslähtökohdasta ja edistää lasten ja nuorten oikeuksien toteutumista ja hyvinvointia. Lapsilla ja nuorilla tulee olla oikeus ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.

Silti toivon ja uskon, että tämä laki menee huomenna eduskunnassa läpi. Se on ainoa oikeudenmukainen vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! Joissakin valtioissa on vastaavien lakimuutosten jälkeen pyydetty valtion toimesta anteeksi ja jopa alettu maksaa korvauksia lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen takia. Mielestäni on perusteltua, että myös Suomessa pohditaan tätä. Suomen tulisi pyytää anteeksi transihmisiltä lainsäädännöstä, joka näin räikeästi loukkaa heidän ihmis-oikeuksiaan.

Haluan myös muistuttaa, ettei työ ihmisoikeuksien puolesta lopu tähän lakiin. Tulevaisuudessa Suomessa tulisi tunnustaa ei-binääristen ihmisten sukupuoli muu sukupuoli -kategorian avulla. Lisäksi intersukupuolisten lasten kehollinen koskemattomuus tulisi suojata lailla, ja on myös pidettävä huolta siitä, että yhdenvertaisuus hedelmöityshoidoissa lisääntyy ja myös transihmiset jatkossa saavat paremmat mahdollisuudet lasten hankkimiseen.

Eli paljon työtä on vielä tehtävänä tämänkin jälkeen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koponen, Noora, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

15.59 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunneltuani on todettava, että lieene paikallaan toistaa viime viikolla pitämästäni puheenvuorosta kolme lausetta. Ne kuuluvat näin: Ihmisoikeus ei ole omantunnon kysymys. Itsemääräämisoikeus ei ole mielipidekysymys. Vapaus omaan itseensä ei ole etuoikeus vaan perusoikeus.

Muun muassa edustajat Räsänen ja Mäenpää omissa puheenvuoroissaan sanoivat täällä hetki sitten, että tässä lakiesityksessä ei ole mitään järkeä. No, minä totean, että tässä esityksessä ei mitään muuta olekaan kuin järkeä. Tämä laki on ihmisoikeuskysymys, joka vahvistaa itsemääräämisoikeuden suojaamista ja toteutumista. Tämä laki tuo sukupuolenvahvistamisprosessiin muutoksia, jotka olisi pitänyt tehdä jo aikaa sitten, mutta onneksi me teemme sitä työtä edes nyt. On myös sanottava, että olisin läpi prosessin toivonut oppositiolta enemmän luottamusta ihmisiin, mutta sitä me emme ole liiemmin tänäänkään tässä keskustelussa kuulleet. Sen sijaan olette luoneet transsukupuolisten ihmisten ympärille pelkoa ja epäluuloja.

Uusi translaki ei vaaranna lasten ja nuorten kehitys- ja kasvurauhaa, eikä se vaaranna lapsen ja nuoren sukupuoli-identiteetin kehittymistä tai opetussuunnitelmaa. Mutta totta on, että trans- ja intersukupuoliset lapset ja nuoret ansaitsevat ja tarvitsevat meiltä vielä tätäkin esitystä enemmän, sillä translasten ja -nuorten asemaa se ei vielä riittävästi vahvista.

Kuten aiemmissa puheenvuoroissa jo kuultiin, lukuisten valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden yhteinen ja toistuva huomio olikin juuri se, että laissa olisi jo nyt ollut tarpeen huomioida myös alaikäiset, ja tätä työtä tulee nyt jatkaa. Siksi on tärkeää, että valiokunta laati mietintöön lausuman, joka edellyttää käynnistämään selvityksen myös translasten ja -nuorten itsemääräämisoikeudesta sukupuolenvahvistamisessa.

Arvokasta on myös, että jatkossa myös vanhempi voi elää siinä sukupuoli-identiteetissä, johon hän itse kokee kuuluvansa, ja näin toteuttaa vanhemmuuttaan ilman ristiriitaa. Samaan aikaan on selvää, että perhe ansaitsee kaiken mahdollisen tuen muutoksissa, joita perheen sisällä ja elämässä ylipäätään tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Täällä on toistuvasti leimattu transsukupuolisia henkilöitä mielenterveysongelmaisiksi ja sanottu, että tämä lakiesitys myös lisää näitä ongelmia. Sen sijaan asiantuntijat eivät ole esittäneet huolta siitä, että tämä lakiesitys aiheuttaisi transsukupuolisille henkilöille mielenterveyden ongelmien lisääntymistä — aivan päinvastoin. Tämän lain myötä ihminen ei päädy enää mielenterveyspalveluiden piiriin vain siksi, että yhteiskunta ei salli hänen olla juuri sellainen kuin hän on.

Sukupuolenvahvistaminen ei myöskään uhkaa tasa-arvoa. Mahdollisuus vahvistaa tai korjata omaa sukupuoltaan omaa sukupuoli-identiteettiä vastaavaksi ei ole tasa-arvosta pois vaan täysin päinvastoin.

Lisäksi totean, että on äärimmäisen loukkaavaa rinnastaa sukupuoli-identiteetin vahvistaminen rikoksiin. Transihmiset eivät ole rikollisia. [Sanna Antikainen: Kukaan ei ole niin sanonut! — Mari Rantanen: Täytyy kuunnella, mitä sanotaan!] Rikollisuus ja sukupuoli-identiteetti ovat kaksi täysin erillistä asiaa.

Arvoisa puhemies! Tämän keskustelun kuunteleminen on ollut raskasta, ja samalla se alleviivaa tämän lain tarpeellisuuden — sen, että maailmaan mahtuu ja kuuluu jokainen, että oikeus minuuteen ei ole etuoikeus vaan perusoikeus ja että tämä laki tekee jokaisesta ihmisestä inhimillisen. Uudesta translaista toden totta tulee huomenna uusi normaali.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

16.03 **Sanna Antikainen ps:** Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen erotetaan lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Henkilö voitaisiin jatkossa vahvistaa kuuluvaksi toiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmään merkitty, jos hän ilmoittaa, että hän kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja että kyse hänen oman näkemyksensä mukaan on pysyväisluontoisesta kokemuksesta. Sukupuolimerkinnän vaihtaminen perustuisi siten henkilön omaan ilmoitukseen hänen sukupuolen kokemuksestaan, eikä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä enää olisi lääketieteellistä selvitystä tai diagnoosia.

Arvoisa puhemies! Vaikka Sanna Marinin hallitus julistaa perustavansa toimintansa tutkitulle tiedolle, niin tässä kohtaa se unohtaa täysin biologiset tosiasiat. Ihmisillä on sukupuolia kaksi. Totta on se, että lääketiede kyllä tuntee harvinaisia poikkeuksia ja kehityshäiriöitä. Näiden lisäksi ihmisen kokema sukupuolidysforia luo kärsimystä siitä kärsivälle, ja näihin tulee suhtautua vakavasti, eikä tietenkään ketään tule syrjiä, mutta nämä poikkeukset eivät muuta perusasioita eivätkä muuta myöskään biologisia tosiasioita, eikä niiden toteutamisessa ole mitään pahaa, vaikka tänään täällä onkin niin yritetty antaa ymmärtää.

Esityksessä sekoitetaan iloisesti keskenään biologinen sukupuoli ja sukupuoli-identiteetti. Ne ovat kuitenkin kaksi eri asiaa. Kuten sanoin, poikkeuksia lukuun ottamatta on ihminen biologiselta sukupuoleltaan joko mies tai nainen, ja tämän lisäksi on olemassa erilaisia identiteettejä. On siis olemassa erilaisia miehiä ja naisia, ja kaikki ovat lähtökohtaisesti yhtä arvokkaita kansalaisia.

Kaikista ikävintä tässä koko asiassa on kuitenkin se, että tämä juridisen sukupuolen muuttaminen nyt säädettävässä laissa koskisi kaikkia Suomessa asuvia kansalaisia eikä vain transsukupuolisia. On täysin oikein — mikäli ihminen on tuntenut ja tuntee pysyvästi olevansa muuta kuin mitä oma biologinen sukupuoli on, ja jos tämä tuntemus ei johdu muusta syystä, kuten esimerkiksi jostakin mielenterveysongelmasta — että hän saa apua, mutta tämä täysin, siis täysin, itsemäärittelyyn perustuva ilmoitus omasta sukupuolesta avaa ovia monille väärinkäytöksille niille, jotka eivät oikeasti tunne olevansa transsukupuolisia.

Asiantuntijakuulemisissa on otettu esille monia epäkohtia. Yksi epäkohta liittyy seksuaalirikollisiin, jotka ovat käyttäneet tätä lakia ulkomailla hyväkseen. Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa kävi ilmi, että esimerkiksi Isossa-Britanniassa transsukupuoliseksi kirjatuista vangeista lähes 60 prosenttia on nimenomaan seksuaalirikollisia. Kyse on valiokunnan saaman selvityksen mukaan biologisista miehistä, jotka eivät ole käyneet läpi sukupuoli-identiteetin tutkimuksia tai hoitoja. Skotlannissa puolet rikoksista tuomituista transsukupuolisista on valiokunnan asiantuntijakuulemisissa todetun mukaan vaihtanut sukupuolimerkintäänsä vasta tuomion saamisen jälkeen. Siellä on myös havaittu, että vankilasta vapauduttuaan osa tällaisista henkilöistä vaihtaa sukupuolimerkintänsä välittömästi takaisin mieheksi. Edellä mainitut huomiot viittaavatkin ennen muuta strategiseen motiiviin sukupuolimerkinnän vaihtamisen taustalla. Siten ei ole lainkaan epärealistista olettaa, että myös Suomessa osa miesvangeista tulisi hyväksikäyttämään sukupuolimerkinnän vaihtamisen mahdollisuutta päästäkseen naisvankilaan tai naisvangeille tarkoitetuille asunto-osastoille. Kysynkin teiltä, vihervasemmisto ja osa kokoomuksesta: tätäkö te todella haluatte?

Pahimmassa tapauksessa seksuaalirikollinen, joka on vaihtanut sukupuolensa miehestä naiseksi sillä omalla ilmoituksella, voisi mennä jatkossa vaikka naisten ja tyttöjen pukutuihin. Esimerkiksi Islannissa oikeudellisen sukupuolen itsemäärittely on kuitenkin johta-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

nut muun muassa uimahalleissa käytäntöön, jonka mukaan ulkoiselta olemukseltaan biologisen miehen oletetaan olevan transnainen, jos hän on naisten suihkutiloissa, eikä tätä asiaa voida kyseenalaistaa. Norjassa on jopa asetettu ihmisiä syytteeseen tai poliisitutkinnan kohteeksi sen takia, että he ovat protestoineet biologisten miesten tunkeutumista naisille tarkoitettuihin tiloihin. Kysyn uudelleen, vihervasemmisto ja osa kokoomuksesta: tätkö te haluatte?

Arvoisa puhemies! Esimerkiksi vakavan psykoottisen sairauden pahenemisvaiheen tai dissosiattiivisen identiteettihäiriön yhteydessä henkilön sukupuolikokemus voi olla väliaikaisesti häiriintynyt tai muuntunut tavalla, joka ei vastaa hänen pysyvää kokemusta itsestään. Siksi sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen erottaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista ei ole oikein. En siis voi missään nimessä kannattaa tätä lakia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

16.10 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Ensin totean käydyistä keskustelusta, että hämmästelen sitä, että jatkuvalla syötöllä salin vasemmalta laidalta tuodaan esiin, että täällä on halvennettu tai keskustelu on ollut epäasiallista. Tuntuu vähän, että vihervasemmistosta koko asiasta keskusteleminen on epäasiallista, ja ymmärrykseni mukaan politiikkaan kuulu keskustelu. Silloin kun tänne tuodaan lakiesitys, siitä yleensä tavataan keskustella niin täällä suuressa salissa kuin valiokunnissakin, ja se on aivan normaalia toimintaa.

Saamani palautteen mukaan ei tätä ole laajasti pidetty epäasiallisena, vaan itse asiassa on pidetty siitä, että tässä salikeskustelussa edelliselläkin kerralla tuotiin esiin niitä ongelmia, mitä tähän lakiin liittyy. Ja se on aivan normaalia politiikassa, että näistä keskustellaan ja nämä tuodaan esiin, eritoten silloin kun niitä asioita ei ole otettu huomioon valiokuntakäsittelyssä, kuten nyt on tämänkin lain kanssa.

Täällä edustaja Soinikoski totesi äsken, että kysymyksessä ei ole ilmoitusasia vaan tämä on hakemukseen perustuva asia. Mutta kun tosiasiaa nyt sukupuolimerkinnän vaihtaminen tapahtuu hakemuksella, jota Digi- ja väestötietovirasto ei voi hylätä, niin silloin sitä voidaan pitää kyllä ilmoitusasiana, se ei ole hakemus. Kuten edelliselläkin kerralla totesin, tähän liittyy jo pelkästään se, että tällä hetkellä yleensä, kun viranomainen näinkin suurta asiaa joutuu päättämään ilman mitään muuta tietoa, me asetamme itse asiassa nämä virkamiehet todella hankalan paikan eteen, sillä vaikka he saisivat tietää, että henkilö ei ole sillä hetkellä terveydentilaltaan sellainen, että hän on edes ylipäänsä oikeustoimikelpoinen, niin Digi- ja väestötietovirasto ei voi tehdä mitään, vaan heidän on hyväksyttävä tämä oma ilmoitus, jossa henkilö siis vapaamuotoisesti ilmoittaa kuuluvansa toiseen sukupuoleen.

Sitten on puhuttu näistä väärinkäytöksistä, ja tässä on tietyllä tapaa inhottavasti spinnattu tätä asiaa, että me, jotka tuomme esiin näitä ongelmia, joita lakiin ja sen porsaanreikiin liittyy, ikään kuin sanoisimme, että transihmiset ovat rikollisia. Ei, emme me ole niin sannonneet. Tämä ei ole enää ylipäänsä translaki, vaan tämä koskettaa kaikkia ihmisiä, ja kylä nämä ongelmat, joita tähän liittyy esimerkiksi pukutilojen tai urheilun osalta, olisi voitu aivan hyvin korjata. Ne olisi aivan hyvin voitu korjata tässä siten, että niistä olisi säädetty, että pukutiloihin ei voi mennä fyysisesti toisen sukupuolen sukuelimet omaava henkilö. Ne olisi ollut täysin mahdollista korjata täällä, jos poliittista tahtoa olisi ollut. [Antero Lauk-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

kanen: Täysin mahdollista!] Ihan samalla tavalla urheiluun olisi voitu eduskuntakäsittelyssä puuttua.

Mitä tulee sitten vankiloihin, tällä hetkellä Skotlannissa käydään kovaa keskustelua siitä, että siellä on nimenomaan tuomittu seksuaalirikollinen, joka on muuttanut sukupuolensa, tällä hetkellä vankilassa. Skotlannissa käydään tätä keskustelua, jossa halutaan pois siitä, jotta transihmistä ei voitaisi — puhun nyt fyysisesti miehestä, joka kokee olevansa nainen — jatkossa sijoittaa sinne naisten vankiosastolle. Näitä ongelmia todella on.

Sittenhän tähän liittyy myöskin se, minkä toin esiin viime kerralla, että lapsen synnyttänyt äiti voi muuttaa sukupuolimerkinnän vaihdettuaan itsensä lapsen isäksi ja päinvastoin isä voi muuttua lapsen äidiksi. Ajattelemmeko me silloin lapsen etua, hänen tervettään, hyvää, tasapainoista kasvuaan vai ajattelemmeko me aikuisten etuja? Tätä sopii jokaisen kysyä.

Tämän lain tarkoitus alun perin varmaan oli se, että tämä pakkosterilointi — joka on suomalaisessa lainsäädännössä jäänyt lain kuolleeksi kirjaimeksi, koska ketään Suomessa ei ole pakkosteriloitu, vaan se tapahtuu automaattisesti näitten hormonihoidojen myötä — olisi tästä voitu poistaa, mutta miksi tämä piti vetää näin överiksi? Miksi tämä piti vetää aivan toiseen laitaan ja hajottaa tietyllä tapaa koko meidän järjestelmämme? [Antero Laukkanen: Hyvä kysymys! — Jukka Mäkynen: Koska ideologia!] Sitä sopii tietysti ihmetellä. Ja jaksan kyllä hämmästellä, miten keskustaa vietiin kuin litran mittaa tämän kirjauksen kanssa ja he eivät olleet tarkkana siinä, mitä on tulossa. Se pitäisi tietää, kun on vihreiden ja vasemmiston kanssa samassa hallituksessa, että todennäköisimmin mennään aika lailla sitä vasenta reunaa.

On kyllä sanottava kaiken sen perusteella, mitä olen lukenut ja mitä transihmiset itsekin ovat tuoneet esiin, että ei tämä väestörekisteriin merkittävä tieto korjaa kenenkään sielua, mieltä eikä se korjaa kenenkään kehoa. Hämmästyttää, että tämäkö hokkuspokkustemppu sitten olisi näille ihmisille hyväksi, kun nimenomaan itse olen jotenkin ajatellut niin, että tämä translaki, joka vaatii sen lääkärinlausunnon ja lääkärin tutkimuksen, suojaa nimenomaan näitä ihmisiä, [Antero Laukkanen: Kyllä! — Sari Tanus: Kyllä!] jotta ei tule tehdyksi sellaista asiaa, josta ei ole esimerkiksi aivan varma ja se ajatus ei ole pysyvä. Ei siinä ole kysymys kenenkään ihmisoikeuksien polkemisesta vaan nimenomaan suojaamisesta.

Ja aivan lopuksi, arvoisa puhemies, totean tähän lasten asiaan, alle 18-vuotiaisiin alaikäisiin, joita nyt tässä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksen mietinnössä lausumalla halutaan jatkoselvittää: Sen tiedon perusteella, mikä itselläni on ja mihin käsitykseen olen asiantuntijoiden puheista päässyt, tällaista ei pidä missään nimessä tehdä. Me tiedetään kaikki, miten pitkään esimerkiksi ihmisen identiteetti rakentuu. Silloin kun puhutaan nuoresta ja teinisestä, [Puhemies koputtaa] joka siinä omassa myrskyssänsä on, ja hänen identiteettinsä saattaa vaihdella vaikka kuinka paljon, niin tällaisia pysyviä ja peruuttamattomia hoitoja [Puhemies: Kiitoksia!] ei tulisi tehdä. Vetoan nyt tässä kohtaa, että jätetään lapset rauhaan ja annetaan heidän kasvaa rauhassa. Ja vetoan tässä kyllä vielä kokoomuksen ja keskustan edustajiin, että harkitsette, että äänestäisitte tämän lain hylkäyksen puolesta, jota itsekin kannatan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

16.18 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kristillisdemokraatit tulevat äänestämään tämän lain hylkäyksen puolesta ja myöskin omien lausumiensa puolesta.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö todellakin päätyi hyväksymään tämän translain muutoksen, jonka mukaan kuka tahansa täysi-ikäinen voi jatkossa muuttaa sukupuolensa ilman lääketieteellistä perustelua. Siis uusi translaki ei enää kohdistu sukupuoliristiriitaa kokevaan vähemmistöön, vaan kuka tahansa saisi vaihtaa sukupuolen oman kokemuksensa perusteella. Valiokunnan enemmistö haluaa lisäksi mietinnön ponsilausumassa laajentaa sukupuolen vahvistamisen koskemaan alaikäisiä nuoria ja lapsia.

Viime viikolla tuossa ensimmäisessä käsittelyssä puhuin aika paljon tästä translaista kokonaisuutena, mutta tässä puheenvuorossa keskityn nyt erityisesti tähän ponsilausumaan, koska minun mielestäni tämä ponsilausuma itsessään on jo sellainen, minkä takia tämä mietintö ja laki tulee ehdottomasti hylätä. Elikkä valiokunnan enemmistö haluaa siis sukupuolen vaihtamisen koskemaan myöskin alaikäisiä nuoria ja lapsia.

Toivon, että mahdollisimman monella oli mahdollisuus lukea viime viikon lauantain Helsingin Sanomien kirjoitus, jossa Suomen johtavaa nuorisopsykiatrian asiantuntijaa Riittakerttu Kaltialaa haastateltiin. Tässä haastattelussa tuli erinomaisella tavalla esille se, miksi hän ja myöskin Lääkäriliitto ja myöskin lastenlääkärit vastustivat ehdottomasti lausumissaan sitä, että tämä valiokunnan enemmistön mietintöön tuoma ponsi tulisi saattaa voimaan. Ensinnäkin on huomattava, että — Kaltiala on vastannut siis Tampereen yliopistollisessa sairaalassa sukupuoliahdistusta kokevien nuorten arvioinnista siitä lähtien, kun toiminta on alkanut, vuodesta 2011 — hän on kohdannut tässä tehtävässään satoja sukupuolen kokemuksen kanssa kipuilevia nuoria. Jos täällä Suomessa ei häntä kuunnella, ketä sitten pitäisi kuunnella? Tästä hänen haastattelustaan muutama ote, jotka minun mielestäni ovat äärimmäisen kuvaavia siitä huolesta, mitä hän tällä hetkellä kantaa. Sen lisäksi muuten vielä — äsken totesin Lääkäriliiton ja lastenlääkärit — myöskin Psykiatriyhdistys muistutti lausunnossaan nuorten identiteetin keskeneräisyydestä.

No ensinnäkin hän toteaa tässä artikkelissa, että kolmella neljästä potilaasta on myös vakavia mielenterveyden ongelmia — siis nyt puhutaan nuorista. ”Kaltiala sanoo, että psykiatriset ja kehitykselliset ongelmat, oppimisvaikeudet ja lastensuojelun toimia vaativat tilanteet täytyy hoitaa riippumatta nuoren sukupuolen kokemuksesta. Moni nuori tarttuu kuitenkin mediassa ja sosiaalisessa mediassa tarjolla olevaan ajatukseen, että hänen muutkin ongelmansa johtuvat sukupuoliristiriidasta ja ratkeavat, jos muut alkavat nähdä hänet oikeassa sukupuolella. Niin ei kuitenkaan käy. ”Mielen tasapaino ei synny siitä, että saa toiset näkemään sitä, mitä itse haluaa.”” Sen lisäksi hän toteaa, että alaikäisten hormonihoitoja ja juridisen sukupuolen vahvistamista vaativat aktivistit ja järjestöt, kuten Seta, toistavat usein, että transnuorilla on lisääntynyt itsemurhariski ja he tarvitsevat siksi pikaisesti hoitoa ja tukea. Kaltiala sanoo: ”Se on tarkoitushakuista disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta” — disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta.

Arvoisa puhemies! Tämä artikkeli kaiken kaikkiaan tuo hyvin esille sen, että aikuiset, nimenomaan tähän ideologiaan vihkiytyneet, Seta, muutamat muut kansalaisjärjestöt eivät ymmärrä lapsen ja nuoren kehitystä vaan ovat tunkemassa lapsille ja nuorille sellaista identiteettiä, mitä hän ei ole kokenut omaksensa, tai minkälaisen identiteettiristiriidan keskellä hän tällä hetkellä elääkin, niin hänelle yritetään ollaan viemässä hänen elämänsä yhtä mallia, joka perustavalla tavalla voi muuttaa sitten hänen tulevaisuutensa. On myös mielenkiintoista lukea tästä Kaltialan haastattelusta, että hän toteaa ruotsalaisesta tutkimuksesta liittyen tähän itsemurhariskiin, että ruotsalaisessa laajassa rekisteritutkimuksessa itsemurhakuolleisuus on selvästi suurentunut sukupuolenkorjaushoitoja saaneitten aikuisten joukossa. Eli se, mitä täällä meillä tarjotaan lääkkeeksi sukupuoliristiriitaan ja ahdistuk-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

seen, saattaakin johtaa siihen, että ihmiset tekevät kaikkein epätoivoisimpia tekoja eli lo-pettavat oman elämänsä.

Arvoisa puhemies! Nostan vielä esille tästä haastattelusta sen, miksi tämäntyyppisesti tätä identiteettikokeilujen vahvistamista on alettu laajasti pitää suotavana ja jopa välttämät-tömänä nuorten mielenterveyden kannalta. Kaltiala sanoo, ettei transpoliklinikoiden palve-luita avattu nuorille nuorisopsykiatrian aloitteesta vaan tahto tuli poliitikoilta, järjestöiltä ja aikuisten kanssa toimivilta lääkäreiltä ja että kun hän ryhtyi tehtävään, lasten ja nuorten su-kupuoli-identiteetin ongelmat olivat vielä harvinaisia. ”Vuoden 2015 jälkeen potilaiden määrä on kymmenkertaistunut ja potilasjoukko muuttunut”, hän kertoo. ”Ennen toiseen su-kupuoleen identifioituivat useimmiten pienet pojat, mutta nyt lähes kaikki Kaltialan poti-laat ovat teini-iässä sukupuoliristiriitaan havahtuneita biologisia tyttöjä.” Ja sen lisäksi täällä kerrotaan vielä siitä, että monta kertaa käy niin, että joltakin pieneltä paikkakunnalta yhtäkkiä tulee valtavan suuri joukko sukupuoliristiriitaa kokevia tyttöjä. Eli nämä asiat le-viävät sosiaalisessa mediassa, ne leviävät siellä nuorten keskuudessa, kun sinne tuodaan se ajatus siitä, että sinun pitää vaihtaa sukupuoltasi, sinä olet väärässä sukupuoleessa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että todellakin huomenna, kun tästä asiasta äänestämme, jär-jen ääni nyt voittaisi ja että ihmiset ymmärtäisivät, että yksistään tämä lausuma on sellai-nen, minkä takia tämä laki kannattaa hylätä. Minusta on kummallista, että keskusta on mennyt tämän asian kuittaamaan, kun he ovat julkisuudessa nyt kertoneet, että tämä ei vas-taa sitä, mitä tuolla hallitusneuvottelussa on sovittu. Silloin odotan kyllä, että koko keskus-tan ryhmä äänestää tätä vastaan. Jos tästä ei ole sovittu, niin ei sitä kannata tukea. Vetoan kokoomukseen, ja minä uskon, että sosiaalidemokraateissa on myös paljon niitä, [Puhe-mies koputtaa] jotka ajattelevat tästä asiasta omilla aivoillaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

16.25 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Keskustelu translaista on käynyt vilkkaana niin täällä eduskunnan sisällä kuin julkisestikin. Valitettavasti viimeaikainen keskustelu on ollut varsinkin transnuorille haavoittavaa ja haitallista. Loukkaavat väitteet sukupuolista kiveen hakattuina totuuksina ja jopa puhdas transfobia vahingoittavat jo valmiiksi haavoit-tuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään. Todellisuudessa seksuaa-lisuus ja sukupuoli ovat jotain paljon monimutkaisempaa ja monimuotoista. Toisen ihmi-sen oikeus elää ja toteuttaa itseään ei voi olla toisen mielipide.

Arvoisa puhemies! Ennakkoluuloja ja syrjintää kohtaavat vähemmistöryhmät voivat psyykkisesti keskimäärin muuta väestöä heikommin. Tämä käy ilmi muun muassa vuoden 2019 kouluterveyskyselystä. Transnuorten psyykkinen hyvinvointi on monella mittarilla heikkoa, ja esimerkiksi masennus ja ahdistuneisuus ovat heillä kolme kertaa yleisempiä kuin muilla nuorilla. Heikompi psyykkinen hyvinvointi näkyy myös kohonneena riskinä it-setuhoisuuteen. Katarina Alangon ”Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa?” -tutki-muksessa havaittiin, että suomalaisista transnuorista jopa 56—68 prosenttia on ajatellut it-semurhaa. Koko väestöstä vakavia ja toistuvia itsemurha-ajatuksia on noin 10—15 prosen-tilla nuorista. Transnuorten itsemurha-ajatukset ovat siis noin 2—6 kertaa yleisempiä kuin muulla väestöllä. Transnuorten itsemurhariskiä kasvattavat muun muassa ympäristön kiel-teiset asenteet, syrjintä ja väkivaltakokemukset sekä vihamieliset ja yksipuoliset mediasii-sällöt. Lainsäädäntö vaikuttaa näihin yhteiskunnan asenteisiin, joten pitääksemme nuoris-tamme huolta translakia on päivitettävä.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Arvoisa puhemies! On päivänselvää, että tarvitsemme uutta translakia muuttamaan edes joitakin niitä epäkohtia, joita transihmiset ovat Suomessa joutuneet sietämään. Työtä kuitenkin riittää jatkossakin, sillä uusi laki ei esimerkiksi koske alaikäisiä, eikä se kiellä intersukupuolisten lasten tarpeetonta kosmeettista kirurgiaa. Tästä näimme Euroopan neuvostossa hienon näyttelyn, jossa aikuiset intersukupuoliset ihmiset kertoivat erilaisten hoitojen ja operaatioiden vaikutuksista heidän elämässään. Toivoisinkin — en tiedä, jos puhemies voi vaikuttaa — että tämä näyttely voitaisiin saada myös Suomeen. [Sari Tanuksen välihuuto]

Näihin lapsen oikeuksien puutteisiin kiinnittivät eduskunnassa huomiota kaikki asiaa käsitelleet valiokunnat. Täysi-ikäisyysvaatimusta ovat kritisoineet esimerkiksi useat ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien toimijat, esimerkiksi Ihmisoikeuskeskus, eduskunnan oikeusasiamies, lapsiasiainvaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Unicef, Lastensuojelun Keskusliitto ja Väestöliitto. Myös YK on ilmaissut tästä huolensa Suomelle.

Tässä edellinen puhuja, edustaja Essayah, nosti tämän Riittakerttu Kaltialan tekstin, jossa valitettavasti pahasti sekoitetaan juridinen sukupuolimerkinnän muutos ja hormonaaliset blokkerihoidot, joissa käytetään aina lääketieteellistä arviota. Tämä on valitettavaa, että keskustelussa tällaista sekaannusta ilmenee ja jopa lääkäreiden puheenvuoroissa.

Irlanti on sallinut sukupuolen vahvistamisen omalla ilmoituksella vuonna 2015. Viiden miljoonan asukkaan eli suunnilleen Suomen kokoisessa maassa ensimmäisen seitsemän vuoden aikana 1 058 vahvisti sukupuolensa. Toistan tämän alun sanoman: toisen ihmisen oikeus elää ja toteuttaa itseään ei voi olla toisen mielipide. Tässä ei ole kyse isosta joukosta, mutta on kyse heidän itsemääräämisoikeudestaan. Toivon sydämestäni, että saamme uuden translain voimaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Multala, olkaa hyvä.

16.30 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Aika tyhjälle salille täällä saa nyt puhua, mutta haluan kuitenkin muutaman kommentin tuoda tähän keskusteluun translaista. Keskustelu on ollut hyvin kirjavaa, ja tässä edustaja Hopsu edellä jo joitakin näitä esiin tulleita kommentteja kommentoi. Itse kommentoin lyhyesti niitä huolia, joita liittyy kilpa- ja huippu-urheiluun, jota täällä on nostettu esiin.

Ensinnäkin on niin, että tämäntyyppinen lainsäädäntö on voimassa jo monissa maissa, jotka myös osallistuvat kansainväliseen huippu-urheiluun. Tällä lailla ei muuteta sitä, kuinka transsukupuoliset ihmiset voivat osallistua kilpaurheiluun kansainvälisesti. Mitä tulee esimerkiksi erilaisiin tilanteisiin pukuhuoneissa tai huoliin vankiloista, niihin kaikkiin huoliin lakivaliokunta on omassa lausunnossaan kattavasti vastannut ja käynyt läpi myös sitä lainsäädäntöä, minkä perusteella voidaan translain nojalla mahdollisesti muissa maisakin toteutetusti siirtää henkilö toiseen vankilaan kuin mikä hänen sukupuolimerkintänsä on. Tälle löytyy muuta lainsäädäntöä, jonka perusteella tämä tehdään, eikä tämä huoli ole siis relevantti tätä lakia säädettäessä.

Arvoisa puhemies! Vielä pari sanaa huippu-urheilusta. On totta kai aivan päivänselvää, että miehillä ja naisilla on erilaiset fyysiset edellytykset, voima ja fyysinen koko. Sen vuoksi Kansainvälinen Olympiakomitea on tehnyt periaatteet, joiden perusteella se toivoo jokaisen lajiliiton, jotka sitten osaltaan määrittelevät oikeuksia osallistua kilpailuun, tekemään omat säännöksensä sille, kuinka huippu-urheiluun voi osallistua. Suurin osa lajiliitoista on tehnyt jonkinlaiset säännökset, mutta on toki vielä korjattavaa ja muutettavaa tällä

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

puolella, jotta se olisi täysin selvää kaikille. Se, mikä on kuitenkin selvää tälläkin hetkellä, on, että kaikkien on noudatettava kansainvälisessä urheilussa, ylipäätään kilpaurheilussa, antidopingsäännöstöjä, mikä silloin tarkoittaa sitä, että erilaiset hormonihoitot ovat kiellettyjä ja niitä eivät siis voi huippu-urheilijat lainkaan käyttää.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama nosto ehkä liittyen muun muassa tähän edustaja Essayahin pitämään puheenvuoroon, mitä tulee tähän lausumaan. Olen ymmärtänyt, että sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta ei juurikaan käsitellyt kysymystä, mitä tulee alaikäisten sukupuolen vahvistamiseen, sillä tämä lakiehdotushan ei tätä ehdotusta sisällä, vaan ikäraja on asetettu 18 vuoteen. Ymmärsin myös, että tässä lausumassa todetaan, että ”arvioidaan”, ja se aidosti tarkoittaa siis sitä, että arvioidaan. Tämän lausuman perusteella ei siis suoraan olla tekemässä jotakin samantyyppistä lainsäädäntöä vaan arvioidaan ja sitten tarvittaessa valmistellaan, jos arviointi päättyy siihen, että tällainen laki myös alaikäisten osalta tarvittaisiin. Siksi en näe tätä lausumaa ikään kuin suorana kehotuksena valmistella lakia. Näin ei ole tullut myöskään muiden lakien kohdalla, jos tämäntyyppinen arviointilausuma on tehty.

Arvoisa puhemies! Tässä käsittelyssä on myös nostettu esiin monesti ikään kuin tämän valmistelun puutteellisuus. Itse olen perehtynyt tähän lakiin ja niihin lausuntoihinkin, mitä tästä on annettu, ja vaikuttaa siltä, että tässä on aika tavanomainen lainsäädäntöprosessi ollut, enkä sinällään tunnista erityisiä haasteita lainsäädännön valmistelussa muutoin kuin sen, että kun tämä on tuotu tänne näin viime metreillä tätä vaalikautta, niin arvatenkin juuri näin vaalien alla se nostaa enemmän laineita kuin ehkä muunlaisessa tapauksessa tapahtuisi, ja sen vuoksi on toki haastettu myös tätä lainsäädäntöprosessia kokonaisuudessaan.

Arvoisa puhemies! Aion edustaa äänestää tämän lain hyväksymisen puolesta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Adlercreutz poissa. — Edustaja Rydman, olkaa hyvä.

16.34 Wille Rydman ps: Arvoisa herra puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa tai vasteltu sitä, miten käyty keskustelu ja debatti on ehkä jotakuta loukannut tai ahdistanut tai muuten. Minusta se on vähän eriskummallista keskustelua, mutta varsin tyypillistä sinänsä, erityisesti punavihreiden puolueiden suunnalta tulevaksi, koska tyypillistä on se, että ensin koetetaan suitsia sitä, mistä ylipäätään saa keskustella, sen jälkeen suitsitaan sitä, miten siitä asiasta saa keskustella, ja lopunviimeksi suitsitaan sitä, mitä mieltä ylipäätään mistään asioista saa olla. Tällainen asennoituminen on aika vierasta demokratialle ylipäätäänkään, mutta kun vielä sellaisessa elämme ja debattia on oikein ja luvallista käydä, niin on ihan hyvä, että sitä käydään.

On olennaista nyt ymmärtää se, että on aina ollut ja tulee aina olemaan ihmisiä, jotka eivät koe sitä sukupuolta, johon ovat syntyneet, omakseen ja on yhteiskunnallisesti ihan perusteltua, että jos tällainen kokemus kovin voimakas ja pysyvä on, niin silloin sukupuolen vaihtaminen myöskin mahdolliseksi tulee — ja niinhän se on tälläkin hetkellä, ja hyvä niin. Kuitenkin on myöskin yhteiskunnallisesti varsin perusteltua, ettei näin perustavanlaatuisen asia ole sentään aivan ilmoitusluontoinen asia vaan pikkasen asetetaan kriteereitäkin sille, missä olosuhteissa, minkälaisella harkinnalla ja minkälaisilla muilla lainsäädännöllisillä edellytyksillä tällainen ylipäätäänkään tulee mahdolliseksi.

Nyt tämän lakiesityksen ongelma onkin nimenomaisesti se, että se tekee sukupuolen ilmoittamisesta tällaisen ilmoitusluontoisen asian, jolloin ikään kuin juridisesti voi vaih-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

taa sukupuoltansa ilman, että siihen sisältyy sen enempää mitään fyysisiä toimenpiteitä kuin oikeastaan mitään muitakaan muutoksia tai edes sen sukupuoli-identiteetin pysyvyyttä. Lienee sanomattakin selvää, että tämänkaltaisen menettelytapa mahdollistaa hyvin monenlaisia väärinkäytöksiä. Kysymys ei ole suinkaan siitä, miten tällainen transihminen, joka on sitä ihan aidosti, toimii tai kokee, vaan kyse on nimenomaisesti siitä, että nyt luodaan lainsäädäntöä, joka mahdollistaa täysin muille ihmisille tämän translainsäädännön hyödyntämisen erinäköisten muiden väärinkäytösten mahdollistamiseksi. Tässä on tämä perusongelma.

Meillä valitettavasti yhä enemmän tehdään lainsäädäntöä ainoastaan sillä ajatuksella, että sillä signaloidaan jotakin tiettyä ajatusta, ja sen kustannuksella ollaan valmiita sivuuttamaan se, mitä kyseisestä lainsäädännöstä käytännössä seuraa. Tämä on iso ongelma. Mielestäni ylipäättäänkin lainsäädännössä, ei pelkästään tässä, fokus tulisi keskittää siihen, mitkä ovat sen lain käytännön seuraukset, ja tulisi tehdä johtopäätöksiä sen pohjalta eikä pelkästään aatteellisten signaalivaikutusten nojalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

16.38 Pihla Keto-Huovinen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Yhteiskunnasta kertoo paljon se, miten se kohtelee vähemmistöjään. Länsimaiseen yhteiskuntaan kuuluu keskeisenä arvona vapaus. Vapaus sisältää oikeuden olla olemassa omana itsenään ja omassa sukupuollessaan. Nämä oikeudet, kuten myös itsemääräämisoikeus, kuuluvat täysimääräisinä myös transihmisille.

Tällä hetkellä sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden perus- ja ihmisoikeudet eivät toteudu yhteiskunnassamme. On julkisen vallan tehtävänä turvata näiden oikeuksien toteutuminen. Jokaisella on oikeus perheeseen. Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä on ollut räikeä ihmisoikeusloukkaus, josta Suomi on saanut moitteita esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta. On siis jo aikaakin, että vaatimus poistetaan. Itsemääräämisoikeuden kannalta merkittävää on myös se, että sukupuolen juridinen vahvistaminen erotellaan lääketieteellisistä hoidoista, esimerkiksi hormonihoidoista ja sukelinkirurgiasta.

Sukupuolesta ei myöskään edelleenkään tule ilmoitusasia. Hallituksen esityksen mukaan sukupuolen vahvistaminen edellyttää hakemusta viranomaiselle, viranomaisilta informointivelvollisuutta lain oikeusvaikutuksista ja harkinta-aikaa ennen hakemuksen vahvistamista.

Toivon, että seuraavalla hallituskaudella selvitetään sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuman mukaisesti myös nuorten tarpeet. Valmistelun aikana enemmistö asiantuntijoista peräänkuulutti ehdottomasta 18 vuoden ikärajasta luopumista. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisissa useat asiantuntijat nostivat epäkohtana sen, ettei laki huomioi alaikäisten asemaa, muun muassa HUS, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu, Väestöliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Psykologiliitto.

Omassa valiokunnassani, lakivaliokunnassa, asiantuntijakuulemisissa riskiä sukupuolen juridiseen vahvistamiseen liittyvistä väärinkäytöksistä ei pidetty merkittävänä. Viranomaisilta niissä maissa, joissa on itsemääräämisoikeuteen perustuva translaki, on kysytty, onko sukupuolen vahvistamisen väärinkäytöksiä havaittu. Neljä kahdeksasta maasta ilmoitti, ettei ole yhtään tapausta, kaksi kahdeksasta maasta vastasi, ettei tällaisista ole raportoitu, ja kahdesta maasta ei saatavilla ollut kyseistä dataa. Lakivaliokunta kuitenkin

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

edellytti, että lainsäädännön soveltamista on tältä osin kuitenkin seurattava. Lakivaliokunnassa nousi esille myös kysymys vankilaturvallisuudesta, mistä täälläkin on keskusteltu, eli esimerkiksi se, että raiskausrikokseen syyllistynyt mies sijoitettaisiin naisten osastolle, jos tämä muuttaisi sukupuolensa. Asiantuntijakuulemisissa saatujen selvitysten mukaan Suomen vankiloissa on ollut vain yksittäisiä sukupuoltaan korjanneita henkilöitä, elikkä tapaukset ovat olleet hyvin harvinaisia. [Jukka Mäkynen: Tähän asti!] Asiantuntijakuulemisten perusteella määrä voi jonkin verran nousta, mutta jatkossakin kysymys on pienestä erityisryhmästä.

Tapasin eilen Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskuksen johtajan, naisvankilan entisen johtajan, ja puhuin hänen kanssaan muun muassa tästä translaista ja vankien osastosijoittelusta. Hän ei nähnyt laissa ongelmaa vankilaturvallisuuden kannalta, koska tähän lakiin on kirjattu mahdollisuus sukupuolen mukaisesta osastosijoittamisesta poikkeamiseen. Vankien sijoittaminen perustuu tälläkin hetkellä kokonaisharkintaan, ja vangin tullessa vankilaan arvioidaan niin hänen omaan kuin muiden vankien turvallisuuteen liittyviä riskejä ennen kuin osastosijoitus päätös tehdään. Raiskausrikoksen tehnyttä miestä ei tulisi sijoittamaan naisten osastolle.

Lakivaliokunta myös selvitti, katoavatko esimerkiksi tiedot rikosrekisteristä sukupuolen juridisen korjaamisen myötä. Eivät katoa. Sukupuolen juridinen vahvistaminen ei poista rikoshistoriaa, väestötietoja tai esim. sakkorekisterin merkintöjä.

Jokaiseen lakiin liittyy väärinkäytöksen riskejä, eikä translaki ole tästä poikkeus. Toivon kuitenkin todella, että tässä asiassa sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeudet painavat vaakakupissa enemmän.

Arvoisa puhemies! Oli hallitukselta vastuutonta tuoda lakiesitys eduskuntaan näin myöhään ja riitaisana. Vaikka esitys on translasten ja -nuorten osalta puutteellinen, on kuitenkin tärkeää saada uudistus nyt maaliin. Transhenkilöt ovat joutuneet odottamaan ihmisoikeuksiaan aivan liian kauan. Toivottavasti sosiaali- ja terveystieteiden valtakunnassa tehty muutokset tekevät esityksestä hyväksyttävämmän yhä useammalle kansanedustajalle. Translaki kuitenkin koskee pientä joukkoa ihmisiä, mutta heille se on sitäkin merkityksellisempi.

Tarvitsemme tämän lakiuudistuksen, jotta voimme aidosti olla yhteiskunta, joka turvaa myös vähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen täysimääräisesti. Itse aion äänestää tämän lain puolesta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet poissa, edustaja Räsänen poissa. — Edustaja Suomela, olkaa hyvä.

16.43 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä puheenvuorossani kävin läpi faktoja translain uudistukseen liittyen, varsinkin liittyen niihin muihin maihin, joissa tällainen itsemäärittelyyn perustuva translaki on jo voimassa. Siinä maiden listauksessa ei ollut Isoa-Britanniaa, koska Isossa-Britanniassa ei ole käytössä tällaista translakia. Silti tässä salissa on toistuvasti viitattu nimenomaan Ison-Britannian tapauksiin, kun on haluttu nostattaa huolta lain uudistuksesta. Nämä tapaukset eivät ole relevantteja, koska Ison-Britannian translaki ei ole sellainen kuin tämä uusi translaki. Itsemäärittely ei liity näihin Ison-Britannian ongelmiin.

Nythän tilanne on itse asiassa sellainen, että Skotlanti yrittää muuttaa translakia itsemäärittelyoikeutta kunnioittavaksi ja Ison-Britannian konservatiivipuolue on päättänyt estää

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Skotlannilta tämän lain läpi viemisen. Siellä siis ennemmin riskeerataan niin, että koko Iso-Britannia hajoaa, kuin annetaan ihmisoikeuksien edetä.

Laitetaan siis faktat kuntoon. Jos ajatellaan, että nimenomaan tämä translain uudistus aiheuttaa ongelmia, niin silloin Iso-Britannia ei ole pätevä argumentti, koska siellä on se vanhentunut translaki voimassa. Sen sijaan näissä yhdeksässä eurooppalaisessa maassa, joissa on tämä uudenlainen translaki, ei ole ilmennyt minkäänlaisia ongelmia. Ongelmia ei ole raportoitu. Jos jollain on tästä poikkeavaa tietoa, niin toivon, että he tuovat sen esiin. Tässä pitkässä keskustelussa kukaan ei ole näin todennut.

Sama pätee vertaisarvioituun tutkimukseen transihmisistä ja varsinkin transnuorista. Salissa edelleen jatketaan kouluterveyskyselyn ja THL:n tutkimustiedon kiistämistä, mutta kukaan ei ole esittänyt niitä suomalaisnuorten hyvinvointia kuvaavia tutkimuksia, jotka kiistäisivät nämä löydökset. Kouluterveyskysely on kiistatta laajoin tutkimus, mikä suomalaisista nuorista tehdään parin vuoden välein. Olisi vaikeaa keksiä, mikä tutkimus voisi näitä löydöksiä kiistää. Siksi onkin vastuutonta, että täällä pyritään kiistämään vertaisarvioitua tutkimustietoa vailla parempia lähteitä. Toivon, että jos halutaan käynnistää tällainen keskustelu tutkitusta tiedosta, niin silloin todella nojataan tutkittuun tietoon, ei yksittäisen lääkärin mielipiteisiin.

Tällä esityksellä todella on Lääkäriliiton, Suomen Psykiatriyhdistyksen ja Psykologiliiton tuki. Psykologiliitto vieläpä nosti esiin erityisen huolen siitä, että alaikäiset eivät kuulu nyt tämän lain piiriin. Nämä yhdistykset ovat varmasti tehneet päätöksensä parhaaseen tutkimustietoon nojaten ja edustavat tuhansia suomalaisia terveydenhuollon ammattilaisia. Jos verrataan yhden ihmisen mielipidettä vertaisarvioituun tutkimukseen ja tuhansien ammattilaisten näkemyksiin, niin on aika selvää, kumpi painaa vaakakupissa enemmän.

Lopuksi on pakko todeta, että salissa on esitetty huoli sukupuolen merkityksestä. Meillä lainsäädäntö käsittelee laajaa kirjoa ilmiöitä, myös vaikkapa avioliittoa, ihmisen syntymää ja kuolemaa. Ei minkään näistä asioista merkitys kumpua lainsäädännöstä, vaan kyllä se kumpuaa eletystä elämästä. Laki asettaa puitteet elämälle, [Puhemies koputtaa] mutta ei laki määritä sukupuolen, avioliiton, syntymän tai kuoleman merkitystä. [Puhemies: Kiitoksia!] Sen takia tämä merkitykseen kietoutuva keskustelu on täällä ehkä hieman turha.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

16.46 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat ja katselijat! Joskus kun olemme salissa tästä aikaisemmin keskustelleet, olen kertonut, että tunnen henkilökohtaisesti kaksi henkilöä, jotka ovat vaihtaneet sukupuoltaan. Nyt tämän lakiesityksen yhteydessä olen ollut toiseen heistä yhteydessä, ja hän on myös kirjoittanut minulle asiasta. Sanoin, että sinä voisit laatia puheen tänne. Tähän on ainakin osittain helppo yhtyä, ja luen nyt kuitenkin tämän henkilön kirjoittaman puheen:

”Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat ja katselijat! Ehdotus uudeksi translaiksi sivuuttaa asioita, joita sen pitäisi ehdottomasti ottaa huomioon, ja siksi se jää aivan pinnalliseksi ja huonoksi ja jopa askeleeksi taaksepäin, varsinkin kun katsotaan sen vaikutusta kokonaisuutena. Ehdotankin sen hylkäämistä ja palauttamista.

Nykyinen voimassa oleva laki vaatii huomattavasti pidempiaikaisen sitoutumisen muutosprosessiin, ja se uudessa lakiehdotuksessa koetaan suurena ongelmana. Sitä ei pitäisi kuitenkaan nähdä ongelmana vaan varmistajana, jotta henkilö saa riittävät eväät ja valmiudet olla ja elää monella tapaa täysin uudenvälisessä ympäristössä. Yhteiskunnassa törmää

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

väistämättä tilanteisiin, joissa suhtaudutaan kovasti eri lailla mies- tai naisoletettuun. Esimerkiksi kelvannee usein esiin nostettu uimahallin saunaosasto.

Nykyinen voimassa oleva laki ottaa huomioon myös muutokseen usein liittyvät ulkoisen olemuksen elementit, samoin kuin sen mukanaan tuoman henkisen kuormituksen. Uusi ehdotus vain toteaaakin, että näitä voi jatkossa konsultoida PALKO-palvelusta eli palveluvalikoimaneuvostolta.

Korostan siis, että nykyinen voimassa oleva laki katsoo henkilöä kokonaisuutena ja koettaa turvata hänen oikeutensa ja mahdollisuutensa hyvään elämään. Tosin poistaisin nykyisestä laista steriiliysvaatimuksen, joka on yksilön perusoikeuksia loukkaava.

Media tulee tietenkin nostamaan ne mahdolliset muutamat miessynnyttäjät lööppeihin, mutta jos henkilö kaipaa sen kaltaista huomiota, niin se hänelle suotakoon. Ei ole lakia tai asetusta, joka ei sisältäisi yhtään porsaanreikää tai kyseenalaistettavuutta.

Toinen iso ongelma on jälleen lain katsominen kovasti kapea-alaisesti. Tässä kohtaa pitäisikin pohtia, ovatko nuo oikeasti yhteiskunnan kannalta ainoat toimivat vaihtoehdot. Miksi tässä kohtaa ei nosteta esiin luontevaa kolmatta vaihtoehtoa, joka jo joissakin järjestelmissä ja maissa on käytössä: muunsukupuolinen. Miksi se on jätetty kokonaan tämän lakiehdotuksen ulkopuolelle? [Iiris Suomela: Se on hyvä kysymys!]

Uusi lakiehdotus tarjoaakin nopeaa huvia ilman mietintää jatkosta, kuin benjihyppy huonosti kiinnitetyllä köydellä. Nyt voimassa oleva translaki ei uhkaa lapsen oikeuksia ja turvallisen kasvamisen edellytyksiä, koska se ottaa huomioon myös muutosprosessissa olevien läheiset ja heille oikean tiedon antamisen. Jo nykyisin tulee perhesuhteisiin muutoksia moninaisista syistä. Se, miten ne käsitellään ja miten niihin suhtaudutaan, onkin paljon merkittävämpi tekijä kuin jokin rasti ruudussa, lukee siinä ruudun vieressä mitä tahansa. Tämän uuden esityksen kolmas kompastuskivi: se rasti kun ei näy muille, eikä uusi lakiesitys tuo suoraan mitään tukea sen näkymisen helpottamiseksi tai tukemiseksi, ei rastittajalle eikä hänen läheisilleen.

Loppuun vielä pieni selvennys, kun aiheesta nyt kirjoitetaan ja puhutaan paljon: Monasti esiin nostetaan suvunjatkamisen vaatimukset ja siihen liittyvät ulkoiset ja sisäiset elimet. Nämä määräytyvät hedelmöittymisen arpapelin tuloksena. Ihminen kuitenkin on ajatteleva, tunteva ja kehittyvä yksilö, joka luo itse oman maailmankuvansa ja tuntemuksensa sen mukaisesti. Nykyisen keskustelun taso tuppaa olemaan, että tämä kromosomiasia ratkaisee ihmisen koko elämän. Onneksi sen perusteella ei määritetä sentään, ainakaan vielä, mihin ammattiin menet tai kenen kanssa vietät elämäsi.

Kuten benjihyppy huonosti sidotulla köydellä.”

Tämä teksti, jonka luin, on siis tämmöisen sukupuolen muutosprosessin käyneen henkilön tekemä, ja hänkin kritisoi tätä uutta lakiesitystä. Tässä on ihan vakavia asioita ja huomioita. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

16.52 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! On ollut varsin hämmentävää kuunnella tätä keskustelua täällä salissa. Tuntuu, että tämän lakiesityksen heikkouksia ja väärinkäyttömahdollisuuksia ollaan aliarvioitu sieltä lakiesityksen puolustajien puolelta. Niitä on mitätöity, ja toisaalta lakiesitystä on puolustettu hyvin vahvasti ideologisin argumentein, kun taas monet edustajat, jotka ovat nostaneet kritiikkiä tätä esitystä kohtaan — luetelleet niitä heikkouksia tai asiantuntijoiden lausunnoissaan esiin nostamia heikkouksia — ovat esittä-

neet kyllä varsin loogisia ja vahvoja argumentteja sille, että tämäntyyppistä lakiesitystä ei tulisi hyväksyä. Varsinkin jos ajatellaan kehodysforiaa kokevia ja tuntevia ihmisiä, niin tämä ei palvele heitä eikä edistä heidän tilannettaan.

Täällä on kritisoitu myös siitä, että käytettäisiin jotenkin epäkunnioittavaa, epäasiallista kieltä. Itse en kyllä ole näin lainkaan kokenut. Ajattelen, että me kunnioitamme kaikenlaisia ihmisiä riippumatta heidän taustastaan tai suuntautuneisuudestaan. Itse voin tässä myös sanoa, että 80-luvulta, sen alkupuolelta asti, olen ollut jollakin tapaa transihmisten kanssa tekemisissä. Heitä kuuluu tuttaviiini, työkaveriini, sukulaisiini, ja eduskuntavuosien aikana olen tutustunut myös uusiin transihmisiin. Myös detransitoidut ovat olleet edustettuina. Monenlaista kehodysforiaa kokevat ja heidän läheisensä ovat kirjoittaneet, heitä hoitavien terveydenhoitohenkilökunnan ja lääkärien kanssa olen paljon keskustellut, ja lääkärinä itse vuodesta 91 toimineena ja erikoislääkärinäkin jo parikymmentä vuotta työskennelleenä olen todella tavannut hyvin monenlaisten ajatusten ja kokemusten kanssa olevia potilaita, moninaisten ristiriitojen kanssa kamppailevia potilaita ja asiakkaita. Voin sanoa, että minulla on suuri kunnioitus kaikkia heitä kohtaan riippumatta siitä, ajattelemmeko joistakin ideologisista asioista tai linjauksista samalla lailla, ja toivoisin, että tätä lakiesitystä kritisoivia ja sitä vastustavia ei mollataisi ikään kuin sen takia, että me jotenkin epäasiallisesti, epäkunnioittavasti puhuisimme transihmisistä.

Edellinen puheenvuoroni jäi hieman kesken siinä mielessä, että haluaisin jatkaa — vaikkakin täällä on käytetty todella hyviä puheenvuoroja — myös näihin häirintäasioihin liittyen. Seksuaalisesta häirinnästä, siihen puuttumisesta ja sen ehkäisystä kaiken kaikkiaan, on puhuttu paljon tässäkin talossa ja tässä salissa, ja sitä on pidetty erittäin tärkeänä myös tätä lakiesitystä kannattavien taholta, mutta oma ajatukseni on, että nytkö kaikki tämä halutaan heittää romukoppaan. Omalla ilmoituksella saatu juridinen naissukupuolimerkintä avaa ovet kaikenlaisille miehille kylpylöissä, uimahalleissa, saunoissa ja suihkutiloissa naisten tiloihin — siis niihin tiloihin, joiden turvallisuutta on tähän asti pidetty naisille ja tytöille tärkeänä. Miltä tuntuu esimerkiksi lasten ja nuorten tyttöjen uimaharrastus, jos ja kun tämän esityksen läpimenon myötä samoissa tiloissa erinäiset setäihmiset voisivat kalusteineen ilkosillaan liikkua? Siis aikuisten oikeasti pysähtykää nyt arkijärjellä miettimään, mitä kaikkea tämä avaa. Täällä salissa on kuultu: ”No, todennäköisyys sille on erittäin pieni” ja ”on kansainvälisesti kysely, ja ei ole tällaista tullut esiin”. No, kyllä kansainvälisestikin on tullut esiin, mutta oikeasti: kaikelle tällaiselleko meidän nuoret tytöt, nuoret naiset alistetaan? Missä on nyt se seksuaalisen häirinnän ja sen ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen tärkeys?

Toisaalta tasa-arvotyön ja sukupuoliin liittyvien tutkimusten pohja murenee. Tuloksia ja niiden kehittymistä on voitu tähän asti seurata, ja Suomea on arvostettu maailmallakin kansainvälisesti sen vuoksi, että meillä on pitkään, vuosia ja vuosikymmeniä, kestänyttä hyvää tutkimusta ja että myös seurantatutkimuksia ja tilastoja on voitu arvioida ja seurata. Mutta tämän esityksen myötä sukupuoli- ja sukupuoli-identiteettikäsitteiden sotkeminen vie pohjan tutkimuksilta ja niiden tulosten verrattavuudelta. Minkä takia? Minkä takia tämäntyyppisiin pitäisi mennä?

Hedelmällisyshoitoihin, isyystutkimuksiin ja seuluntoihin liittyen hallituksen esityksessä on linjaukset, että niissä sukupuoliin käytetään biologista sukupuolta, mutta entä muutoin sairaanhoidossa? Miten esimerkiksi monia laboratoriotuloksia voidaan tulkita ja arvioida tarvittavia toimia, jos ei tiedetä, onko kyse biologisesta miehestä vai naisesta?

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Minkälaisia toimenpiteitä ja minkälaisia hoitoja heille annetaan ja millä perusteella? Biologinen sukupuoli, merkintä siitä, on erittäin tärkeä monissa tilanteissa.

Tähän astihan juridinen merkintä on kertonut siitä, mitä ihminen biologisesti on, eli toisin sanoen sukupuoli — biologinen sukupuoli — on tullut esiin juridisesta merkinnästä eikä ole ollut tällaista erillistä juridista sukupuolta ja sitten jotakin muuta. On sanottu, että on haluttu irrottaa lääketieteellinen tutkimus ja hoidot juridisesta sukupuolesta mutta eihän meillä välttämättä tarvitse toimenpiteitä tehdä mutta se, mikä on tärkeää, on saada lääketieteellinen diagnoosi.

Mietinkin tässä, että kun tässä talossa ja tässä salissa puhutaan transihmisistä, niin kenestä te oikein puhutte. Tänne asti on ajateltu, että silloin jos ihminen on käynyt tutkimukset ja analysoinnit, on saanut transdiagnoosin, niin hän on transihminen. Mutta minä väitän, että nyt kun tässä kuunnellaan ja luetaan myös joitakin lausuntoja ja kun keskustelussa on tullut esiin, niin transihmiseksi määritellään kaikki heidät, jotka sanovat, että itse näin kokevat — olipa sitten kyse 15-vuotiaasta tai 16-vuotiaasta tai on joku sairaus tai häiriö, jonka seurauksena, oireena tulee tällainen tuntemus tai kokemus mutta joka väistyy. Eli toisin sanoin: mitä ihmiset käsittävät transihmisillä? [Puhemies koputtaa] Ja toisaalta tuntuu, että tässä salissa on hukassa myös se, mitä käsitetään sukupuolella. [Puhemies: Kiitoksia!]

Puhemies! Jatkan myöhemmin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Mäkynen, olkaa hyvä.

17.00 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa puhemies! Salin vasen laita vetoaa tämän lain hyväksymisessä tunteisiin, kun lain säätämisessä pitäisi vedota järkeen. Pidän järkyttävänä sitä, että tätä lakia on jatkossa siellä vasemmalla laidalla tarkoitus ulottaa myös alaikäisiin ja osin myös kokoumuksen riveissä.

Esimerkiksi lapsen kasvatuksessa on aina puhuttu siitä, että vanhemmat, antakaa lapselle rajoja ja rakkautta. Vapaan kasvatuksen myötä tuo rajojen asettaminen onkin nykyaikana unohtunut, ja monet asiantuntijat sanovatkin, että jos lapsella ei ole rajoja, hänestä kehittyy turvattomampi ja ahdistuneempi ihminen. Rajat tuovat turvaa lapselle ja teini-ikäiselle, vaikka ne kiellot eivät siinä kohtaa hyvältä tunnukaan. Ei mitä tahansa voi tehdä omien mielihalujensa mukaan. Varsinkaan nuori, joka on kehitystasella, ei pysty välttämättä valitsemaan oikein, ellei ole vanhempia, jotka asettavat niistä rajoja. Vanhemmat tietävät, mitä on olla nuori, mutta nuori ei tiedä, millaista on olla vanhempi. Ilman rajoja ei ole turvallisuutta vaan ahdistuneisuutta, ja se näkyy nykyään nuorissa, juuri heissä, jotka saavat sukupuolivalistusta Setalta.

Arvoisa puhemies! En voi ymmärtää, miksi tätä lakia runnotaan väkisin läpi — siis lakia, joka sisältää huomattavan määrän epäkohtia.

Lopuksi vielä totean, että vihreiden mielestä on kamala asia, jos sukupuoli ei ole identiteettiasia, mutta samalla heille saamelaisuus ei ole sitä, vaan inarinsaamelaisilta pitää viedä pois oikeus omaan identiteettiinsä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Filatov, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

17.02 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Silloin kun lakia ensimmäisen kerran tässä salissa käsiteltiin, olin Euroopan neuvoston istunnossa, ja siksi haluan nyt sanoa vielä muutamana sanana tässä toisessa käsittelyssä. Itse asiassa Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin totesi jo vuonna 2017, että lisääntymiskyvyttömyyden vaatiminen sukupuolen vaihdoksissa on ihmisoikeusloukkaus. Samoin Euroopan komissio toteaa, että lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta tulee luopua juridisen sukupuolen vahvistamisen ehtona. Suomi on ollut ainoa Pohjoismaa, joka on vaatinut sukupuoltaan korjaavalta sterilisaatiota, ja tämä on räikeä ihmisoikeusloukkaus, josta me olemme saaneet lukuisia huomioita, ja nyt tämä asia vihdoinkin tässä laissa juridisesti korjataan, jos ja kun laki menee läpi.

Toinen tärkeä asia on, että sukupuolta ei pidä hoitaa vaan henkilön kokemaa ristiriitaa sukupuolestaan ja siksi sukupuoli-identiteetin tulee olla itsemäärittelyasia. Laki vahvistaa tätä henkilön itsemäärittämisoikeutta, ja siinä erotetaan sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Sukupuolen vahvistaminen aikuisen ihmisen kohdalla perustuisi siis jatkossa ihmisen omaan selvitykseen ja kokemukseen sukupuolestaan.

Tätä itsemäärittämisoikeutta on runsaasti kritisoitu, ja on pelätty sen johtavan turhiin tai väärinkäyttömieleissä tehtyihin vaihdoksiin. Itse asiassa en jaksa uskoa, että ihmiset ihan huvikseen vaihtavat sukupuolta, koska siihen liittyy yhä hyvin paljon myös ennakkoluuloja. Lakiin liittyy pelkoja väärinkäytöksistä, ja näitä esimerkkejä meidän sähköposteissamme on ollut runsaasti. Tässä keskustelussa on kuitenkin avattu lain niitä kohtia, joilla näitä pelättyjä väärinkäytöksiä ehkäistään, ja siksi en käy enää niistä lisää argumentoimaan, mutta haluan muistuttaa, että niissä maissa, joissa on nyt Suomen kaltainen itsemäärittämisoikeus, väärinkäyttöongelmia ei ole juuri raportoitu.

Arvoisa puhemies! Suurinta osaa ihmisiä tämä laki ei koske millään tavalla, mutta heille, joita se koskee, muutos on tärkeä, ja toivon, että enemmistö tässä salissa puolustaa vähemmistön ihmisoikeuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

17.05 Sanni Grahn-Laasonen kok: Arvoisa puhemies! Poliitikassa on toisinaan asioita, jotka koskevat vain pientä joukkoa mutta ovat heille erityisen merkityksellisiä, jopa koko elämän ja identiteetin ja itsemäärittämisoikeuden kokoisia kysymyksiä. Yhteiskunnan sivistystasosta kertoo paljon se, miten tunnistamme vähemmistöjen oikeudet ja miten kohtelemme vähemmistöjämme. Suomella on tässä vielä parannettavaa.

Nyt pöydällä ja huomenna äänestyksessä on translain uudistus, joka on tärkeä ihmisoikeusuudistus. Se on eduskunnassa käsittelyssä nyt loppusuoralla, ja hyvä niin, sillä Suomi on saanut toistuvasti moitteita vanhentuneesta transihmisiä koskevasta lainsäädännöstään. Tämä lainsäädäntö on välttämätöntä uudistaa ajan tasalle.

Uudistuksessa eriytetään oikeudellinen sukupuolen vahvistaminen lääketieteellisestä sukupuolen korjausprosessista. Lisäksi lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksista luovutaan, mikä onkin ihan välttämätöntä. Ei meillä voi olla sellaista lainsäädännössä, se on todella loukkaavaa, että meillä on lisääntymiskyvyttömyysvaatimus meidän lainsäädännössämme 2020-luvulla.

Muutokset, joita tässä lakiesityksessä tuodaan, edistävät merkittävästi transihmisten yksilönvapautta ja itsemäärittämisoikeutta. Sen puolueen, johon itse kuulun, eli kokoomuksen periaateohjelma lähtee siitä linjauksesta, että vapauden ydintä on täysivaltaisen yksi-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

lön itsemääräämisoikeus itseään koskevista asioista sukupuoleen, ikään, katsomukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, syntyperään, yhteiskunnalliseen asemaan tai muuhun taustaan katsomatta.

Translain uudistus on viivästynyt merkittävästi tällä kaudella. Hallitus otti ison riskin tärkeässä ihmisoikeusasiassa, kun esitys annettiin vasta aivan viime metreillä, ja tätä on vaikea ymmärtää. Mutta sitäkin suurempi merkitys on nyt sillä, että translain uudistus saadaan läpi ja vietyä läpi tässä salissa.

Ja ne pelottelut turvattomilla uimahallipukukopeilla ovat kyllä runsaasti ylimitoitettuja huolia. Kansainväliset kokemukset osoittavat, että väärinkäytökset ovat marginaalisia, jos niitä on ollut lainkaan. Ja on varmasti hyvä, että lakia on vielä valiokuntavaiheessa lievästi korjattu. Valiokunnassa se on perusteltua. Kaikki se, mitä nyt sanotaan näistä turvattomista uimahalleista, saattaa puhujan omaan korvaan kuulostaa hyvinkin loogiselta, mutta minun korvaani se valitettavasti kuulostaa ennakkoluuloiselta ja, anteeksi nyt vaan, vanhan-aikaiselta.

Eilen Forssan kaupunginvaltuustossa Forssan nuorisovaltuusto jätti aloitteen, jossa he toivoivat meiltä aikuisilta parempaa seksuaalikasvatusta, tukea oman identiteetin kehitykseen ja tietoa seksuaalisesta ja sukupuolisesta moninaisuudesta. Nuoret perustelivat tämän tarpeen muun muassa kiusaamisen vähentämisellä. Kun saa olla oma itsensä ja tulee hyväksytyksi omana itsenään myöskin omassa yhteisössään, niin sellaisessa kasvuympäristössä jokaisen on turvallista olla ja myöskin kiusaamista on vähemmän. Nuoret ihmiset ovat fiksua, kuunnellaan heitä. Poliittikaan tarvitaan yleisestikin enemmän herkkyyttä ja sydäntä ymmärtää toisia ihmisiä ja osoittaa se myös teoin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.08 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Edellinen puhuja käsitteli kiusaamista, ja ehdottomasti kiusaamiseen täytyy olla aivan nollatoleranssi, onpa se syy kiusaamiseen sitten mikä tahansa. Pidän hyvin tärkeänä myös sitä, että kun nyt puhumme sukupuolesta, juridisesta sukupuolesta, ja sitten puhumme toisaalta sukupuolen ilmaisusta ja kokemuksesta sukupuolesta... Kyllä me tiedämme, että varsinkin nuorilla ihmisillä on monenlaisia kokemuksia sukupuolesta. Useimmat niistä ovat ohimeneviä, eli se tiedetään, että lähes kaikki tapaukset, joissa koetaan tällaista sukupuolidysforiaa murrosiän aikana, sitten helpottavat. Ja on tärkeää myös, että nuoret saavat ilmaista pukeutumisellaan, harrastuksillaan ja mielenkiinnon kohteillaan erilaista tyttöyttä ja poikamaisuutta. Niinhän me naiset ja miehetkin olemme erilaisia, ja kaikkia tulee kunnioittaa ja arvostaa. Mielestäni tässä laissa ei ole kysymys nyt kiusaamisesta eikä esimerkiksi tämän lain hylkääminen millään tavoin siihen vaikuta.

Täällä myös edustajat, esimerkiksi Vihreän liiton edustajat, totesivat, että tällä lailla pysyttäisiin itsemurhia vähentämään. Tähän on erittäin tärkeää puuttua, koska monille vanhemmillehan se tieto, esimerkiksi asiantuntijalta, että jos nyt nuoren sukupuolta ei aleta vaihtamaan, niin hän on itsemurhavaarassa, on aivan järkyttävä tieto. Kuka tahansa vanhempi olisi valmis tekemään mitä vaan, jotta nuori ei menetä henkeään. Juuri tähän seikkaan nuorisopsykiatrian professori Kaltiala tarttui, kun hän sanoi, että transsukupuolisuutta kokevien nuorten vanhemmille ei ole perusteltua kertoa, että ilman korjaushoitoja nuori on itsemurhavaarassa. Ja hän totesi vielä sen, että alaikäisten hormonihoitoja ja juridisen sukupuolen vahvistamista vaativat aktivistit ja järjestöt, kuten Seta, toistavat usein, että

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

transnuorilla on lisääntynyt itsemurhariski ja he tarvitsevat siksi pikaisesti hoitoa ja tukea. Ja sitten hän sanoo todella vahvasti: ”Se on tarkoitushakuista disinformaatiota, jonka levittäminen on vastuutonta.” Tässä pitää kuunnella alan huippuasiantuntijaa, joka on nähnyt satoja ja satoja nuoria ja tuntee nämä tapaukset. Tämä on vastuutonta, tarkoitushakuista disinformaatiota, ja sitä on valitettavasti tässäkin salissa pidetty esillä. Sen sijaan hän totesi sen, että ”itsetuhoiset ajatukset ja itsetuhoisen käyttäytyminen liittyvät sukupuoltaan pohittavilla nuorilla samanaikaisesti psykiatriin häiriöihin”.

Sen takia mielestäni tämä lakiesitys on nyt todellakin karhunpalvelus nuorille ihmisille, jotka elävät vielä sitä myöhäismurrosikää — esimerkiksi 18—22-vuotiailla, joskus jopa 30 vuoteen saakka, se aivojen kehittyminen jatkuu — kun irrotetaan lääketieteellisestä prosessista tämä juridinen ratkaisu. Jos nuori kokee tätä hämmennystä, hän kokee ahdistusta ja hän saa jostakin Setan verkostoista selityksen, että olet syntynyt ehkä väärään sukupuoleen, ja sitten hän laittaa 17-vuotiaana hakemuksen vireille, sukupuoli vaihdetaan 18-vuotiaana ilman mitään selvityksiä, ilman yhteydenottoa lääkäriin, ilman että hänen tilannettaan millään tavalla selvitetäisiin, niin kyllähän siinä tehdään karhunpalvelus. Tämän hakemuksen voi olla laittaa vireille 17-vuotiaana, ja se tulee voimaan sitten 18-vuotiaana.

Olisi erittäin, erittäin tärkeää, että nämä sukupuolihämmennystä kokevat nuoret ja vanhemmatkin ohjautuisivat asiantuntevan lääkärin vastaanotolle, jotta voidaan löytää nimenomaan nämä muut ongelmat, kuten mahdollinen masennus, ahdistus, neuropsykologiset oireet, esimerkiksi autismikirjo — voi olla, että se paljastuu vasta siinä vaiheessa — joihin voidaan antaa sitten nuorille apua. Mutta minä väitän, että nyt tämä laki jättää ihmiset heitteille. Se jättää heidät itsensä varaan, olemaan yhteydessä ainoastaan sinne Väestörekisterikeskukseen, ja he jäävät sitten aivan tämmöisen puoskaroivan, vastuuttoman disinformaation varaan, jota he saavat sieltä Setan verkostoista ja kenties jonkinlaisesta vertaistukiverkostosta, jossa tapahtuu tätä sosiaalista tartuntaa. Siitähän tämä professori Kaltiala myös kertoi, että varsinkin tyttöjen keskuudessa, jossa ovat räjähdysmäisesti kasvaneet nämä sukupuolenvaihdostoiveet, tapahtuu tätä sosiaalista tartuntaa: siellä samassa tyttöporukassa saattavat kaikki alkaa kokea, että ovat väärää sukupuolta, ja he ikään kuin toistaan vahvistavat. Mutta eihän me nyt haluta nuoria jättää tällaisten verkostojen ja puoskarien armoille, kun meillä on kuitenkin terveydenhuolto, joka voisi ottaa heistä kopin.

Tämä esitys on mielestäni täysin vastuuton, tämä on järkyttävä jo tällaisenaan, puhumatakaan siitä, jos tässä vielä ryhdytään ikärajaa laskemaan. Sen vuoksi toivon, että täällä nyt mahdollisimman suuri osa edustajista ymmärtäisi painaa sitä punaista nappia huomenna, kun asian hyväksymisestä ja hylkäämisestä päätetään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.15 Juha Mäenpää ps: Arvoisa herra puhemies! Pidän vielä kolmannen puheenvuoron tästä kyseisestä aiheesta. Nyt minulla on kirjoitettu puhe, josko se saataisiin vielä tähän menemään. Mutta asia on edelleen sama elikkä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvät sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö ja kansalaisaloite.

Kyseessä on siis paljon viestimissäkin palstatilaa saanut translain uudistus. Hallituksen esityksen tavoitteena on omien sanojensa mukaan vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta erottamalla sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen lääketieteellisestä tutkimuksesta ja hoidoista. Eli oman harkinnan mukaan saa päättää sukupuolestaan, ja nykyisen esi-

tyksen mukaan, kokoomuksen toiveesta, sen saa tehdä vuoden välein. Hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi siis henkilön omaan selvitykseen sukupuolen kokemuksistaan.

Viime viikolla ensimmäisen käsittelyn yhteydessä puhuinkin jo perusteellisesti asiasta ja kerroin pitäväni esitystä järjenvastaisena. Se on myös luonnonlakien vastainen. Kemialliset, fysikaaliset tai biologiset tosiasiat eivät ole itsemääräämiskysymyksiä, valintoja tai mielipideasioita, eikä niitä pidä sellaisina kohdella.

Perussuomalaiset jättivät translain käsittelyn yhteydessä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön mainion vastalauseen. Lainaan pätkän siitä: ”Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, ettei sukupuolen oikeudellista vahvistamista ole perusteltua erottaa lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista, ja esittää, että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää välttämättömänä, että sukupuolimerkinnän vaihtaminen edellyttäisi jatkossakin lääketieteellisen selvityksen esittämistä siitä, että henkilö pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen, ja että hän ymmärtää sukupuolimerkinnän vaihtamiseen johtavan oikeustoimen merkityksen.”

Hyvät edustajakollegat, teistä muutama varmaan muistaakin, kuinka kävi viime viikolla eduskunnan portailla järjestetyssä mielenilmauksessa translain uudistusta vastaan. Pidin siellä lyhyehkön puheen aiheesta. Kerroin itse tuntevani kaksi sukupuolensa vaihtanutta ihmistä. Toinen heistä on muistuttanut minua, ettei tämä lainmuutos valmista ihmistä kaikkeen siihen, jota sukupuolen muuttaminen tuo eteen. Huomautinkin ehdottomasti vastustavani lakiehdotusta, ja äskeisessä puheenvuorossani luin tämän henkilön kirjoittaman puheen. Hän on siis vaihtanut sukupuoltaan. Hänkään ei katsonut tätä lakiesitystä hyvällä.

Arvoisa puhemies! Lakia koskevissa lausunnoissa ja eduskuntakeskustelussa on vaadittu, että oikeus juridisen sukupuolen korjaukseen pitäisi ulottaa myös alle 18-vuotiaisiin. Muun muassa kansalaisjärjestö Seta on pitänyt asiasta ääntä. Hallituksen esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että sukupuolen vahvistaminen olisi mahdollista vasta 18 vuotta täyttäneille henkilöille. Onneksi tässä pidettiin edes hetkellisesti järki päässä.

Valitettavasti turmiollinen tie jatkovalmisteluja varten alaikäisten osalta pedattiin sittemmin valiokuntakäsittelyssä. Translakiin liittyvässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön ensimmäisessä lausumaehdotuksessa sanotaan seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset transsukupuolisten lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi sukupuolen vahvistamisessa.” Tämän olisi valiokunta kyllä saanut jättää lausumatta.

Arvoisa puhemies! Sopivasti tähän liittyen Helsingin Sanomissa julkaistiin tärkeä juttu 27.1.23. Siinä nuoruusiän sukupuolihadistusta hoitava professori sanoo ”ei” alaikäisten juridisen sukupuolen korjaukselle. Nuoruusiässä identiteetin rakennus on kesken. Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltialan mukaan aikuisten ei pitäisi ryhtyä vahvistamaan eikä hillitsemään identiteettikokeiluja, jotka kuuluvat kasvuun. Professori Kaltialan mukaan on vanhastaan tunnettua, että jotkut lapset identifioituvat josakin vaiheessa vahvastikin toiseen sukupuoleen. Neljä viidestä vastakkaiseen sukupuoleen identifioituneesta lapsesta kokee kuitenkin murrosiässä taas toisin. Siksi on hänen mukaansa viisasta seurata tilannetta, antaa lapselle kasvurauha ja hoitaa perheen ahdistusta sekä mahdollisia liitännäisongelmia. Suosittelen ihan jokaista kansanedustajaa lukemaan tämän perusteellisen artikkelin.

Arvoisa puhemies! Tähän loppuun on pakko vielä ihmetellä, miten keskustapuolue alun perinkään hyväksyi translain uudistamisen Rinteen ja Saarikon hallitusohjelmassa, joka

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

myöhemmin sitten kääntyi Marinin ja Saarikon hallitusohjelmaksi. Toivottavasti äänestäjät muistavat tämän. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.22 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Edustaja, lääkärikollega Räsänen puhui hyvin tuossa edellä nuorten terveyteen ja tuntemuksiin liittyen, mutta haluaisin tässä käyttää vielä puheenvuoron todellakin meidän nuorista ja nuorista aikuisista.

Me olemme puhuneet tässä salissa paljon mielenterveysongelmista ja mielenterveysongelmien lisääntymisestä ja laajenemisesta varsinkin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. Kun ajattelemme näitä kehodysforia-asioita ja niihin liittyviä ongelmia, niin on tullut esille nimenomaan käytännön työtä tekemistä — muun muassa tämä paljon siteerattu Riittakerttu Kaltiala, nuorisopsykiatrian professori sieltä meiltä Tampereelta, on kertonut — että vuonna 2015 ja sen jälkeen nämä lähetteet, joissa käy ilmi, että nuoret eivät tiedä, mitä sukupuolta he ovat, tai että he haluavat välttämättä vaihtaa sukupuolta, tämä kehodysforia-asia, ovat räjähtäneet käsiin, kymmenkertainen määrä lähetteitä on alkanut tulla. Sama on oma kokemukseni, kun vuodesta 2015 tulin kansanedustajaksi, niistä viesteistä, sähköposteista, yhteydenotoista siitä, kuinka nuorilla yllättäen tulee tällaisia ajatuksia. Sitä ennen lääkärinä toimiessani saattoi tulla sieltä täältä, erittäin harvoin yksittäisiä.

Mitä on tapahtunut vuonna 2015 ja sen jälkeen? Seksuaalipoliittinen järjestö nimeltä Seta on kiertänyt järjestelmällisesti kouluja ja sitten jo päiväkoteja, Educa-messuilla opettanut, antanut luentoja opettajille, ohjaajille, millä tavalla tulee asioista puhua, kuinka pitää antaa ymmärrystä ja levittää myös sitä, että sukupuolia on monia ja että itse kukin saa itse määritellä, mitä sukupuolta on tai mitä haluaa ja niin edelleen ja niin edelleen. [Jukka Mäkyne: Tämä ei kuulu kouluun!] Jos te katsotte näitä käyriä yhteen, niin ne menevät yksi yhteen, ja nimenomaan sieltä käytännön toimijan taholta on tullut, että tämän vuoden 2015 jälkeen lähetteitä on ollut kymmenkertainen määrä. Nuorilla on paljon haasteita, heidän täytyy miettiä ja ratkaista monia asioita, ja sitten heidän pitäisi vielä miettiä, mitä sukupuolta he ovat, mitä he kokevat. Koettakaapa, kollegat, puristaa aivoistanne, mikä on se teidän kokemuksenne, minkä perusteella te päätätte, että olette nyt mies tai nainen tai siten mahdollisesti jotakin muuta. Niin, mikä on se kokemus, mikä on se tunne? Miksi meidän pitäisi laittaa meidän nuoret sellaiseen asemaan, että heidän tarvitsee edes miettiä näitä asioita?

Paljon tulee vanhemmilta yhteydenottoja, että meidän tyttö jakselee ihan varsin hyvin, mutta kyllä hän pohtii näitä asioita, kun luokassa on useita, jotka ovat odottamassa transpoliklinikalle pääsyä, kun he ovatkin toista sukupuolta, ovat syntyneet väärään sukupuoleen. Ja kun ajatellaan näitä, niin todella on tilanteita, joissa tällaisen kouluvierailukäynnin jälkeen jopa 70—80 prosenttia luokan tytöistä on esimerkiksi ilmoittanut olevansa lesboja, kunnes on mennyt joku aika ja on todettu, ettei heistä kukaan sitä ole. Tai sitten pieneltä paikkakunnalta on tullut yllättäen valtava määrä näitä lähetteitä transpoliklinikalle, kun nuoret kokevat, että he ovatkin syntyneet väärään sukupuoleen, ja osoittautuu, että he ovat ehkä siitä samasta piiristäkin. Eliikä toisaalta ollaan huolissaan nuorten hyvinvoinnista ja mielenterveyden haasteista ja samanaikaisesti ollaan levittämässä ja kylvämässä tällaisia aatteita, täysin paksun ideologian värittämiä biologian, lääketieteen vastaisia aatteita, jotka lisäävät nuorten pahoinvointia.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Tässä haluaisin lukea meidän Riittakerttu Kaltialan, nuorisopsykiatrian professorin, lausunnosta. Ihmettelen vähän, että täällä on kovasti kritisoitu hänen mielipiteitään. Hän on kuitenkin vuodesta 2011 kohdannut valtavan määrän niitä nuoria ja aikuistuvia kehodyshäiriöpotilaita, jotka kamppailevat näiden tuntemusten kanssa. Hänellä on, sanoisin, käytännön työstä tällä sektorilla varmasti Suomessa kaikista paras kokemus ja asiantuntemus, ja hän on arvostettu myös kansainvälisesti. Hän kirjoittaa: ”Valtaosa, kolme neljäsosaa eli 75 prosenttia, sukupuoli-identiteetin erityistutkimuksiin korjaushoitotoivein hakeutuvista nuorista kärsii erikoissairaanhoidon kriteerit täyttävistä vakavista mielenterveyden häiriöistä. Useimmilla vakava psykiatrinen sairastavuus on jatkunut jo vuosia ja sukupuolihädistus on ilmaantunut tämän vakavan psykiatrisen sairastumisen kontekstissa. Eräät järjestötoimijat ja median virtaukset tarjoavat nuorille ja heidän vanhemmilleen odotuksia, että psykiatriset häiriöt korjaantuisivat ja psykososiaaliset ongelmat ratkeaisivat sukupuolenkorjausinterventioilla. Valitettavasti asia ei ole näin. Ei ole mitään tutkimusnäyttöä, että vakavat mielenterveyden häiriöt korjaantuisivat sukupuolta korjaamalla, päinvastoin suomalaisessa tutkimuksessa havaitsimme, että monen alaikäisenä hormonaalisia hoitoja saaneen psyykkinen vointi heikkeni. On vastuutonta uusintaa uskomusta, että sukupuoliominaisuuksien tai henkilöllisyysasiakirjojen muokkaaminen poistaisi psykiatrisia ongelmia.”

Eli se, että meille avataan tällainen väylä, että omalla hakemuksella, omalla ilmoituksella, saisi muutettua sukupuolimerkinnän asiakirjoihin, ei todellakaan paranna näiden ihmisten hyvinvointia, vaan päinvastoin nämä moninaiset häiriötilat, psykiatriset sairaudet, jotka vaatisivat tutkimusta ja diagnosointia, hoitoa ja tukea, jäävät diagnosoimatta. Ja arvatakaa, mitä tästä laista seuraa? Tällä ei todellakaan hyvinvointi parane vaan mielenterveysongelmat lisääntyvät, ja, niin kuin Ruotsista on tullut jo aikoja sitten tutkimustuloksia siitä, muutama vuosi tämäntyyppisten interventioitten jälkeen myös itsemurhariskit kasvavat. Ei ole mitään järkeä viedä tämäntyyppistä lakia eteenpäin. Jos me haluamme edistää myös vähemmistönuorten, nuorten aikuisten transihmisten, asiaa, niin se täytyy tehdä huolella ja paljon paremmin valmistellulla lakiesityksellä. Tämä laki ei heidän hyvinvointiansa lisää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Huru, olkaa hyvä.

17.30 Petri Huru ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Useat asiantuntijat kritisoivat tätä hallituksen ja kokoomuksen runnomaa translakiesitystä, jonka voimaan tullessa sukupuolesta tulisi lähinnä ilmoitusasia. Asiantuntijat esittivät valiokunnalle huolen, että translaki rapauttaa yhteiskunnallisen sukupuolijaon, joka on luotu turvallisuuden ja tasa-arvon turvaamiseksi. Esimerkiksi useissa ilmastoon liittyvissä hallituksen esityksissä tehdään sukupuolivaikutusten arviointi, mutta tässä esityksessä, joka vahvasti liittyy sukupuoleen, se tehtiin vain niiden osalta, jotka vaihtavat sukupuolen, ei siis muiden ihmisten osalta. Esimerkiksi ei selvitetty, miten transnaisten pääsy naisten kilpaurheilusarjaan vaikuttaa biologisten naisten oikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Herääkin kysymys, jätettiinkö tämä sukupuolivaikutusten arviointi nyt tarkoituksella vajaaksi, jotta lakiesitykseen sisältyvät vakavat ongelmat eivät nousisi esille.

Arvoisa puhemies! Kannatan myös edustaja Juvosen tekemää vastalauseita lain hylkäämiseksi. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

17.31 Heikki Autto kok: Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan ottaa osaa tähän keskusteluun, joka on ollut varsin polveilevaa ja osittain värikästäkin. Sinänsä on erittäin vakavasta asiasta kysymys. Heti alkuun totean, että en kannata tätä sosiaali- ja terveystieteiden mietinnön hyväksymistä.

Me kaikki ihmiset olemme erilaisia, mutta me kaikki ihmiset olemme myöskin samanarvoisia. Meillä ihmisillä on jakamaton ihmisarvo, mutta se ei tarkoita sitä, että meidän pitäisi häivyttää se tosiasia, että olemme yhtä arvokkaita, vaikka olemmekin erilaisia. Ja sen vuoksi en näe tarvetta viedä yhteiskuntaa sellaiseen suuntaan, jossa esimerkiksi se aivan luonnollinen tosiasia, että aivan valtaosa meistä saa syntymässä selkeän sukupuolen kromosomien perusteella joko naisena tai miehenä, pitäisi häivyttää. On aivan totta, että on myös esimerkiksi intersukupuolisena syntyviä ihmisiä, joiden sukupuolta on syntymähetkellä vaikea määrittää, on paljon myös ihmisiä, joiden elämän eri kehitysvaiheiden aikana tämä sukupuolen määrittäminen tai sukupuolen kehittyminen ei esimerkiksi kromosomipoikkeamien vuoksi tapahdu samalla tavalla kuin se tapahtuu valtaosalla ihmisistä. Mutta näitä ihmisiä vartenhan tätä lainsäädäntöä Suomessakin pitäisi muokata eikä tehdä tällaista yleislakia, jossa kuka tahansa voi vapaasti määrittää sukupuolensa, ja tällä tavoin luodaan ikään kuin tällainen luonnontieteen ja anatomian vastainen oikeuskäytäntö.

Ylipäättäänhan on aika vähän asioita, joissa juridisella sukupuolella sinänsä on merkitystä, mutta on kuitenkin asioita, joissa yhteiskunnassa aivan juridisesti lain edessä katsotaan sillä olevan väliä, onko henkilö mies vai nainen, ja on myös monia sellaisia kulttuuriin liittyviä perinteitä, joissa sillä on merkitystä. Mielestäni nämä asiat liittyvät nimenomaan ihmisen anatomiseen sukupuoleen, ei niinkään siihen koettuun identiteettiin. Tämän vuoksi mielestäni tätä lakia ei tule tällaisena hyväksyä vaan ne tarpeelliset korjaukset, jotka transsukupuolisten asemaan Suomessa tarvitsee tehdä ja jotka vaikkapa erityisesti näiden intersukupuolisena syntyvien lasten asemaan [Puhemies koputtaa] voidaan ja pitää tehdä, tulisi hoitaa tulevan hallituksen toimesta aivan eri tavalla kuin tämän ideologisen selvityksen myötä, [Puhemies: Kiitoksia!] joka nyt on pöydällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

17.34 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tuossa edellisessä puheessani en enää käydyä läpi niitä lausumia, joista huomenna äänestetään ja joita eduskuntaryhmämme on yhdessä valmistanut ja yhdessä esittänyt. Sen takia ajattelen, että on hyvä vielä perustella, minkä vuoksi pitäisin erittäin tärkeänä, että näille lausumille tulisi yli puoluerajojen tukea.

Kaikkein tärkein lausuma on tämä lausuma numero 1, jossa ehdotamme, että ”eduskunta edellyttää, että lapsille ja nuorille annetaan kehitys- ja kasvurauha eikä mahdollisuutta vaihtaa sukupuolta laajenneta alaikäisiin ja että sen sijaan sukupuolidysforiasta kärsiville lapsille ja nuorille mahdollistetaan monipuolista ja moniammatillista tukea ja apua sukupuolidysforian hoitoon ja sen perustavanlaatuisen syiden selvittämiseen”. Mielestäni tässä valiokunnan mietinnössä todellakin kaikkein huolestuttavinta on, että siinä haluttaisiin ilman mitään, edes arvioitua, ikärajaa ulottaa sen ponnellen eli lausuman kautta tämä sukupuolen toteaminen tai sukupuolen vaihtaminen oman ilmoituksen tai oman hakemuksen perusteella myös alaikäisille lapsille.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Tässä edelleen perustelen professori Kaltialan asiantuntijalausunnolla, jonka hän on valiokunnalle antanut. Hän sanoo: ”Ei ole mitään tutkimusnäyttöä, että vakavat mielenterveyden häiriöt korjautuisivat sukupuolta korjaamalla, päinvastoin suomalaisessa tutkimuksessa havaitsimme, että monen alaikäisenä hormonaalisia hoitoja saaneen psyykkinen vointi heikkeni. On vastuutonta uusintaa uskomusta, että sukupuoliominaisuuksien tai henkilöllisyysasiakirjojen muokkaaminen poistaisi psykiatrisia ongelmia.”

Muistutan vielä siitä, että edelleenkin transsukupuolisuus on suomalaisessa tautiluokituksessakin sukupuoli-identiteetin häiriö ja myös Maailman terveysjärjestö WHO:n tuoreessa tautiluokituksessa se säilyy nimikkeellä ”sukupuolen yhteensopimattomuus”, eli se löytyy tautiluokituksesta. Miksi ihmeessä nyt sitten halutaan erottaa tämä sukupuolen vaihtaminen, se koko prosessi, lääketieteellisestä prosessista, joka puolestaan mahdollistaisi sen, että nuori tai vanhempi pääsisi avun piiriin ja saisi asiantuntevaa tukea myös niihin ongelmiin, jotka ovat kehodysforian takana? On aika merkillistä, miten erilainen suhtautuminen meillä on muihin lasten ja nuorten kehodysforioihin: jos ajatellaan vaikkapa anoreksiaa, niin ei senkään kohdalla ajatella, että tuettaisiin nuorta tyttöä omaan vääristyneeseen kehokuvaan, vaan heitä pyritään auttamaan nimenomaan siellä mielen alueella, jotta se kehokuva saataisiin oikaistua.

No sitten toisessa ponnessa todetaan, että ”eduskunta edellyttää, että lapsia ja nuoria koskevassa lainsäädännössä ja opetussuunnitelmissa tehdään selkeä ero sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun välillä”. Tässähän tapahtuu tällä hetkellä paljon hämmennystä, ja ajattelen, että kouluissa, kun edelleenkin esimerkiksi Seta tarjoaa koko pääkaupunkiseudulla kaikille yläasteen nuorille sateenkaarityöpajoja, nämä käsitteet menevät jo siellä alaikäisten kohdalla sekaisin. Eli on tärkeää, että lapset ja nuoret ymmärtävät, että on ero sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun ja sitten sen todellisen sukupuolen välillä.

No kolmannessa ponnessamme ehdotamme, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, miten vanhemman tekemä sukupuolenvaihdos vaikuttaa lapseen”. Tässä yhteydessä nyt on keuhuttu hallituspuolueiden taholta, että lapsivaikutusten arviointi on tehty, mutta asiantuntijalausunnossa professori Kaltiala toteaa selvästi, että tätä ei ole lainkaan arvioitu, millä tavalla lapseen, pieneenkin lapseen, vaikuttaa, että hänen äidistään tulee mies tai hänen isästään tulee nainen, miten hämmentävää on lapsen kannalta, että näitä käsitteitä joudutaan muuttamaan. Eli se täytyy selvittää.

Sitten neljäs ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, onko lainsäädäntö vaikuttanut heikentävästi sukupuolenvaihdosta harkitsevan henkilön mahdollisuuden päästä esimerkiksi mielenterveys- tai neuropsykiatristen palveluiden piiriin, mikäli sukupuolenvaihdos ei edellytä lääkärin arviota sukupuolenvaihdosta harkitsevan terveydellisestä tilanteesta ja vaihtamisen perusteista.” Eli huolestuu, että ihmiset jäävät ilman apua.

Viidennessä ponnessa ehdotamme, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen lain vaikutuksista sukupuolten väliseen tasa-arvoon”. On kyllä aika merkillistä, että kun me käsittelemme lakiesitystä sukupuolen vahvistamisesta, niin juuri tämä lakiesitys on se, josta ei ole tehty vaikutusarvioita sukupuoliin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Juuri tällä lailla niitä vaikutuksia on ja näitä huolia on, nimenomaan naisten asemaan — naisten turvallisiin tiloihin, nais erityisiin tiloihin, intiimitiloihin, naisvankiloihin, naisten urheiluun ja niin edespäin. Miksi näitä ei ole rohjettu tutkia ja tehdä arviointia? Ehdottomasti täytyy tehdä.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Sitten kuudes ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että sukupuolenvaihdoksen tehneen henkilön aiempi sukupuolihistoria mahdollisine rikosrekistereineen on riittävän kattavasti sellaisten viranomaistahojen saatavilla, jotka tarvitsevat tietoa varmistukseen sen, ettei lasten ja nuorten parissa työskentele tai muuten toimi heidän turvallisuutensa kannalta sopimattomia henkilöitä, ja että hallitus tuo tarvittaessa lakimuutostyksen eduskunnalle tiedonsaannin parantamiseksi.” Nyt jos sukupuolta voi vaihtaa vuoden välein [Puhemies: Kiitoksia!] — arvoisa puhemies, aivan pian lopetan — on mahdollisuus häivyttää näitä tietoja.

Aivan viimeiseksi mainitsen — herra puhemies, kiitos kärsivällisyydestä — että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, miten lainsäädäntö vaikuttaa sukupuolten jaottelua naisiin ja miehiin sisältäviin tutkimuksiin ja tutkimustuloksiin sekä niiden verrattavuuteen”.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Se on seuraavien puheenvuorojen pitäjien kärsivällisyyttä, myös seuraavissa asioissa, että odotetaan täällä. — Edustaja Antikainen, olkaa hyvä.

17.43 Sanna Antikainen ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tämän lain keskustelussa on toistunut useasti tuolta vihervasemmiston puolelta se, että täällä käyty keskustelu on ollut jollakin lailla epäasiallista. Sitä on toistettu monta kertaa, mutta ei mitään, ei siis mitään, esimerkkejä ole annettu. Tässä on selvästikin taustalla se, että lakia vastustavat halutaan vain yksinkertaisesti leimata ja yritetään saada meidät olemaan hiljaa. Jopa itse pääministeri pyysi anteeksi keskustelua. Tuntuu oudolle, että jos kritisoi tätä hallituksen lakiesitystä, heidän tapaansa toimia — esimerkiksi sitä, että tämä on puutteellinen — niin sitten vedetään kortti hihasta ja syytetään epäasiallisuudesta. Mutta tämä tietenkin on valitettavasti ollut pian nämä viimeiset neljä vuotta täysin normaalia hallituksen taholta. Sama kortti heiluu useasti.

On myös sanottava siitä, että koen tämän ehkä aika, sanottakoon jopa, vaarallisenä sitä kohtaan, että kun me täällä keskustelemme jostakin laista, niin silloin kansanedustajien täytyy saada puhua vapaasti, tuoda niitä lain epäkohtia esille ilman, että heitä — tai meitä — aletaan sitten demonisoida. Ja toivon todella, että mikäli pääministeri nyt sitten lähtee tälle anteeksipyyntölinjalle, niin sitten on Suomessa monia, monia muitakin ryhmiä, joilta täytyy pyytää anteeksi. Toivon, että seuraavassa istunnossa pääministeri pyytää anteeksi vaikkapa suomalaisilta vanhuksilta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.45 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä on valmisteltu ja viety eteenpäin hyvin vahvoilla ideologisilla silmälaseilla, niin kuin tässä on moneen kertaan jo mainittu. Tätä on viety eteenpäin leimaamalla tämä lakiesitys ja sen muutos ihmisoikeuskysymykseksi niin, että itsemäärääminen on ihmisoikeus. No, tässä salissa on ihmisoikeudeksi nimitetty milloin mitään. Ei ole monta viikkoa siitä, kun ihmisoikeutena pidettiin oikeutta lopettaa toisen elämä. Kun silloin puhuttiin kohdussa kasvavan pienen ihmisen elämästä, niin tuolta puhujapöytästä kuultiin, kuinka on ihmisoikeus, että saa lopettaa toisen ihmisen elämän. No, nyt ollaan sitä mieltä, että sukupuolen itsemäärääminen omalla ilmoituksella on ihmisoikeuskysymys, ja on levitetty sillä tavalla syytöksiä, että ne, jotka kritisoivat la-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

kia tai pitävät sitä huonona, myös näiden transihmisten, vähemmistöihmisten näkökulmasta, polkevat ihmisoikeuksia tai eivät halua antaa vähemmistöryhmille yhtäläisiä ihmisoikeuksia, mutta sehän ei pidä paikkaansa.

Toinen kortti, millä tätä lakiesitystä on pyritty viemään eteenpäin laajalti myös mediasa ja mediassa lakiesitystä kannattavien esiintyessä, on tällainen fobiakortti. Elikkä jos ei kannata lakia, niin sitten on foobikko. Aiemmin on puhuttu homofoobikoista, milloin mistäkin foobikoista, ja nyt on sitten transfoobikko. Minä voin kyllä sanoa kaikille teille, jotka olette kohdanneet tällaista, että ei tässä salissa — enkä usko, että koko yhteiskunnassa — ole yhtään foobikkoa, ja väitän, että joka näin väittää, ei päinvastoin tiedä koko sanan merkitystä. Fobia nimittäin tarkoittaa sairaalloista pelkotilaa. Joku on voinut sairaalloisesti pelätä hämähäkkejä, käärmeitä — voidaan sanoa, että hänellä on fobia näitä kohtaan — mutta sitä, että jollakin olisi fobialla jotakin ihmisryhmää kohtaan, olipa sitten transihminen tai seksuaalivähemmistöön muutoin kuuluva, en ole kyllä tähän mennessä kohdannut.

Näin ollen sanoisinkin, että toivoisin, että kansanedustajat tässä salissa huomenna käyttäisivät käytännön järkeä. Käytännön arkijärki riittää sen miettimiseen, mitä tämä esitys ja sen eteenpäinvienti tarkoittaisi. On hyvin helppo huomata, että se ei edistä kenenkään, ei myöskään transihmisten, terveyttä ja hyvinvointia, ei heidän ihmisoikeuksiaan eikä muitakaan etuja, ja silloin ainut järkevä keino on painaa ”ei” tälle lakiesitykselle. Toivon, että kansanedustajilla [Puhemies koputtaa] on siihen riittävästi rohkeutta ja ettei se pelko [Puhemies: Kiitoksia!] aiheuta sitä, että painetaan sitten sitä vihreää nappia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koponen, Ari, olkaa hyvä.

17.48 Ari Koponen ps: Puhemies! Äänestän huomenna eduskunnassa translakia vastaan.

Hallituksen esitys erottaa sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen lääketieteellisistä tutkimuksista ja hoidoista. Jopa vuosittain mahdollistettu hakemus sukupuolen vahvistamisesta perustuisi ainoastaan henkilön omaan selvitykseen sukupuolen kokemuksestaan. Väärinkäytön riski on ilmeinen. Itseilmoitusmenettely avaa kaikille täysi-ikäisille suomalaisille mahdollisuuden muuttaa juridista sukupuolta, jolloin laki ei koske enää vain pientä vähemmistöryhmää. Vastaava laki on ulkomailla johtanut häiriö- ja uhkatilanteisiin, kun biologinen mies on ollut esimerkiksi naisten puku- ja pesutiloissa. Tämähän on se turvallinen tila, joka on tarkoitettu tarjoamaan paikalla olijoille ja osallistujille tunteen fyysisestä ja henkisestä turvallisuudesta, mistä nykyään paljon puhutaan?

Hallitus on kertonut tekevänsä päätökset ja lakimuutokset aina tutkittuun tietoon nojaten, mutta se ei toteudu tälläkään kertaa. Lain puolesta äänestävien mukaan kenen tahansa, ei vain transihmisten, pitää voida vaihtaa sukupuolta omalla ilmoituksellaan kerran vuodessa — siis kerran vuodessa ilman minkäänlaista lääketieteellistä selvitystä. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla todetaan, että lainsäädännön vaikutukset sukupuolen kannalta tulisi arvioida etukäteen aina, kun toiminnalla on vaikutuksia eri ihmisryhmiin. Vaikutuksia naisiin ja tyttöihin tai miehiin ja poikiin ei ole kuitenkaan arvioitu lainkaan, vaikka hallituksen kirjaukset ja oma tasa-arvo-ohjelma sitä vaativat. Tämähän ei siis toteudu tulevassa lakiesityksessä. Isä voisi vaihtua ilmoituksella äidiksi ja äiti isäksi. Toisaalta äiti voi olla myös mies ja mies voi synnyttää, ja kaikki tämä joka vuosi.

Kun me aikuisetkaan emme ymmärrä tätä, niin miten voimme olettaa lasten pystyvän siihen? Johtava nuorisopsykiatrian professori kertoi haastattelussa, miten lasten ja nuorten sukupuoli-identiteetin ongelmat olivat ennen vielä harvinaisia, mutta vuoden 2015 jälkeen

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

potilaiden määrä on kymmenkertaistunut ja potilasjoukko on muuttunut. Aikaisemmin toiseen sukupuoleen identifioituivat useimmiten pienet pojat, mutta nyt lähes kaikki hänen potilaansa ovat teini-iässä sukupuoliristiriitaan havahtuneita biologisia tyttöjä, joilla kolmella neljästä on myös vakavia mielenterveyden ongelmia.

Päättäjien tulisi herätä. 78 prosenttia suomalaisista ei sallisi sukupuolen vahvistamista alaikäiselle. Tästä huolimatta hallituspuolueet ja kokoomus leipoivat sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön lausuman, jossa halutaan laajentaa sukupuolen vahvistaminen myös lapsille ja nuorille. Tämä ei ole kenenkään etu eikä paranna myöskään transihmisten asemaa. [Sari Tanus: Juuri näin, hyvä puhe!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

17.51 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Otan tähän vielä neljännen puheenvuoron.

Minulla on tässä konekäännös tuolta ison maailman uutisista. Transsukupuolinen naisvanki New Jerseyssä on siirretty miesten vankilaan saatettuaan raskaaksi kaksi naista osavaltion ainoassa naisten vankeuslaitoksessa. Hän joutui tämän konekäännöksen mukaan jossain vaiheessa itsemurhavalvontaan, mutta varmaan tarkoitetaan, että johonkin eristykseen sinne vankilaan.

Tämä on sinänsä hauskaa, että saattaessaan raskaaksi kaksi naista siellä naisvankilassa tämä transnainen on aiheuttanut heille lisää kakkua, koska he ovat syyllistyneet alaikäiseen sekaantumiseen. Eli media raportoi, että Demi Minor oli ollut Edna Mahanin naisten vankeuslaitoksessa. Media oli raportoinut huhtikuussa, että kaksi naista vankilassa oli tullut raskaaksi yhteisymmärryksessä transvengin kanssa, joka myöhemmin tunnistettiin alaikäiseksi. Valtio kieltää jopa yhteisymmärrykseen perustuvat seksisuhteet vankien kesken. Hänet on nyt siirretty haavoittuvien vankien yksikköön Garden State Youth Correctional Facilityyn, jossa on nuoria aikuisia.

Tämä on sellainen ihan selkeä esimerkki, jonka hallitus sallii avaamalla pandoran lipaan — tai pitäisikö mieluummin sanoa, että he avaavat tällaisen matopurkin tässä esittämässään lainsäädännössä? Tässä laissa on vakavia porsaanreikiä, ja tämä ei ole eduksi meidän nuorille, ei transhenkilöille eikä kenellekään muulle. Tuntui aika ikävältä, kun viime viikonloppuna nuorten valmentaja tuli sanomaan, että mihin ihmeeseen tämä maailma on menossa: kuka valvoo hänen valmennettaviaan uimahallin pukuhuoneessa, ettei siellä satu mitään ikävää?

Tämä on typerää lainsäädäntöä. Suoraan sanoen hävettää olla täällä salissa, kun tällaista asiaa ylipäättänsä käsitellään. Äänestän uutta lakia vastaan huomenna.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

17.54 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset esittävät, ettei tätä lakiuudistusta tehdä. Kannatan perussuomalaisena tätä perussuomalaisten esitystä. Äänestän huomenna tätä lakia vastaan.

Siinä on vain suuria puutteita. Siellä on joitakin hyviä asioita, mutta liian paljon puutteita. Nyt puhutaan asiasta, jossa ihmisen elämä muuttuu kokonaan, jos tämä laki tulee voimaan. Se ei todella ole pelkkä ilmoitusasia, jos vuoden välein on mahdollista muuttaa sukupuolta. Mielen ja kehon pitäisi olla yhtä. Se ei ole keveillä perusteilla tehtävä pikainen päätös vaan pitkä prosessi, jos sukupuolta vaihdetaan.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Ystäväni pyysi katsomaan pari päivää sitten erään YouTube-videon, joka oli ihan avoina tuolla, kaikkienkin nähtävänä, jos vain löytää. Samettiorkidea-nimellä oleva transihminen on hyvin rohkeasti ja avoimesti kertonut kasvutarinansa. Se oli järkyttävää. Kiitos hänelle rohkeudesta. Hän avasi koko elämänsä siinä. Joitakin vuosia sitten parikymppisestä miehestä tehtiin nainen. Hän itki siinä, koska hänelle oli tehty leikkaus, joka oli niin peruuttamaton, että niitä asioita, mitä hän olisi halunnut vaihtaa myöhemmin, ei voida enää tehdä. Hän siinä kertoo, että hänen mielensä ja kehonsa oli hyvin epämääräisessä tilassa ja hän kuitenkin halusi tämän leikkauksen ja nyt hän osittain katuu sitä leikkausta.

Nyt kun me huomenna äänestämme tästä translaista, meidän pitäisi muistaa siitä asiasta hyvin tärkeä pointti. Nimittäin hyvin monet transihmiset ovat ottaneet yhteyttä, lähettäneet viestejä, sähköpostia — he eivät kannata tätä lakia. Heitä on hyvin paljon transihmisissä. Sen pitäisi olla jo suuri hälytyskello, joka soi. Eli huomenna äänestän tätä translakiuudistusta vastaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

17.57 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan alleviivata tuota, mitä edustaja Elomaa nosti esiin, eli todellakin monet, monet transihmiset tai kehodysforiaa kokevat eivät kannata tätä esitystä, ja on myös heidän järjestöjään, jotka eivät kannata tätä esitystä. Meidän maassa on myös se tilanne, että tällaisia toisin ajattelevia vähemmistöihin kuuluvia myös painostetaan niin paljon, että kaikki eivät uskalla edes tulla julki asioidensa kanssa. Tämä tuli esiin myös, kun mietimme, ketä voisimme mahdollisesti kuulla tai esittää kuultavaksi valiokuntiin. Elikkä nyt täytyy muistaa, että meillä on paljon vähemmistöihin kuuluvia, myös transihmisiä, jotka eivät kannata tätä esitystä sen takia, että he ymmärtävät, että tämä ei palvele heitä eikä edistä heidän terveyttään eikä hyvinvointiaan millään muotoa.

Niin kuin tuossa aiemmin sanoin, tätä esitystä on viety vahvan ideologisin kortein eteenpäin itsemääräämisen nimikkeellä ja toisaalta tällä fobiakortilla. Ja vetoaisinkin nyt: Erityisesti keskustassa on kansanedustajia, jotka miettivät — minä tiedän, että kokoomuksessa on paljon niitä, jotka miettivät — tätä esitystä, ja uskon, että meillä on paljon ainakin sosiaalidemokraateissa niitä, jotka miettivät, miten äänestää tämän esityksen suhteen, ja vetoaisinkin teihin. Nyt ei ole kyse vain jostakin pienestä lakiesityksestä, joka koskisi vain jotakin pientä ihmisryhmää, tämä koskee meitä kaikkia, ja se koskee koko yhteiskunnan rakenteita. Jos meillä juridiset merkinnät, viralliset merkinnät, alkavat perustua ihmisten toiveisiin tai kokemuksiin sen sijaan, että ne perustuisivat faktoihin, niin sehän muuttaa perustavaa laatua olevalla tavalla koko meidän yhteiskunnan rakenteita ja sitä, miten jatkossa toimimme.

Siinä mielessä kyllä nyt toivon, että tätä esitystä vastaan äänestetään, ja peräänkuulutankin nyt rohkeutta kansanedustajilta. Tämä huominen äänestys on paljon merkittävämpi kuin joku puolueiden tai ryhmien välinen sopimus tai hallituksen sisällä tehty sopimus. Totta kai ne ovat tärkeitä, ja lähtökohtaisesti tietysti sopimuksia pitää noudattaa, mutta jos ja kun on tullut esiin asioita, epäkohtia, näkökulmia — jos on tullut niin sanotusti tietoa ja valaistusta lisää — niin näkisin, että kansanedustajan velvollisuus on silloin toimia siten kuin hän näkee, että on oikein. Erityisesti jos me ajatellaan ihmisten terveyttä ja hyvinvointia — erityisesti meidän nuorten tai nuorten aikuisten terveyttä ja hyvinvointia — niinkin herkässä ja merkittävässä asiassa kuin on sukupuoli ja siihen liittyvät identiteettikysymyk-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

set ja niin edelleen, kansanedustajalla on velvollisuus toimia oikein. Toivon, että rohkeutta löytyy kaikista puolueista huomenna torpata tämä erittäin huono lakiesitys.

Puhemies Matti Vanhanen: Kiljunen, Kimmo.

18.00 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpää aloitti oman puheenpuheensa sanoilla, että tämä on hänen neljäs puheenvuoronsa tästä aiheesta. Arvoisa puhemies, tämä on minun ensimmäinen puheenvuoroni tästä aiheesta, ja oletan, että se on myöskin se ainoa, jonka tästä aiheesta pidän. [Mauri Peltokankaan välihuuto]

Edustaja Tanus näissä viimeisissä sanoissaan sanoi, että olkaa rohkeita, äänestäkää huomenna sillä tavalla kuin teidän sisäinen äänenne, sisäinen oikeudentunto, nyt tässä määrää — vetosi siten, että tämä on omantunnonkysymys. Minä lähestyn tätä asiaa nyt omantunnonkysymyksenä ja mietin, olenko rohkea vai enkö ole rohkea tässä omassa pohdinnassani.

Epäilemättä täällä on käyty erittäin vilkas ja suorastaan dramaattinen keskustelu monin paikoin, olen siitä selvillä, ja epäilemättä, kun liikumme tällaisella osa-alueella, jossa puhutaan hyvinkin herkistä asioista ja jopa viitataan omaantuntoon ja oikeudentuntoon, ovathan tässä tunteet vahvasti myöskin mukana.

Omalta puoleltani olen tähän keskusteluun aikaisemmassa vaiheessa suhtautunut monella tavalla, isoilla kysymyksillä. Minulle tämä ilmiö ”transihminen” on tietenkin omalla tavallaan tuttu oman elämäkokemukseni kautta, kyllä, mutta jollain tavalla se ei ole ollut osa sitä isoa kuvaa luomakunnasta ja itsestänikään, jota herkästi olisin lähtenyt kovin syvälle miettimään, vaan olen pitänyt sitä jonkinlaisena kuriositeettina, ehkä yhteiskunnallisena ilmiönä. On ollut myöskin monia duubioita niihin kysymyksiin, onko isossa linjassa järkevää jaotella ja nähdä tuon jaon, tyttö—poika tai mies—nainen, ulkopuolella jotakin muuta, erityisesti, kun me tiedämme meidän biologisen jatkuvuuden, joka tapahtuu tällä perusjaolla naaraan ja uroksen välillä koko luomakunnassa. Onko meillä tehtävä tämmöisistä poikkeavista ilmiöistä niin iso asia, että se säätelee koko yhteisön toimintaa? Tähän liittyen minulla on ollut siis vahvoja pohdiskeluja.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla olin Euroopan neuvostossa Strasbourgissa. Euroopan neuvostohan on Euroopan johtava ihmisoikeusjärjestö, joka määrittelee myöskin normatiivisella tasolla sitä, millä tavalla ihmisyyhteisö toimii niin, että se syvästi kunnioittaa ihmisoikeuksia, ja lähtee siitä, että ihmisarvo on koskematon. Siellä Strasbourgin toisessa kerroksessa meidän plenum-salimme ulkopuolella, tämän vastaavan salin ulkopuolella — jossa Euroopan parlamenttikin on työskennellyt ja jossa työskentelee Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous, jonka edustajana, Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana, olen — oli näyttely transseksuaalisuudesta, transsukupuolisuudesta. Se näyttely oli poikkeuksellisen koskettava. Siinä käytiin läpi ihmisiä, jotka ovat transseksuaalisia, ja he ilmaisivat erittäin suuren vetoomuksen siinä näyttelyn puitteissa, se tuli selkeästi esille: ”Antakaa meidän säilyttää kehomme. Minkä vuoksi minun on täytynyt elää sellaisessa yhteiskunnassa, jossa olen pakotettu kärsimään tästä stigmasta, mikä tähän liittyy? Meidän sukupuolisuuttamme on hormonihoitoilla, leikkaushoidoilla yritetty väen väkisin lapsuudessa muuntaa. Te vaaditte, yhteiskunta vaatii meidän muuttamistamme. Miksi te ette muuta yhteiskuntaa? Antakaa minulle oma kehoni, oma identiteettini sellaisena kuin se on. Minä voin elää sen kanssa rauhassa, jos te annatte minun elää rauhassa ja minun valita tilani.” Arvoisa puhemies, tämä satutti, tämä satutti minua suoraan tässä asiassa. Mikä oi-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

keus minulla on puuttua ja määrittää hänen olemassaolonsa? Transsukupuolisiahan laskeetaan olevan noin promille väestöstä. Suomessa se on viisi- ja puolituhatta ihmistä. Se on saman verran kuin saamelaisia, se on aito vähemmistö täällä. Antakaamme heille itselleen se ihmisoikeus, että he voivat valita sen, mitä he ovat. Se on heidän päätöksensä. Sitä ei pakoteta, sitä ei määrätä, sitä ei määrittele joku muu. Se on täysi-ikäisen ihmisen, aidon ihmisen, ihmisarvon kunnioittamista, ja minulle vaatii rohkeutta se, että minä tunnistan tuon ja äänestän huomenna tämän lakiesityksen puolesta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Peltokangas.

18.06 Mauri Peltokangas ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Mielenkiintoista keskustelua, tunteisiin menevä asia näköjään. Itse käsittelem tätä lainsäädäntönä, yhtenä niistä useista, mitä tässä salissa on käsitelty. Minun pitää kyetä siihen. En lähde tähän vihervasemmiston ideologiaan mukaan enkä syyllistämään ketään yhtään mistään.

Kiinnitin muutamaan asiaan huomiota.

Täällä on puhuttu paljon ihmisoikeuksista, lasten oikeuksista ja vaikka minkälaisista oikeuksista. On hyvä muistuttaa kuitenkin kansalaisia, että Suomi ei ole allekirjoittanut eikä ratifioinut ainoatakaan sellaista YK:n alaista ihmisoikeussopimusta, joka velvoittaisi meidän lainsäädännön siihen, että ihminen voi itse määritellä sukupuolensa, ei ainuttakaan sellaista — tämä tärkeänä huomiona.

Jos me ajatellaan sitä — tässä muutama edustaja otti sen erittäin hyvin esille — mitä nyky-yhteiskunnassa tapahtuu varsinkin tuolla koululaitoksissa alaikäisten kohdalla, niin siellä on tällä hetkellä monennäköistä järjestöä pumppaamassa mielestäni epäterveitä ajatuksia nuorisollemme. Yhdessä vaiheessa oppikirjoista oli luettavissa, että mies voi synnyttää. Otin siihen silloin voimakkaasti kantaa ja kävin sen keskustelun loppuun. Tänä päivänä meillä on psykologis-manipuloivia, terroristijärjestöön verrattavia porukoita. Siellä on esimerkiksi Seta, joka pyrkii työntämään mielestäni sellaista ideologiaa meidän lapsillemme, joka ei ole terveyttä parantavaa vaan häiritsee kasvuiässä olevan nuoren ajatusta siinä mielessä, että... Ei se ole ihme, jos aikuiset ihmiset käyvät siellä työntämässä ideologiaa, että sinä voit olla se tai se tai se, ja jos sinulla nyt on sen ja sen värinen paita, niin oletko sinä tyttö vai poika. Aivan sairasta touhua. Mielenrauhan rikkominen meidän nuorilta on vastuutonta, jos jokin. Annetaan lasten kehittyä perinteisissä arvoissa ja tuetaan sitä ja tuetaan heidän kasvamistaan perinteisin menetelmin.

Mitä tulee valiokunnan lausumaan, se on vastuuton. Ihan oikeasti tässä salissa, jossa pitäisi kaikin mahdollisin keinoin puolustaa alaikäisiä lapsia, meidän nuorisoa, aletaan valiokuntatasolla pähkiilemään, että tämän lain pitäisi koskea alaikäisiä. Tarkistan täältä: valiokunnan asiantuntijalausunnossa THL, Väestöliitto, yhdenvertaisuusvaltuutettu, eduskunnan oikeusasiamies, Ihmisoikeusliitto, Lastensuojelun Keskusliitto ja lapsiasiavaltuutettu ovat pähkiilleet, että tämän lain pitäisi ulottua alaikäisiin. Kyllä minä sanon: pitäisikö sellaisen henkilön, joka ei saa itse vaihtaa etu- ja sukunimeään, sitten saada vaihtaa sukupuolensa juridisesti? Se porukka, mikä noissa laitoksissa on, pitää mielestäni vaihtaa, koska vastuutonta on, että lähdetään työntämään alaikäisiin lainsäädäntöä tässä salissa, jonka tehtävä on suojella meidän nuorisoa kaikelta mahdolliselta, mikä saattaa aiheuttaa heidän ajatuksissaan mielenrauhan rikkoutumisen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

18.09 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Vuosikymmeniä sitten tätä pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja sen perustaa pyrittiin määrätietoisesti tuolta vasemmalta murtamaan niillä opeilla ja aatteilla, jotka olivat hyvin vihamielisiä tätä pohjoismaista, kristillisperustaista yhteiskuntajärjestelmää kohtaan. Kuitenkin tämä perusta on meille taannut sen hyvinvoinnin, tasa-arvon ja ne perusoikeudet, mistä olemme saaneet nauttia ja tänäkin päivänä kaikki nautimme. Kun tuo vanha systeemi kaatui tuolla idässä, niin sitten sen haikailijat etsivät uuden pohjan, jolta ne pyrkivät tuhoamaan suomalaisen yhteiskunnan perustaa. Ja näen tämän lainsäädännön yhtenä askeleena, jolla pyritään tähän yhteiskunnan vahvan perustan murtamiseen, ja tämä yksistään riittää perusteeksi sille, että tämä esitys tulee hylätä.

Tämä perustuu sellaisille arvoille, jotka eivät ole kestäviä. Meillä on lähtökohtana se, että jokainen ihminen syntyy tytöksi tai pojaksi, meillä on kaksi sukupuolta, heistä kasvaa naisia ja miehiä, eikä sitä voi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimissa eikä sitä voi edes tämä eduskunta muuksi muuttaa. Näin asia on.

Tähän asiaan liittyy sitten myös nämä täällä paljon esillä olleet käytännön kysymykset, ne ongelmat, joita syntyy, kun koko kansa saatetaan tällaisen lainsäädännön piiriin, että kuka tahansa meistä voi ilmoittaa sukupuolensa toiseksi kuin mikä se syntymässä ja kromosomiperimässä on. Tämä on aivan käsittämättömän sairas lähtökohta eikä ole millään lailla perusteltavissa tämän pienen erityisryhmän kannalta. Ei tällaista lainsäädäntöä kerta kaikkiaan tarvita. Tämä tuo enemmän ongelmia kuin ratkoo niitä. Itse asiassa tämä ei ratko ehkä yhtään mutta murtaa yhteiskunnan pohjaa, ja sen takia tämä on syytä hylätä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

18.12 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Niin, tämä lakiesitys ei todella palvele edes sitä pientä vähemmistöryhmää, jonka eduksi tätä on alun perin suunniteltu.

Harmittaa, että edustaja Kiljunen tuossa lähti jo pois, mutta ehkä hän kuuntelee, koska hän kertoi kokemuksistaan tästä transnäyttelystä. Täytyy sanoa, että tietysti lääketieteen historiassa on tehty monenlaisia asioita ja monenlaisia virheitä myös, mutta tänä päivänä ketään ei vastoin hänen tahtoaan muokata eikä lääkitä.

Meillä on sukupuoli, joka tarkoittaa biologisesti, lääketieteellisesti todennettavissa olevaa, faktoihin perustuvaa määritesukupuolta, sitten meillä on sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu — nämä kolme, mitkä meillä on voimassa olevassa laissa — ja jokainen saa ilmaista sukupuoltaan Suomessakin niin kuin haluaa. Sukupuoli-identiteetti voi olla hyvin monenlainen: se voi vaihtua, vaihdella iän myötä, ympäristön myötä ja niin edelleen. Jokainen on vapaa elämään sen mukaisesti, tietysti lain sallimissa rajoissa, mutta niin kuin haluaa. Mutta sitä, että sitten sekoitettaisiin sukupuoli-identiteetti ja sukupuoli keskenään niin, että niistä tulisi jonkinlainen epämääräinen uusi jaottelukategoria, en ymmärrä, eikä se tuo mitään hyvää meidän yhteiskuntaan eikä myöskään terveydenhuoltoon.

Suomessa on ollut tilanne, minkä haluaisimme jatkuvan, että jos ja kun joku kokee kehodysforiaa, jotakin mielen ja kehon ristiriitaa, niin hänellä on oikeus päästä keskustelemaan näistä tunnoista, mielteistä, haaveista, kokemuksista ammattilaisen kanssa, moniammatillisen ryhmän kanssa ja nimenomaan myös sillä tavoin, että onko hänellä mahdollisesti jotakin diagnosoimatonta muuta häiriötilaa tai sairautta, minkä olisi hyvä tulla esiin, mikä mahdollisesti aiheuttaa tällaiset ristiriitatilanteet. Ja kun ollaan tilannetta ja historiaa käyty läpi, niin jos tällaisia sairauksia ei löydy ja hänellä on hyvin pysyvä kokemus

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

omasta transsukupuolisuudestaan, niin silloinhan hän saa transdiagnoosin. Mutta sen jälkeen se, lähdetäänkö jonkinnäköisiin hoitoihin tai toimenpiteisiin, on aivan sitten asiakkaan, potilaan kanssa keskusteltavissa. Se, mitä edustaja Kiljunen tuossa nosti esiin, että ikään kuin väkisin tehtäisiin jotakin, ei annettaisi ihmisten olla sellaisina kuin he haluavat olla, ei ole tätä päivää eikä tämän päivän Suomea myöskään, ja siinä mielessä halusin oikaista tämän käsityksen.

Arvoisa puhemies! Haluaisin nostaa nopeasti pari asiaa vielä. Voisiko ajatella, että ikään kuin pitäisin vielä yhden puheenvuoron täältä paikaltani?

Puhemies Matti Vanhanen: Sopii edustaja Kalmarin jälkeen, [Sari Tanus: Ahaa, anteeksi!] mikäli ehditte pyytää puheenvuoron. — Edustaja Kalmari.

18.15 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Minusta on tärkeää, että olipa mielihope mikä hyvänsä, ihmiset eivät loukkaisi toisiaan ja varsinkaan loukkaisi vähemmistöjä, ja mielestäni aika hyvin siinä on onnistuttu tässä keskustelussa.

Olen itse sitoutunut Euroopan neuvostossa siihen, että kaikkia kansoja kannustetaan ja vaaditaan siihen, että transihmisiä ei täydy sterilisoida, ja mielestäni tässä laissa hyvä osio on se.

Sen sijaan en näe järkevänä sitä, että henkilöt, jotka eivät tunne oloaan hyväksi omassa kehossaan, eivät keskustelisi lääkärin tai psykiatrin tai psykologin kanssa tästä asiasta. Mielestäni nämä ovat niin isoja asioita, että olisi aina hyvä etukäteen keskustella ennen kuin tekee näin isoja muutoksia, sillä monesti sitten ei olekaan niin autuaallista olla vaikkapa siellä toisessa sukupuolella.

Tässä on nostettu monenlaisia uhkakuvia ja monia pelkoja. Ehkä ne eivät tapahdu ihan siinä mittakaavassa, mikä täällä äänenpaino on ollut, mutta väijäämätöntä on, että kun on näin helppoa tämä sukupuolen muuttaminen, niin varmasti siinä tulee myös epätoivottua toimintaa.

Olisin suonut, että tämä laki ei tällaisena olisi mennyt läpi, ja kun täällä on tahoja, jotka puhuvat, että tämä laki pitäisi tällaisena viedä vielä nuoremmille, niin eritoten lasten kohdalla olisi tärkeää, että jonkun kanssa näistä asioista puhuttaisiin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tanus.

18.17 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tätä lakiesitystä on viety vahvan ideologisin lasein eteenpäin — juurikin myös tuo lausuma valiokunnasta, että tämä pitäisi levittää myös alaikäisiin, vastoin monien lääkäriyhdistysten ja nuoria hoitavien lääkäreiden lausuntoja ja vahvaa mielipidettä siitä, että missään nimessä tätä ei saa levittää alaikäisiin. Se kyllä kertoo siitä, ollaanko lasten, nuorten ja kansalaisten hyvinvointi edellä tätä lakia viemässä vai ideologisin syin tätä eteenpäin viemässä. Ja se ideologisin syin vieminen on nimenomaan se peruste. Ja niin kuin täällä moneen kertaan todettu, niin tähän ei edes hallitusohjelmakirjauksia vastaa, eli sen suhteen näkisin, että myös hallituspuolueiden kansanedustajilla on mahdollisuus ja täytyy olla mahdollisuus tätä vastaan äänestää.

Se, minkä takia halusin, puhemies, vielä puheenvuoron, on se, että halusin nostaa esiin myös tämän gender-aatteen kehittäjän. Tässä on ollaan näitä käsitteitä ”sukupuoli”, ”seksuaalisuus”, erinäisiä käsitteitä, sotkemassa ja muuttamassa. Gender-aatteen kehittäjä Gayle Rubin esitti jo 1984 eli melkein 40 vuotta sitten, että seksuaalisuus pitää irrottaa bio-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

logisesta perustasta ja tulkita se sosiaaliseksi rakennelmaksi. Tämäntyyppinen ideologinen muutosprosessi ja laajentaminen on lähtenyt liikkeelle jo lähes 40 vuotta sitten. Ja hän jatkaa, että ei siksi, että se olisi totta, vaan siksi, että sitä olisi helpompi politisoida ja muuttaa.

Tässä tilanteessa olemme nyt myös täällä eduskunnassa ja täällä Suomessa: politisoidaan asioita, muutetaan käsitteitä, ja on helpompi pyrkiä muuttamaan myös lainsäädäntöä, mutta se, lisääkö se ihmisten hyvinvointia ja terveyttä myöskään näiden vähemmistöryhmien osalta, lisääkö se heidän terveyttään ja hyvinvointiaan, onkin hyvin kyseenalaista. Kun esitystä arvioi, niin voi sanoa, että se ei lisää terveyttä eikä hyvinvointia ja silloin sitä ei pitäisi viedä eteenpäin.

Sitten taas, jos ajatellaan, että tätä viedään huomenna eteenpäin, niin kertokaa, te, jotka äänestätte ”kyllä” tälle lakiesitykselle, miksi juuri kehodysforiaa kokevien pitäisi saada itse määritellä oma sukupuolinen merkintänsä, miksi juuri sukupuoli on sellainen, minkä voisi itse määritellä. Miksi sitten esimerkiksi muita diagnooseja ei voisi itse määritellä omien tuntemusten tai kokemusten mukaan tai omaa ikää oman kokemuksen mukaiseksi tai ammattinimikettä oman osaamisen tai kokemuksen osaamisesta mukaiseksi ja niin edelleen ja niin edelleen? Yhdenvertaisuuden nimissä, mitä kaikkea muuta sen jälkeen rupeamme vaatimaan, että saisimme itse määritellä? No, ehkä siellä terveydenhuollossa voitaisiin lyhyellä tähtäimellä ratkaista monet ongelmat. Mutta toivon, että huomenna tämä lakiesitys äänestyksessä torpataan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.20 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tuohon Tanuksen edelliseen puheenvuoroon viitaten — tiedän, että ette voi vastata kysymykseen, mutta jos minä tunnen itseni puhemieheksi, niin voin kirjoittaa eduskunnan käyntikorttiin, että ”puhemies”?

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

Hallituksen esitys HE 116/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 37/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Vallin.

Keskustelu

18.21 **Veikko Vallin ps:** Arvoisa puhemies! Jätimme talousvaliokunnan mietintöön vastalauseen, että lakiehdotus hylätään. Tuossa ensimmäisessä käsittelyssä perustelimme hyvin perusteellisesti, miksi tätä Ilmastorahasto Oy:tä ei tarvita. Lyhyesti sanottuna katsom-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

me, että tarpeelliset investoinnit muun muassa vihreään siirtymään toteutuvat yksityisellä pääomalla ja jo olemassa olevin instrumentein. Valtiollahan on Teollisuussijoitus Oy, Finnvera, Solidium, Business Finland, joten ihan riittävästi instrumentteja löytyy.

Teen perussuomalaisten vastalauseen mukaisen hylkäysehdotuksen sekä lausumaehdotuksen, joka kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus aloittaa lainvalmistelun Vake Oy:n /Ilmastorahasto Oy:n pääoman palauttamiseksi ja kyseisen osakeyhtiön lakauttamiseksi.”

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

18.22 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Vallinin tekemiä esityksiä. Muistaakseni kirjoitimme sinne, että emme tarvitse tällaista yhtiötä, joka mittaa tulostaan hiilipäästöissä tai hiilineutraalisuuspäästöissä eikä rahassa.

Lisäksi sellainen huomio tuolta yrityskentältä, että mielestäni erittäin merkittävän läpimurron muovijalostuksessa muovin uudelleen käytössä tehnyt yhtiö on hakenut sieltä rahoitusta eikä sitä ole saanut, niin että mielestäni ei ole järkevää pitää tällaista yhtiötä teennäisesti voimassa ja se tulisi lopettaa. Kuten Vallin sanoi, meillä on muita instrumentteja tämän Ilmastorahaston korvaamiseksi. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

18.24 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käytin puheenvuoron, ja viittaan siihen, mutta totean kuitenkin tässä vaiheessa, kun on hylkäysesitys tehty perustellusti, että tälle Ilmastorahasto Oy:lle, joka siis jatkaisi Vaken pohjalta, ollaan siirtämässä merkittävää poliittista päätösvaltaa julkisten varojen käytössä, tällaiselle yhtiölle, joka on poliittisen valvonnan ulkopuolella ja toteuttaa ideologista ilmastopolitiikkaa, joka on Suomen kansantaloudelle, teollisuudelle ja erityisesti muun muassa metsänomistajille vahingollista. Mielestäni tällaista yhtiötä ei pidä perustaa vaan nuo rahat on syytä palauttaa valtiolle ja käyttää sillä tavalla järkevästi, että ne vahvistavat suomalaista kansantaloutta, työllisyyttä ja yritystoimintaa niillä aloilla, joilla on kasvun mahdollisuuksia. Pelkkään ilmastopolitiikkaan perustuva teollisuuden ja tuotannon kehittäminen ei ole kestävää. Siinä joudutaan kovaan kilpailuun muiden maiden kanssa. Meidän on katsottava niitä aloja, jotka eivät ole välttämättä ilmastoasennoituneita vaan ovat kokonaisuudessaan Suomen etujen mukaisia.

Meidän on itse ajettava Suomen etua tässä talossa, koska sitä ei kukaan muu aja, ja pahimmaksi viholliseksi näyttää vähitellen tulevan Euroopan unioni, joka yhä räikeämmin — nyt tällä hetkellä komission varapuheenjohtaja Timmermansin johdolla — iskee suomalaista metsätaloutta ja suomalaista maataloutta ja yrittää suojella meidät 50-luvun alkuun. Tällaiselle politiikalle tällaista rahastoa ei pidä antaa käyttövälineeksi.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

5. Hallituksen esitys eduskunnalle eläinlääkintähuoltolaiksi sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 83/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 21/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 21/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Käyttääkö valiokunnan puheenjohtaja Kalmari esittelypuheenvuoron? — Edustaja Kalmari.

Keskustelu

18.26 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä eduskunnalle eläinlääkintähuoltolaiksi sekä siihen liittyviksi elintarvikelaiksi, eläintautilaiksi, terveydenhuoltolaiksi ja julkisten alojen eläkelaiksi.

Mistä tässä sitten on kysymys? On kysymys siitä, että yritetään jatkaa kunnallista, julkista, eläinterveydenhoitoa niin hyvin kuin se on mahdollista. Meillä on ollut tilanne, että samoja palveluita tuottavat yksityiset yritykset ovat valittaneet siitä, että julkisella puolella tehdään toimia, joita yksityisellä puolella markkinaehtoisesti pystyisi tekemään, ja sen takia näitä asioita on tarkennettava. On tehtävä toimia niin, että meidän ei tarvitsisi yhtiöittää kunnallista eläinlääkintähuoltoa. Voin suoraan sanoa, että tässä valittiin vähän vaikeahkoista, huonohkoista vaihtoehtoista se vähiten huono, mutta kuitenkin lausunnonantajat hyvin yleisesti, olipa kyse sitten Eläinlääkäriliitosta tai palveluja käyttävistä tahoista, hyvin suoraviivaisesti toivoivat, että tämä olisi se malli, jolla mennään.

Uuden eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnilla olevaa perustasoisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuuta täsmennetään ja rajataan. Myöskin maksujen keruuta mahdollistetaan uudella tavalla niin, että tämä toiminta pystyy keräämään enemmän tuloja, mutta myös niin, että silloin kun tehdään toimia, joita markkinaehtoisesti olisi saatavilla, niihin ei voi käyttää subventiota. Tässä on tietysti sellainen pelkotila, miten tämä julkinen puoli sitten pärjää tässä kilpailussa, ja on myöskin pelko siitä, miten harvemman asutuksen alueilla tämä asia nyt sitten toimisi tulevaisuudessa. Meillä on kuitenkin ollut ongelmia jo tähänkin asti päivystysten kanssa, ja oikeastaan voinkin sanoa, että nykymallilla ei enää voitaisi kuitenkaan jatkaa, kun ei enää löydy eläinlääkäreitä, jotka sitoutuisivat tähän nykyiseen käytäntöön, kun maatilatkin harvenevat eli se hoidettavien määrä maaseudulla vähenee.

Kuitenkin näistä huolista johtuen kirjoitimme yhteisen lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia eläinlääkäripalveluiden alueelliseen saatavuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin seurataan ja että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla turvataan kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut koko maassa. Edellä tarkoitetuista vaikutuksista toimitetaan selvitys eduskunnalle kahden vuoden kuluessa eläinlääkintähuoltolain voimaantulosta.”

Tästä jätettiin vastalause, johon yhtyi koko oppositio.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

18.30 **Markku Eestilä kok:** Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Eläinlääkintähuoltolain yksi perimmäinen tarkoitus on, että meillä on Suomessa riittävä määrä kunnaneläinlääkäreitä, jotka hoitavat virkatehtäviä, joihin sisältyy muun muassa eläinlääkintähuolto ja monia muita tärkeitä tehtäviä, elintarvikejärjestelmään liittyviä tarkastuksia ynnä muita.

Eläinlääkäritiheyden suhteen eläinlääkintähuoltolaki lähtee siitä, että se tarvittava määrä kunnaneläinlääkäreitä, jotka suostuvat päivystämään, on eläinsuojelun kannalta ollut jo vuosikymmeniä aivan oleellinen eli fundamentaalinen tekijä. Meillä täytyy olla seutukunnalla riittävä määrä nimenomaan virkaeläinlääkäreitä, jotka viran vastineeksi ja tämän hallituksen esityksen näkökulmasta ovat pakotettuja päivystämään viikonloppuna 63 tuntia, monta kertaa putkeen, ja arkiyönä eli 24/7 tietyillä seutukunnilla.

Se, miksi nämä eläinlääkärit suostuvat tekemään näin raskasta työtä, on se mitalin toinen puoli, eli velvollisuuksien ja oikeuksien pitää olla tasapainossa. Ymmärrän kyllä kilpailuneutraliteettivaatimuksen ja yksityisten yritysten reklamaatiot tästä tilanteesta, mutta toisaalta täytyy se tuoda esille, että nämä yksityiset eivät yleensä päivystä nimenomaan suurel päivystyksiä. Itse olen 30 vuotta tehnyt näitä päivystyksiä ja ollut nimenomaan tällainen kunnaneläinlääkäri, ja tiedän aika tarkkaan, mitkä olivat sen työn plussat ja mitkä olivat miinukset. Tänä päivänä kun hyötyeläimet monilla seutukunnilla vähenevät, eläinlääkäreillä pitää olla näitä lemmikkieläimiä, niin että he jostakin saavat oman toimeentulonsa, ja sen vastapainoksi sitten he tekevät niitä harvoja hyötyeläinmatkoja, jotka ovat taas maanviljelijöille ja eläinsuojelun kannalta äärimmäisen tärkeitä, kun päivystys pelaa.

Nyt tämä uusi eläinlääkintähuoltolaki ja eräät muut lakimuutokset aiheuttavat sen, että me entisestään vähennämme kunnaneläinlääkäri virkojen houkuttelevuutta sen keskellä, kun meillä on jo suuri ongelma, kuten täällä valiokunnan puheenjohtaja sinänsä ansiokkaassa puheessaan totesi. Mielestäni koko tämä lakiesitys on ristiriidassa itsensä kanssa: Se määrää päivystämään mutta heikentää sitten halukkuutta, että nuoret menevät kunnaneläinlääkäri virkoihin. Ainut tie, jotta me turvataan koko eläinlääkintähuolto ja päivystys ja eläinsuojelu, on se, että meillä on tietyillä alueilla semmoisia klinikoita, joilla työskentelee tietty määrä eläinlääkäreitä, jotka saavat sitten ammatillista apua ja tukea toisistaan, ja heillä on olemassa ammatillisen kehittymisen tie.

Nyt tämä 9 §, joka tässä mielestäni on kaikkein suurin ongelma, lähtee siitä, että kunnaneläinlääkäri, jonka peruspalkka on erittäin pieni ja joka saa toimeentulonsa asiakkailta, joiden hinta on ikään kuin katolla määrätty, ei saa esimerkiksi steriloida naaraskoiraa — naaraskissan voi steriloida mutta ei naaraskoiraa — tai ei saa tehdä koiran keisarileikkausta ilman että kunta sitten laskuttaa asiakasta vielä erikseen, jos on olemassa tulkinta, että sillä alueella — en tiedä, onko se seutukunta, maakunta vai mikä — on yksityinen yritys, joka tekee samaa työtä, eli ruvetaan rajoittamaan sitä työtä, joka on ollut peruste sille, että he ovat yleensä suostuneet päivystämään. Se johtaa kyllä niin suureen epävarmuuteen ja oikeusepävarmuuteen, että uskon, että tässä maassa tullaan tämän eläinlääkintähuoltolain muutoksen takia näkemään vielä oikeudenkäyntejä.

Mitä itse pidän kaikkein pahimpana, on se, että kun tämä kunnaneläinlääkärijärjestelmä, jonka vähän kuvasin plussineen ja miinuksineen, on kuitenkin ollut edellytys sille, että asiakkaat ovat saaneet joka seutukunnalla myös yöllä kohtuuhintaisia palveluja, ja kun me tiedämme, kuinka tärkeitä eläimet ovat ihmisten hyvinvoinnille ja että meillä on paljon ikäihmisiä, joille eläimet ovat ikään kuin se elämän koossa pitävä voima ja kaikki kaikessa, niin näille ihmisille yhtäkkiä aiheutuu semmoinen tilanne, että koira on esimerkiksi vie-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

tävä yöllä jonnekin 120 kilometrin päähän ja se maksaa monta tuhatta. Eiväthän nämä ihmiset millään pysty selviytymään näistä laskuista. Sen takia koen, että on virheellisesti rakennettu tämän 9 §:n varaan koko tämä eläinlääkintähuoltolakiesitys, mitä hallitus nyt vie läpi.

Ehkä liian paljon taas kumarretaan EU:ta ja kilpailuneutraliteettia, kun pitäisi nimenomaan nähdä tämä kokonaisuus, miten tämä on rakennettu. Tätä hyvää järjestelmää, joka on kymmeniä vuosia ollut, pikkusen kehittämällä pystyttäisiin säilyttämään tämä kattava verkosto kunnaneläinlääkäreitä, joilla on virkastatus ja jotka päivystävät. Itse en kyllä enää tee näitä eläinlääkäriin hommia, mutta jotenkin suren, että me romutetaan tämä tai ainakin suuri riski tulee, että kunnaneläinlääkäriin työn houkuttavuus pienenee. Minullakin on kollegoita, jotka ovat jo sanoneet, että jos he eivät enää pysty leikkaamaan narttukoiria ja tekemään keisarileikkauksia ja vaativampia operaatioita ultraäänellä ja röntgenillä ja tekemään sitä omaa työtään, niin he lopettavat koko homman ja tekevät sitten, mitä tekevät.

Arvoisa puhemies! Koen, että nyt tämä esitys on sen laatuinen ongelma, että tulen tekemään toisessa käsittelyssä esityksen, jolla tämä laki kokonaan kumotaan ja hylätään. Ilmeisesti muista oppositiopuolueista tulen siihen esitykseen saamaan kannatusta, ja äänestämme vastaan. Meidän perustelu on, että tämä laki kokonaisuudessaan — myös eläinlääkäriin palkkajärjestelmät ja asiakkaiden näkökulma ja eläinsuojelu — pitäisi uudelleen valmistella silloin, kun arvioidaan ympäristöterveydenhuollon mahdollista liittymistä hyvinvointialueisiin kenties 2026. Eli näkisin, että tämä on kokonaisuus, ja toimiva kokonaisuus, ja kun yksi osa ja palikka otetaan siitä pois, niin on jonkunmoinen riski, että alkaa sortua koko järjestelmä. Mielestäni se on kyllä ikävä asia, jos kymmeniä vuosia toiminut järjestelmä romutetaan yhdellä lailla.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Simula.

18.37 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Teimme valiokunnassa opposition yhteisen vastalauseen, jossa ehdotamme todellakin tämän lakiehdotuksen hylkäämistä, sillä se sisältää, kuten edustaja Eestilä toi esille, monia ongelmia. Esitys ei vie eläinlääkäritoimintaa eteenpäin vaan päinvastoin pahimmillaan nostaa niin lemmikkien kuin tuotantoeläinten pitäjien eläinlääkäripalveluiden kustannuksia kohtuuttomasti. Ja vielä sitäkin huolestuttavampana pidän sitä, että esitys voi toteutuessaan romuttaa kunnallisten eläinlääkäripalveluiden saatavuuden ja koko järjestelmän.

Kustannusten nousu asettaa ahtaalle niin lemmikinomistajat kuin maataloustuottajat. Asiantuntijoiden lausunnoissa nostettiin esille huoli siitä, että jatkossa eläimiä voidaan joutua esimerkiksi tarpeettomasti lopettamaan tai ne eivät saa tarvitsemaansa hoitoa, mikä aiheuttaa turhaa kärsimystä ja oireiden pitkittymistä.

Lainmuutoksen myötä kuntien eläinlääkäreiden työtehtävät voivat käydä jatkossa tarpeettoman suppeiksi, sillä heidän harjoittamansa hoitotoimenpiteet ovat turhan rajattuja. Jo nykyään on vaikeaa saada eläinlääkäreitä erityisesti kunnalliselle puolelle syrjäseuduille, ja on esitetty arvioita, että tilanne ainoastaan pahentuu tällä hallituksen esityksellä.

Lain uudistamisen tavoitteena oli säilyttää eläintautivalmiuden ja muiden virkatehtävien kannalta tarpeellinen virkaeläinlääkäriverkosto, mikä on tavoitteena erittäin kannatettava ja myös eläinsuojelullinen kysymys. Kuitenkin itse laki on ristiriitainen, tulkinnanvarainen ja rajoittava ja voi aiheuttaa eläinlääkäripalveluiden tarjonnan heikkenemistä ja hintojen kohtuutonta nousua. Kilpailuneutraliteetti yksityisen puolen kanssa on ymmärrettävä

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

vä tavoite, mutta se ei saa toisaalta johtaa siihen, että kunnalliset eläinlääkäripalvelut paikoin jopa romahtavat.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että yksityiset ja kunnalliset eläinlääkäripalvelut tukevat toinen toistaan. Kunnallinen toiminta ei saa estää yksityisiä toiminnanharjoittajia toimimasta tai suoranaisesti kilpailemasta niiden kanssa, mutta samaan aikaan on turvattava päivystävät eläinlääkäripalvelut, niiden saatavuus, kohtuullinen hinta sekä se, että kiireelliset tapaukset kyetään hoitamaan. Tätä velvollisuutta yksityisillä eläinklinikoilla ei ole. Ylläpitääkseen päivystysvalmiutta ja kiireellisten tapauksien hoitoa on välttämätöntä harjoittaa eläinlääkäriä toimeksi muutoinkin.

On sinänsä hyvä, että valiokunnan mietintö sisältää lausumaehdotuksen, jossa edellytetään seurattavaksi eläinlääkintähuoltolain vaikutuksia palveluiden alueelliseen saatavuuteen sekä eläinten terveyteen ja hyvinvointiin ja siitä toimitettavaksi selvitys eduskunnalle kahden vuoden sisällä. Mutta kun jo lähtöjään on tällainen pelko, ettei laki ole toimiva eikä aja asiaansa, ei sellaista lakia pitäisi ylipäänsä hyväksyä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Elomaa.

18.40 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tällä esityksellä ollaan uudistamassa eläinlääkintähuoltolakia. Muutoksia on luvassa muun muassa eläinlääkäriä ammattin harjoittamisesta annettuun lakiin, eläinten lääkitsemistä määrittelevään lakiin, elintarvikelakiin, eläintautilakiin sekä terveydenhuoltolakiin. Käytännön tasolla lain vaikutukset heijastuvat esimerkiksi kuntien perustasoisten eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuuseen ja ylipäänsä eläinlääkintähuollon toimivuuteen sekä saavutettavuuteen eri puolilla maata. Lisäksi esityksellä puututaan yksityisten ja julkisten palveluiden pelikenttään. Kyseessä on asiakokonaisuus, joka vaikuttaa eläinten hyvinvointiin saatavilla olevien eläinlääkintäpalvelujen kautta.

On ilman muuta kannatettava ajatus, että eläinlääkintähuoltolain uudistamisella tähdätään eläintautivalmiuden ja muiden keskeisten virkatehtävien kannalta kattavan virkaeläinlääkäriverkoston säilyttämiseen, mikä puolestaan turvaisi lain edellyttämän eläinlääkäripäivystyksen kaikkialla Suomessa. Tämä on todella tärkeää eläinsuojelun näkökulmasta, sillä eläimien kokiessa kovaa kipua ei apu saa olla liian kaukana tai jopa saavuttamattomissa.

Vaikka esitys tähtää tältä osin hyvään, on siinä vissi ristiriita, kun vaaditaan ympärivuorokautista päivystystä ja samaan aikaan heikennetään kunnan virkaeläinlääkäriä oikeuksia ammattin harjoittamiseen sekä mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen. Oppositio on tehnyt yhteisen vastalauseen. Kuten perussuomalaisten, kokoomuksen ja KD:n valiokunnan mietintöön jättämästä vastalauseesta käy ilmi, lain 9 § on haitallinen eläinlääkintähuollon toimivuudelle. Esityksellä on myös muita vahingollisia seurauksia. Käytännössä koko eläinlääkintähuolto saatetaan epäselvään ja tulkinnanvaraiseen oikeustilaan, mistä seuraa lisää epäselvyyksiä, joita saatetaan joutua selvittämään oikeudenkäyntien kautta.

Arvoisa puhemies! On erittäin vaarallista heikentää kunnan eläinlääkärien asemaa sekä palkkausta eläinlääkintähuollon tulevaisuutta silmällä pitäen. Jos eläinlääkärit hakeutuvat jatkossa mieluummin yksityiselle puolelle parempien uranäkymien seurauksena, ei enää riitä tarpeeksi hakijoita kunnan eläinlääkärien pesteihin. Tästä seuraa väistämättä tuntuva notkahdus eläinlääkintäpalveluihin. Ei ole eläinten oikeuksien näkökulmasta hyväksyttävää, että kunnan eläinlääkärit kaikkoon ainakin pienemmistä pitäjistä ja eläimet jäävät il-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

man hoitoa hädän hetkellä. Eläinlääkintäpalvelujen saavutettavuuden heikkeneminen on myös ristiriidassa eläinsuojelulain kärsimysten lievittämistä koskevan perustavoitteen kanssa. Koko järjestelmä päivystyksineen ei saisi romuttua kilpailuneutraliteettiin liittyvien haasteiden seurauksena.

Edustaja Eestilä esitti perustellusti ne pointit, miksi oppositio esittää lain hylkäystä. Valiokunnan puheenjohtaja esitti mietintöön lisätyn sinänsä hyvän lausumaehdotuksen, mutta se ei pelasta tätä hallituksen esitystä.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys pitäisi hylätä, sillä siitä seuraa takapakkia eläinlääkintähuoltoon ja eläinten hyvinvointiin. Asia voitaisiin ottaa uudelleen pöydälle, kun pohditaan ympäristöterveydenhuollon asemaa hyvinvointialueiden toiminnassa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

18.44 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuultuani edustaja Markku Eestilän erinomaisen puheenvuoron koskien tätä hallituksen esitystä ja sitten käytännön praktiikkaa, mihin virassa oleva eläinlääkäri törmää maaseutualueilla, tuo edustaja Eestilän puheenvuoro oli kyllä pysäyttävä ja suorastaan hätkähdyttävä, koska hän erinomaisen hyvin kuvasi sitä olosuhdetta, missä maaseudulla toimiva eläinlääkäri työtään tekee. Tiedän kotikunnastani Iloimantsista: meillä on tähän saakka ollut erinomainen onni siinä, että meillä on ollut loistavat eläinlääkärit, jotka ovat pystyneet nimenomaan hyvin monipuolisia palveluita asiakkailleen tarjoamaan — on hoidettu tietenkin tuotantoeläimiä, mikä on hyvin tärkeä asia, mutta esimerkiksi nykyinenkin eläinlääkäri, joka on jäämässä eläkkeelle, on esimerkiksi koirien erinomainen asiantuntija ja pystynyt leikkaamaan ja pelastamaan monen koiran hengen, esimerkiksi liikenneonnettomuuden jälkeen, kun koira on jäänyt auton alle. Se kuvaa hyvin tätä työkenttää, missä eläinlääkäri työtään tekee, ja nyt olen vähän ihmeissäni, kun kuulin valiokunnan puheenjohtajan Anne Kalmarin esittelypuheenvuoron tästä mietinnöstä ja sitten tämän käytännön ongelman, minkä edustaja Eestilä oivallisesti äsken kuvasi.

On hyvä, että valiokunta on tehnyt tähän lausumaehdotuksen, mutta murheella mielen totean vain, että taitaa tässä käydä niin, että Pyhä Byrokratius menee taas kerran edelle. Jos arvoisa puhemies sallii, kerron ihan tuoreen uutisen siitä, mitä tämä byrokratia todella aiheuttaa, kun hyvinvointialueet perustetaan — vaikka tämä asia ei kuulu tähän mutta olkoon esimerkkinä siitä, miten hallinto menee järjen edelle: äsken juuri sain kuulla tuolla työhuoneessani uutisen, että hyvinvointialueella kun ei ole lääkäreitä, niin nyt ruvetaan Iloimantsista supistamaan toimintoja, vaikka siitä ei ole mitään puhetta ollut. On aivan järkyttävää, että tämä hallinto painaa päälle ja siellä hallintopalatsissa istuu yhä enemmän ihmisiä mutta palvelut ja itse se asiakas, jota varten tämä järjestelmä on luotu, kärsivät. Olen hyvin pahoillani, arvoisa puhemies, ja pahoittelen, että poikkesin aiheesta, mutta tämä on hyvä rinnastus siitä, mihin tämä johtaa, kun lainsäädäntö ei tiedä, mitä tekee.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

18.46 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Vaikka tässä ihan oikeastikin on huolia, kun se ansaintamahdollisuus ei ole ihan samantyyppinen kuin ennen, niin toppuuttelen siinä asiassa, etteikö tällaisia vaativampiakin toimia voisi jatkossakin tehdä. Kysymys on vain siitä, millä hinnalla niitä tehdään, eli ei ole mahdollista subventoida, ellei yh-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

tiöitä tätä toimintaa. On hyvin ymmärrettävää, että silloin kun on kyse kuvantamisista ja monimutkaisista toimista, yksityiset toimijat eivät hyväksy sitä, kun markkinoillakin on tarjolla vastaavan tyyppistä toimintaa. Itse asiassa tuntuisi, että kokoomuskin siinä mielessä ymmärtää markkinataloutta ja näitä yksityisiä eläinlääkäriyrityksiä, sitä, että ei voi olla niin, että he eivät pääsisi tasavertaisina markkinoille. Mutta tässä kun on mukana tämä päivystyskysymys, niin se tekee tästä vähän hankalan.

Toisaalta, kun itse tulen sieltä periferiasta, olen sitä asiaa pohtinut, että siellä saattaa tuotantoeläinten kohdalla tulla todella haastavia tilanteita, mutta lemmikin kohdalla ei pitäisi olla sen karmeampaa viedä sitä kissaa tai koiraa sinne maakuntakeskukseen kuin viedä sinne sitä sydänkohtauksen saanutta ihmistä. Vaikka se päivystyspalvelu ei aina tulisi sen lemmikin kohdalla niin lähelle, ja kun monesti päivystykseen otetaan yhteyttä ja vaaditaan hoitoa vähän mitättömämmissäkin asioissa, niin ehkä tässäkin jossain kohtaa, kun oikein ajattelempa vakavasti näitä talousasioita, tulee se raja vastaan, että emme voi yhteiskunnan tuella ihan kaikkea lemmikkien hoitoa tehdä vaan kyllä se kuuluu myös lemmikkien omistajille.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

18.48 Markku Eestilä kok: Arvoisa puheenjohtaja! Juuri sen takia näillä kunnallisen eläinlääkinnän klinikoilla niitä pieneläimiä hoidetaan, että sillä turvataan suurelainten ja hyötyeläinten päivystys. Jos nämä eläinlääkärit eivät saa tehdä tätä, niin koska hyötyeläimiä monesti on vähän, he eivät pysy näissä viroissa — tai jos tämä kunnaneläinlääkärin virka on tulevaisuudessa semmoinen, että kun sinne ilmoitautuu ja menee, niin se jo automaattisesti ikään kuin määrittelee, että se ammatillinen ura itsellä on pikkuisen aleneva sen takia, kun ei saa tehdä. Minä olen itse tehnyt paljon koirien keisarileikkauksia, steriloinut narttukoiria, ja se on tehty sen lomassa, kun olen taas päivystysaikana hoitanut hevosia, hoitanut lemmiä, tehnyt lehmien synnytysapua, kaikkia. Tähän saakka tämä järjestelmä on ollut se, joka on ollut prioriteetti. Minä ymmärrän valiokunnan puheenjohtajan näkemyksen, että myös markkinaehtoisuutta ja yksityisiä firmoja pitäisi kunnioittaa, mutta tässä joudutaan miettimään, kumpi nyt on tärkeämpää.

Kaikkein eniten suoraan sanoen kannan huolta siitä, että tiedän — kun olen kohdannut satoja tai tuhansia vähävaraisia ihmisiä, jotka tuovat sitten koiran tai kissan vastaanotolle — että jos he markkinaehtoisesti lähtevät sinne maakuntakeskukseen sadan kilometrin päähän taksilla ja se käynti, vaikka koiran keisarileikkaus tai kissan keisarileikkaus, maksaa 2 000—3 000, niin heillä ei yksinkertaisesti ole varaa tähän. Ja se johtaa siihen, että eläimet kärsivät turhaan, ne joudutaan jopa lopettamaan. Jos ajatellaan eläinsuojelua ja eläinlääkintäjärjestelmän toimivuutta, nämä kaksi tekijää ovat minun arvomaailmassani sen verran korkealla, että minä pikkuisen annan siitä kilpailuneutraliteetista periksi.

Valiokunta aivan oikein totesi, että meidän täytyy huolehtia, että saa kohtalaisen läheltä myös yöaikaan palveluja ja kohtalaisen edullisesti, mutta eihän se toteudu tämän uuden eläinlääkintälain näkökulmasta, ja sen takia juuri sanoin, että tämä laki on itsessään tavoitteidensa kanssa ristiriidassa. Minun mielestäni pitäisi aina katsoa, mitkä ovat syrjäseutujen edellytykset hoitaa näitä tehtäviä, ja minun mielestäni se 9 §, positiivilista, oli aivan outo, koska siellä joku eläin on sallittu, sen parissa saa tehdä töitä, ja toisen parissa ei saa tehdä töitä. Ja sitten kun koko tämä eläinlääkintähuoltolakiesitysuudistus on tehty sen 9 §:n nä-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

kökulmasta kokonaisuutena, niin oikeastaan pykälän hylkäys tai muutos ei auta vaan pitää koko laki tehdä uudelleen.

Arvoisa puhemies! Nämä olivat ne minun perusteluni, mutta tietysti ymmärrän, että joku voi nähdä toisinkin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

18.51 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvin mielenkiintoista kuunnella edustaja Eestilän asiantuntevaa puhetta. Hän on tietysti alan erityisasiantuntija ja sitten vielä valiokunnassa kuullut asiantuntijoita ja ymmärtänyt tämän asian perin juurin. Saatan hieman ymmärtää, että hallituksella ja valiokunnalla sinänsä on tiettyjä rajoitteita nykypäivänä lainsäädännön laatimisessa. Rajoitteet ovat nyt tässäkin tapauksessa sitten hieman järkevän mallin yli ajaneet, ja näin sitten valiokunnan enemmistö keskustan johdolla on joutunut antamaan periksi niistä viisaista linjauksista, joita edustaja Eestilä ja myös edustaja Elomaa toivat puheenvuoroissaan esille — kiitokset teille.

Arvoisa puhemies! Kentältä tulee kyllä eläinlääkintätilanteesta jatkuvasti palautetta, ja tilanne ei ole hallinnassa. Valitettavasti se ei nyt sitten tällä lainsäädännöllä tule tämän hallituksen aikana vaan pallo siirtyy seuraavalle. Toivotaan tietysti, että siellä edustajat Elomaa ja Eestilä olisivat vahvasti mukana vaikuttamassa paremman lainsäädännön aikaansaamiseksi.

Arvoisa herra puhemies! Haluan vielä tähän edustaja Hoskosen sivuhyppyyn ottaa kantaa ja todeta, että nyt on kyllä vakava tilanne siinä, että terveyspalvelut, sosiaalipalvelut ovat keskittymässä tuolla maakunnissa, ja siitä pitää erityisen vakavaa huolta kantaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

18.53 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kun puhutaan tässä tämän maa- ja metsävaliokunnan mietinnön yhteydessä Euroopan unionin vaatimasta kilpailuneutraliteetista, niin sanonpahan vain kaikille, arvoisa puhemies, että Euroopan unioni on muuten ihan varmasti viimeinen järjestelmä tässä maailmassa, joka pystyy kilpailuneutraliteetista jotakin toisille sanomaan. Itse se on... [Toimi Kankaanniemi: Mikki!] — No niin, arvoisa puhemies, jatkan siitä, tekniikasta huolimatta.

Euroopan unioni itsessään organisaationa on vaatimassa tätä kilpailuneutraliteettia, se heijastuu tähänkin maa- ja metsävaliokunnan mietintöön, niin kuin edustaja Eestilä erinomaisesti kuvasi tämän tilanteen. Euroopan unioni on varmasti viimeinen kilpailuneutraliteetin arvostelija. Itse se on syytänyt Eurooppaan sellaisia järjettömiä erilaisia aloitteita, asetuksia, vaatimuksia, [Toimi Kankaanniemi: Tosi on!] työntänyt rahaa Euroopan keskuspankin kautta sellaisiin valtioihin, jotka ovat suurin piirtein konkurssikypsiä, ja sitten se tulee meille sormea heristämään, että te ette noudata kilpailuneutraliteettia.

Luin hiljattain Euroopan unionin tilintarkastustuomioistuimen raportin elvytysrahojen käytöstä. Se oli sellaista porsastelua — arvoisa puhemies, käytän tällaista ei rahamarkkinoihin sopivaa termiä mutta kansanomaisista termiä — sellaista rahanjakopolitiikka, jota ei tervejärkinen ihminen koskaan tekisi. Aivan käsittämätöntä. Ei mitään suunnittelua, rahaa annetaan sinne sun tänne, ei mitään kontrollia, mihin rahat käytetään, eikä tarkastuksia, onko rahat käytetty jopa pahimmillaan rikollisiin tarkoituksiin. Kun organisaation taso me-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

nee tälle tasolle, niin sieltä heijastumana tulee sitten tänne eduskuntaan vaikka nyt tämä mietintö, tämä laki, joka sitten pahimmillaan aiheuttaa tämän ongelman.

Mutta ei niin mustaa pilveä, ettei siinä hopeareunus olisi, ja uskon kyllä siihen, että joku tulee vielä järkiinsä ja korjaa tämänkin virheen, koska eläinlääkäripalvelut, niin kuin sainoin, kotikunnassani ovat olleet aivan erinomaisia. Siellä on ollut kaksi edellistä, nykyinen eläinlääkäri ja hänen edeltäjänsä, aivan loistavia osajia. Voisin sanoa, että he ovat eläinlääketieteen kymmenottelijoita. He osasivat todellakin hoitaa pienestä gerbiilistä suureen hevoseen saakka kaikki ja erittäin suurella menestyksellä tehdä vaativia kirurgisia operaatioita, kuten edustaja Eestilä erinomaisessa puheenvuorossaan kuvasi.

Arvoisa puhemies! Toivon lopuksi, että tähän Euroopan unionin politiikkaankin jonain päivänä järki tulisi. Eihän näin voi jatkaa, että yksi porukka porsastelee ja sitten valvoo toisia, että tehkää te edes hyvin. Jos meinaa olla vaativana osapuolena eli viestittää meille, miten meidän tulee toimia, sen soisi itse olevan esimerkki. Esimerkillä johdettuna asiat tulevat parhaiten hyväksi. [Toimi Kankaanniemi: Porsastelu muuten sopii tähän lakiin hyvin! — Naurua]

Puhemies Matti Vanhanen: Kytkös Euroopan unioniin on löydettävissä, mutta pyritään palaamaan hieman lähemmäksi itse lakiesitystä. — Edustaja Kotiaho.

18.56 Jouni Kotiaho ps: Arvoisa puhemies! Ihan lyhkäsesti nytten, kun näitä asioita on kuunnellut täällä: Edustaja Eestilä kertoi kyllä ansiokkaasti siitä alanvaihtoharmista sitten, jos tällainen laki menee lävitse, elikkä siellä menee sitten päivystys. Ei sinne kukaan jää päivystämään, jos työ menee, elinkeino menee — elikkä tili, raha. Tästä on esimerkki vuodelta 2018, kun taksilaki tuli. Silloin meiltä meni päivystysvelvollisuus, ja tässä tulee käymään samalla lailla. Ei muuta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

18.57 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Hoskoselle: Kyllä teidän pätevä eläinlääkärinne, kuten pätevät eläinlääkärit ympäri Suomen, voivat jatkossakin tehdä näitä samoja toimenpiteitä. Tämä laki ei sitä estä. Haluan vielä sen asian alleviivata.

Kun nähtiin, minkätyyppisiä vaikeuksia tässä laissa on mahdollista syntyä, niin toki käänsin kivet ja kannot, että olisin jotenkin voinut tämän kilpailuneutraliteetin yli kävellä. Meillähan esimerkiksi Puolustusvoimissa tai terveydenhuollossa on mahdollista poiketa kilpailuneutraliteetista: tavallaan voidaan sanoa, mikä osio pystytään järjestämään ilman tällaista ikään kuin valtiontukisäännösten puuttumista. Sellaista porsaanreikää ei tähän lakiin löytynyt, joten jouduimme sitten toimimaan näin. Vielä kerran totean, että tämä on niin Eläinlääkäriliiton, MTK:n, erilaisten eläinsuojelujärjestöjen kuin myös kunnallisten toimijoiden mielestä paras mahdollinen vaihtoehto järjestää eläinlääkintähuolto tulevaisuudessa, vaikka se uhkakuvia sisältääkin.

Kiitos hyvästä keskustelusta ja mielestäni aivan asiallisista nostoista.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eestilä.

18.58 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, ettei tätä valiokunnan puheenjohtajan niskaan voi kaataa — tämä tulee vähän sieltä korkeammalta. Mutta haluaisin

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

todeta, että tämä 9 § on semmoinen, että kun kunnaneläinlääkäri siellä vastaanotolla on ja haluaa auttaa ihmisiä, niin hän toki voi leikata sen perheen narttukissan, mutta silloin kun hän leikkaa sen narttukoira, niin tälle koiranomistajalle seuraa se — kyllä hän voi sen tehdä, tämä ei ole kieltolaki — että silloin, tämän uuden lain mukaan, täytyy markkinaehtoisesti leikata se narttukoira, jolloin eläinlääkäri laskuttaa koiranomistajaa muutaman sata-sen siitä, tai mitäpä laskuttaa, sen virkaehtosopimuksen mukaan. Mutta sen jälkeen tämä kunta, joka tämän järjestämisvastuun takia pitää sitä vastaanottoa yllä, panee toisen laskun tämän asiakkaan maksettavaksi, niin että me joudumme tilanteeseen, jossa maksurasitus asiakkaalle nousee liian korkeaksi. Kun me tiedämme, että on paljon — juuri niin kuin minä puheessani toin esille — ihmisiä, joiden maksukyky on heikko mutta jotka hekin tarvitsevat jopa yöllä, kun eläin kärsii tai sillä on kovat kivut, eläinlääkäriin apua, niin jos se menee siihen, että ei pysty menemään, kun tietää, että se maksaa valtavasti, niin silloinhan se on selvä takapakki tälle eläinlääkintähuoltolaille.

Kuten jo sanoin jossain vaiheessa puheessani, täällä on olemassa eläinlääkintähuoltojärjestelmä, sitten on eläinsuojelukysymykset, sitten tulee kilpailuneutraliteetti, ja EU painaa päälle, ja on kielletty valtiontuki, ja kaikki tällaiset elementit, niin että siinä pitäisi miettiä, mikä on se todellinen prioriteetti. Yksityiset eläinlääkäriasemat ovat erittäin hyviä, ja siellä tehdään arvokasta työtä, mutta heillekin se on tietenkin elinkeino. Mutta aika usein he eivät päivystä, nimenomaan he eivät päivystä hyötyeläinpäivystyksiä, jotka ovat aika raskaita ja sellaisia, joita moni ei halua, varsinkaan yksityinen, niin että silloin tässä tulee tilanne, jossa oikeudet ja velvollisuudet eivät ole nyt ihan tasan.

Mutta, arvoisa puhemies ja arvoisa valiokunnan puheenjohtaja, se on hyvä, että tänne kuitenkin sisällytettiin valiokunnan lausuma, että parin vuoden sisällä tämä pitää tuoda tänne valiokuntaan sitten uudelleen arvioitavaksi, se, mitä tämä on aiheuttanut ja miten tämä kehitys on mennyt. Eli ei me ihan tuhkaa ruveta ripottelemaan päälle. Ja erilaisia näkemyksiä tästä on. Itselläni tämä tietopohja ja se puhe, mikä nyt kumpuaa tässä täysistunnossa, tulee minun kollegoiltani. He ovat ottaneet minuun yhteyttä, ja moni on erittäin huolestunut, koska he ovat juuri tekemässä aamusta iltaan.

Ja nyt, niin kuin edustaja Elomaa ja edustaja Simula ja edustaja Hoskonen erinomaisissa puheenvuoroissaan totesivat, tästä tulee semmoinen erittäin epäselvä oikeudellinen tila, että mitä saa tehdä ja onko rikkonut jotakin, jos leikkaa jonkun, ja onko kunta laskuttanut ja miksi ei ole, ja sitten oikeudessa vastataan näistä. Eli tässä tulee tällainen yksityisen ja kunnallisen eläinlääkäriin tavallaan niin kuin yhteentörmäys, jossa ruvetaan oikeuden kautta miettimään, mitä kukin on tehnyt, ja onko saanut tehdä. Kyllä tässä pikkusen tällaista romutusmentaliteettia on nyt.

Mutta kunnioitetaan molempia, sekä virkaeläinjärjestelmää päivystyksineen että yksityistä hyvine ammattitaitoineen ja palveluineen. Ainut on vaan, että asiakas ei kaikkea kykene maksamaan, ja siinä se eläinsuojeluaspekti tulee ottamaan takapakkia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 83/2022 vp sisältyvien 1.-7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsätuhojen torjunnasta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 284/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 22/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 22/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Kalmari.

Keskustelu

19.02 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt seuraava laki, mikä meillä on käsittelyssä, eli metsätuhojen torjunnasta annettu lakiehdotus, on yksimielinen ja oikeastaan kohtuullisen pieni muutos. Me haluamme ensinnäkin tällä lainsäädännöllä, jota valiokunta kannattaa yksimielisesti, että metsätuhojen korvauksiin liittyvä järjestelmä pystyy jatkumaan mutta sitten myöskin niin, että kun metsätuhoja torjutaan juurikäävän osalta — ja kun meidät viime keväänä yllätti se, kuinka Venäjän hyökkäyssota ja pakotteitten realisoituminen vaikutti siten, että näitä tehoaineita ei ollut saatavilla — niin ei kai voi velvoittaa metsätuhoja torjumaan, jos ei niitä aineita mistään saa, joten me lisäämme lainsäädäntöön tällaisen ikään kuin force majeure -pykälän.

Mutta otan nyt hieman laajemmin tätä metsätuhoasiaa esille, sillä se on varmasti asia, mitä meidän tulee tässä talossa entistä enemmän miettiä. Kun kävimme Kanadassa valiokuntamatkalla, niin olihan se aika järkyttävä kuulla, että siellä oli muutama vuosi sitten mennyt 16 miljoonaa hehtaaria vuodessa tuhohyönteisten tuhoamana metsää alas ja sitten vielä muutama miljoona päälle palanut. Sen takia meidän on Suomessa hyvin skarppina oltava näissä asioissa, ja tällainenkin poikkeus, mikä nyt tässä säädetään — tuhohyönteiset eivät katso, onko Venäjän hyökkäyssota päällä vai ei, eli kovin helposti meidän ei tällaisista asioista kannata luopua. Päinvastoin, meidän kannattaa hyvin tarkasti seurata sitä, mitä meidän metsissämme tapahtuu, ja hoitaa metsiämme niin, että siellä vähän vähemmän tapahtuisi.

Yksi syy siihen Kanadan hurjaan tilanteeseen on se, että siellä metsien hoito on ihan retuperällä. Muistamme Trumpin puheet metsien haravoinnista, mutta itse asiassa hän puutui tärkeään asiaan, metsien harventamiseen ja hoitoon ja siihen, että meillä on järkevät järjestelmät niin, että me saamme harvennuspuuta ja sivuvirtoja hyödynnettyä sekä kuitupuuna että uusina tuotteina että sitten energiana näitä muita virtoja. Kanadassa on sellainen tilanne, että siellä ei näitä vaihtoehtoisia käyttömuotoja juurikaan ole. Kun puut on juonnettu sinne tienvarteen kokonaisina, niin sitten kun sieltä ne karsitaan, niin kaikki se hakkuutähde ja latvat ja paljon meillä kuitukattilaan menevää puuta jää sinne tienvarteen. Pahimmillaan he nyt sitten polttavat valtavissa jatoissa näitä puuta siellä metsässä sen takia, että tämä tuhohyönteisriski olisi pienempi. Joten meidänkin kannattaa niin juurikäävän tuhojen osalta kuin vaikkapa kirjanpajatuhojen osalta olla selvillä vesillä, että mitä tapahtuu, ja huolehtia metsien hoidosta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

19.06 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle hyvästä esittelystä. Tämä laki, jolla pyritään hallitsemaan ja ajan tasalle saattamaan tämän maannousemasiemen torjunta Suomen metsissä hakkuiden yhteydessä, on viisas ja ottaa huomioon sen, että Ukrainan sota aiheutti tämänkin lieveilmiön tänne Suomeen elikkä urean saanti on sieltä ollut vaikeaa. Toinen vaihtoehto tuhota maannousemasientä eli juurikäpää on tämä harmaaorvakkasieni, ja ilmeisesti senkin tuotanto on sitten liian pientä ollakseen riittävä Suomen tarpeisiin. Ihmettelen hieman tuota markkinataloutta, ja en tiedä, onko jo tällä hetkellä niistä tuotteista puutetta markkinoilla. Uskon, että markkinataloudella on se loistava ominaisuus, että jos jostakin tuotteesta on niukkuutta markkinoilla, niin yleensä se markkina kyllä korjaa itse itsensä kovin nopeasti. Uskon, että niin tässä tapahtuu tälläkin kertaa.

Mutta, arvoisa puhemies, tähän maannousemasiemen torjuntaan. Tämä on todella vakava asia, koska oikein tehdyt hakkuut ovat metsien kehittymisen välttämätön edellytys, mutta ne pitää tehdä oikein, ja nimenomaan nämä suojaustoimenpiteet pitää tehdä myös. Siinä hakkuukoneen kourassahan on semmoinen automekanismi, joka ruiskuttaa kantoon kaatohetkellä sen torjunta-aineen, jolla tämä maannousemasiemen torjutaan. Nyt kun tässä on muotiin tullut Suomessa kaikkien itseään esille tuovien metsätieteilijöiden suurella voimalla se esitys, että ruvetaan käyttämään jatkuvaa kasvatusta, niin olen teille sen sata kertaa tässä salissa sanonut, että tämän jatkuvan kasvatuksen seurauksena tulemme näkemään tässä maassa valtavan ryntäyksen, jolla maannousemasiemen leviää koko Suomen metsiin. Juuret katkotaan isoilla koneilla, kun siellä liikutaan, kun niitä suurimpia puita korjataan — niitähän ei pysty millään hevospelillä korjaamaan, vaan silloin joudutaan käyttämään sitä metsäkoneiden järeintä kalustoa, jonka yksikköpaino on parhaimmillaan 24 tonnia per kone. Ne koneet varmasti rikkovat sen metsikön juuriston, ja sen jälkeen levitetään sille alueelle maannousemasiemeni, joka sitten näistä torjuntatoimenpiteistä huolimatta leviää, vaikka ne kuinka hyvin tehtäisiin. Se on erittäin pätevä leviämään, aivan valtava on se itiöiden määrä, jolla tämä juurikäpää leviää.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että Suomessa otetaan järki käteen niin että pidetään huoli siitä hyvästä metsänhoidosta. Se samalla torjuu myös muita metsätuholaisia. Se vanha totuus pitää paikkansa — koskee myös meitä ihmisiä — että silloin, kun kunto on hyvä, pystymme torjumaan taudit mahdollisimman tehokkaasti. Sama koskee metsää. Hyvin kasva-va terve metsä on varmasti paras kestäämään myös erilaiset sienitaudit ja tuhohyönteiset. Vaikka tuo Vihreä liitto työntää markkinoille jatkuvasti tietoa, että tämä jatkuva kasvat-
us on maailman paras ja metsät pitää jättää koskemattomiksi, ne puheet voi jättää sille osastolle, että ne ovat vain sellaisia hauskoja satuja, jotka eivät koskaan toteudu, koska niillä ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kotiaho.

19.09 Jouni Kotiaho ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kalmari ansiokkaasti kantoi huolta meidän metsistä niin kuin edustaja Hoskonenkin. Ja näinhän se asia on: kirves on metsän lääke. [Hannu Hoskonen: Juuri näin!]

Mutta onko otettu huomioon tällainen asia: Nyttien kun meillä on polttohakkeesta pulaa, turvetta kun ei saisi käyttää, niin nyt on esitetty sitten vihreittenkin taholta, että kun Euroopassa, lähinnä Saksassa, on isot metsätuhot, niin sieltähän tulee paljon haketta, kun lyö palasiksi ne siellä. Mutta kun se metsätuho on paljolti niitten metsätuholaisten syytä, niin

onko sitä nyt otettu huomioon, kun niitä laivalasteittain tuodaan tänne Suomeen, ettei siellä tule sitten hakkeen mukana niitä tuholaisia? Jos ne sattuvat elämään täällä, niin kohta on mennyt Skandinaviankin metsät. Elikkä järki pitäisi siinäkin pitää päässä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

19.11 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Erittäin hyviä huomioita. Itsekin olen jatkuvan kasvatuksen riskejä nostanut aika paljon, ja silloin kun tehtiin tämä Avohakkuut historiaan -kansalaisaloitteen mietintö, joka oli yksimielinen, niin siinäkin hyvin selkeästi nousi esille se, että siellä on erilaisia riskitekijöitä, ja sen takiahan jatkuvaa kasvatusta ei voi kaikkialle suositella. Ehkä esimerkiksi joissain tietyissä suometsissä se saattaa olla paras mahdollinen vaihtoehto sekä hiilensidonnana, monimuotoisuuden että talouden kannalta, mutta kaikkiin metsätyyppeihin se ei todellakaan sovi. Silloin, kun jatkuvaa kasvatusta tehdään, on todella tärkeää huolehtia tästä kantokäsittelystä, ja itse asiassa sitähän laajennettiin myös suoperäisille maille nyt sitten tässä edellisessä metsätuholain muutoksessa.

Kun tässä edellä nostettiin ansiokkaasti esille myös tätä muualta tuodun puutavaran tuholaisriskiasiaa, niin se on sellainen riski, että jos me saadaan tänne sellaisia tuhohyönteisiä, mitkä ovat uusia ja voimakkaasti leviäviä, niin siinä ollaan tehty niin iso karhunpalvelus pohjoiselle havumetsävyöhykkeelle, että se on ihan mittaamaton. Nostitte, edustaja Kotimäki — tulihan se oikein päin, siis Kotiaho — todella tärkeän asian esille. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

19.13 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Pieni huomio edustaja Kotiahon erinomaisesta puheenvuorosta. Teidän puheenvuoronne osui naulan kantaan. Minä olen tästä metsähygieniasta yrittänyt puhua tässä talossa kymmeniä kertoja. Nimittäin nythän on niin, että meillä on voimassa Suomessa ötökkälaki, elikkä metsänomistajan tai hakkuu-oikeuden omistajan, joka on kaatanut talven aikana puita metsässä — elikkä on monitoimikoneella tai millä tahansa hankkinut puuta tienvarteen — on vietävä ja itse huolehditava siitä, että ne puut häviävät sieltä tienvarresta heinäkuun alkuun mennessä. Ja Metsäkeskushan tekee tarkistuksia tietokoneotannalla, ei käydä jokaista tietä katsomassa: käyvät katsomassa tietyt pätkät teistä, että onko puutavaraa jäänyt sinne tienvarteen. Sitten jos sieltä löytyy niitä, niin pinossa on aina merkit, kenen puita ne ovat. Siitä menee reklamaatio kyseiselle yhtiölle, ja mainehaitan pelossa nämä metsäyhtiöt kyllä pitävät huolen siitä, että se puutavara häviää sieltä tienvarresta ennen heinäkuun alkua.

Mutta edustaja Kotiaholle vielä kerran lämmin kiitos siitä, että nimenomaan te nostitte esille tämän tuholaisien tappamien puiden ajamisen tänne Saksasta ja keskisestä Euroopasta hakkeena Suomeen. On aivan sataprosenttisen varmaa, että kun sitä haketta laivalla tuodaan tuonne rannikon satamiin ja sitten se siellä pahimmillaan lyödään rekan kyytiin valtavilla nostureilla ja sitten sitä lähdetään viemään vaikka nyt sisämaahan päin vaikka 200 kilometriä, niin ihan varmasti leviää se sienitauti kuin kulovalkea. Elikkä tässä olemme tekemässä Suomen metsähistorian suurimpia virheitä, kun tällaiseen ilmastohumppaan olemme sekaantuneet ja aiheuttamassa valtavan metsätuhon tähän maahan. Olkoot varoitavina esimerkkeinä juuri nämä erinomaisesti asiaa esille tuoneen maa- ja metsävaliokunnan puheenjohtaja Anne Kalmarin esimerkit Brittiläisestä Kolumbiasta, Kanadan alueiden

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

valtavista metsätuhoista, jotka nimenomaan johtuivat siitä, että siellä on hoitamattomia metsiä ja sitten sinne pääsi semmoinen pieni niluri — värysmato muistaakseni — joka tappoi miljoonia ja miljoonia hehtaareita metsää pystyyn. Ja sen tauttahan se hakepuu on ollut täällä — ja varsinkin pelletti, kanadalainen pelletti — Euroopassa halpaa, kun niitä valtavia pystyyn kuolleita metsiä on pelletöity. Mutta sitä ei voi tehdä kuin vuoden kuluessa — kahden vuoden päästä ne puut ovat niin hapanneita, että niitä ei kannata enää pelletöidä, niiden lämpöarvo on mennyt.

Olkoon tämä edustaja Kotiahon nostama esimerkki varoituksena Suomen eduskunnalle siitä, mitä tämä suomalainen energiapolitiikka pahimmillaan tekee, kun sieltä rahdataan niitä kuolleita puita tänne Suomeen hakkeena ja levitetään sitten se sama tauti, mikä siellä on ollut, olkoon sitten sienitauti tai hyönteistuhon, molempi pahempi, kumpaakaan ei täällä tarvita.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Koskela, olkaa hyvä.

19.15 Jari Koskela ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Nostetaan vähän kierroksia tähän keskusteluun. Elikkä aikanaan, kun haketta tuotiin Venäjältä, tuskin siellä pidettiin huolta metsistä millään lailla, eli se on ollut riskaabelia touhua jo silloin. Tässä jossain vaiheessa, oliko A-studiossa, Ilmastopaneelin Ollikainen kertoi, että me nyt korvataan tämä hake ja sitten tosiaan Baltiasta taikka Keski-Euroopasta tuodaan vastaavaa, ja minäpä innostuin siitä kirjoittamaan hänelle kyselyn. Kirjeen kirjoitin, ja minä sanoin, että mitäs tavaraa sieltä nyt oikein tulee tänne, kun tulee, ja hän vastasi, että sieltä tulee, juuri kuten täällä on tullut puheeksi, näitä kirjanpainajatuokan vaurioittamia jätteitä ja puita, sitä tullaan käyttämään Suomessa hakkeen tilalla. Minä sanon, että tämä on kyllä oikein malliesimerkki siitä, missä mennään, ja vielä tämmöinen asiantuntijataho ilmoittaa tällä tavalla. Tämä on mielestäni hyvinkin pöyristyttävää, mutta meidän kyllä ehkä on syytä jollain tavalla puuttua tähän asiaan. [Hannu Hoskonen: Toivotaan!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

19.16 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Sinänsä tämä mietintö tällä kertaa oli yksimielinen. Korvauksia jatketaan vuoteen 2027, ja on nämä juurikäpäkysymykset.

Mutta yksi asia: Koska tämä nyt on metsätuhojen torjunnasta annettu laki, niin kyllähän eduskunnassakin pitää käyttää puheenvuoroja, että meillä on paljon vanhoja metsiä. Ja kun me tiedetään, että meillä tulee pitempiä kuivia ja lämpimiä ajanjaksoja kesäisin — sitä en tiedä, mikä kesä tulee — niin kyllä tämäkin kysymys näistä vanhoista metsistä täytyy ruveta käsittelemään tautiriskinäkökulmasta. Vanhat metsät käsitykseni mukaan — vanha puu on vähän niin kuin ihminenkin — kun ne tulevat sinne elinkaarensa loppupäähän, ensinnäkään eivät kyllä ime hiilidioksidia, ja sitten ne ovat erittäin alttiita sairastumaan eri hyönteisten aiheuttamiin ongelmiin, ja sitten nämä leviävät myös terveisiin metsiin, jos tämä sairastamisintensiteetti on kova. Eli kyllä liian vanhaksi päässyt metsä on nykyolosuhteissa selvä riski isojen metsäalueiden terveydelle ja hyvinvoinnille, niin että tämäkin puheenvuoro nyt on syytä täysistunnossa käyttää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 284/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 285/2022 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 23/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 23/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Kalmari, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.18 **Anne Kalmari kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kalastuslakia. Kalastuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden nojalla voitaisiin vapaa-ajankalastajat velvoittaa ilmoittamaan saalis- ja pyyntitietonsa Luonnonvarakeskukselle, jos se on tarpeen kyseisen lajin tai kannan kestävä käytön ja hoidon suunnittelemiseksi sekä järjestämiseksi tai luontaisen elinkierron varmistamiseksi tai vieraslajin seurannan järjestämiseksi.

Esityksellä toimeenpantaisiin hallituksen mukaisesti kansallista lohi- ja meritaimenstrategiaa sekä osaltaan autettaisiin turvaamaan elinvoimaiset ja kestävät kalakannat kalastusta harjoittaessa. Järjestelmä olisi Omakala-tietojärjestelmä, ja siinä ihmiset voisivat applikaatioon ilmoittaa, kun he näitä uhanalaisia kalalajeja sitten saavat.

Halusimme valiokunnassa vielä korostaa sitä, että kaikilla ei ole älypuhelinia ja pitää tehdä helpoksi myös näiden kalojen ilmoittaminen silloin, jos tällaista applikaatiota ei ole, esimerkiksi tekstiviestijärjestelmillä.

Haluan vielä tässä yhteydessä nostaa esille sen, että kyse on nimenomaan uhanalaisista lajeista: taimenesta, lohesta, nieriästä Vuoksessa ja tämäntyppisistä kalalajeista. Eli perheet voivat olla aivan huoletta: onkireissun jälkeen ei tarvitse olla raportoimassa, montako ahventa tai haukea tuli. Mutta sinänsä tällä Omakala-järjestelmällä, jos se tulee aikaan yhtä suosituksi kuin Oma riista -järjestelmä, on hyvin pitkälle menevät vaikutukset siihen, että tiedetään vähän, miten kalakannat kehittyvät, ja voidaan niitä sitten edesauttaa selviytymään tulevaisuudessa, ja luulen, että tämä on kaikkien vapaa-ajankalastajien yhteinen tahto. Mutta valiokunta halusi erityisesti korostaa sitä, että tähän mennään asteittain. Nämä seuraamuksetkin ilmoittamatta jättämisestä koskevat vain, jos on tahallista laiminlyöntiä. Ei kukaan tavallaan kyttyä perässä, onko ilmoitus nyt juuri heti tehty ja näin, vaan yritetään päästä siihen järjestelmään niin, että tämä olisi osana meidän luonnollista käyttäytymistä tulevaisuudessa. Onhan se aika muhkeata ilmoittaa, jos kunnon taimen on sieltä järvestä tai purosta noussut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

19.21 **Markku Eestilä kok:** Arvoisa puhemies! Haluan itsekin nostaa yhden asian, minkä täällä jo valiokunnan puheenjohtaja nosti esille. Kun kyse on näistä uhanalaisista kalalajeista ja ilmoitus pitää tehdä, niin on äärimmäisen tärkeätä, että se on helppoa. Ja kaikilla nykypäivänä on kuitenkin kännykkä, jolla pystyy tekstiviestin lähettämään. Meillä yhteiskunnassa kerätään aika paljon tietoja ja aina pitää kirjautua jonnekin järjestelmään, ja kylähän sitä voisi näin äkkiä ajatella, että aika moni taitaa jättää sen tekemättä. Eli jos ne järjestelmät ovat liian monimutkaisia ja hankalia, niitä ei sitten tulla käyttämään kattavasti, jolloin se hankittu tieto ei vastaa sitä todellisuutta, mitä siellä kentällä tapahtuu. Sen takia tämä mietintöön lisätty tekstiviestiasia pitäisi kyllä virkakoneistossa ottaa nyt vakavasti: kaikki ilmoitukset, mitkä liittyvät metsästykseen ja kalastukseen, pitäisi jatkossa pyrkiä aina tekstiviestillä tekemään, koska silloin se tulee heti tehtyä, saman tien, kun esimerkiksi saa kalan.

Ja kun nyt on kalastuslaista kysymys, niin käytän vielä lisäksi puheenvuoron, jossa tuon esille sen, miten tärkeätä meillä on mennä näitten uhanalaisten kalojen kohdalla ja myös Tenon lohen kohdalla, jos siellä nyt joskus päästään kalastamaan kalastuskieltojen takia... Pitäisi aina olla se välitön ilmoittaminen tekstiviestillä, kun sen kalan saa. Silloin on todennäköistä, että tieto on ajantasaista ja ilmoitukset tulee tehtyä. Muuten se tieto jää vaillinaiseksi ja antaa sitten jopa virheellistä tietoa niille ihmisille, jotka joutuvat päätöksiä ja linjauksia tekemään.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 285/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion vientitakuista annetun lain 6 ja 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 268/2022 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 40/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 268/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Lakialoite turpeen energiakäytön lopettamiseksi

Kansalaisaloite KAA 2/2021 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 33/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 33/2022 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hylätään. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Koskela, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.23 **Jari Koskela ps:** Arvoisa herra puhemies! Lisää tärkeää asiaa.

Siis käsittelyssä on talousvaliokunnan mietintö kansalaisaloitteesta energiaturpeen käytön kieltämiseksi. Valiokunta esittää yksimielisesti kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä, mikä on hyvä.

Hallituksen toimet turvetuotantoa vastaan ovat olleet käsittämättömiä. Suomessa turpeen käytön paljon ennakoitua nopeampi väheneminen ajoi meitä riippuvaisemmaksi venäläisestä polttohakkeesta. Hakkeen tuonti sentään loppui, kun Venäjä aloitti julman hyökkäyksensä Ukrainaan.

Arvoisa puhemies! Viime vuonna turpeelle oli enemmän kysyntää kuin sitä pystyttiin sateisen kesän ja yrittäjille aiheutetun epävarman tilanteen vuoksi nostamaan. Onneksi talvi on nyt ollut odotettua lämpimämpi ja olemassa olevat turvevarastot auttavat selviämään kevääseen saakka. Seuraavan talven suhteen tilanne on paljon haastavampi. Nyt olisi annettava turveyrittäjille selkeät, vähintään viiden vuoden näkymät, jotta työ kannattaa aloittaa. Meillä on aloitettuja ja luvan saaneita turvetuotantoalueita, jotka voidaan ottaa pikaisesti käyttöön, ja näin pitää myöskin toimia.

Turvetuotannon osuus energiapaletistamme on supistunut kovaa vauhtia 2000-luvulla. Syynä ovat niin korkea päästökaupan hinta kuin turpeen huono imagokin. Pienestä osuudesta huolimatta turpeella on kuitenkin ollut määräänsä suurempi merkitys. Etenkin kylminä pakkaspäivinä turve on ollut varma tapa tuottaa lämpöä ja myös sähköä. Turvetta kannattaa käyttää myös seospolttoaineena, koska se pitää polttokattiloita puhtaina. Polttokattiloissa onkin monesti tietty minimiosuus turpeelle.

Valiokunnan mietinnössä todetaan, että turpeen päästöoikeus kohosi viime vuonna 90 euroon. Hallitusohjelmaan kirjattu tavoite tuotannon puolittamisesta olisi selvitysten mukaan toteutunut jo 34 eurolla. Olen itse esittänyt, että päästökaupasta saatavia tuloja pitäisi ohjata turvetta käyttäville lämpölaitoksille kompensoimaan korkeita kustannuksia. Tämä olisi yksinkertaisin tapa varmistaa turvetuotannolle sen huoltovarmuutta turvaava asema. Näin tietääkseni muun muassa Virossa ollaan toimittu.

Arvoisa puhemies! Turvetta alas ajaessaan hallituksella ei ole ollut selkeitä vaikutusarvioita alasajon seurauksista. Onkin keskitytty lähinnä turvetuotannon suoriin päästöihin. Asiaa siis pitäisi tarkastella nimenomaan laajemmin, kokonaisvaltaisesti. Pitäisi nähdä ne nettopositiiviset asiat, mitä tähän turpeeseen sisältyy ja liittyy. Turpeen käytön merkittävä väheneminen tai pahimmillaan täysikielto lisää valitettavasti myöskin fossiilisten polttoaineiden, kuten öljyn, käyttöä tai pakottaa polttamaan enemmän puuta. Ja samat tahot, jotka eniten vastustavat turvetta, eivät halua käyttää myöskään puuta. Kuten aiemmin kerroin, ennen Venäjän aloittamaa hyökkäystä turvetta korvattiin itärajan takaa tuodulla puulla. Venäjällä tuskin metsistä pidettiin minkäänlaista huolta. Ja tässä aikaisemmin jo puhuttiin siitä, että nyt, kun sitä haketta tuodaan Keski-Euroopasta, sieltä tulee kaikenlaisia kirjanpainajatuokkia mukana, ja ne vaurioittavat tällä tavalla meidän luontoamme ja metsiämme.

Turvetuotannon alasajolla on lisäksi vaikutus kasvuturpeen saantiin. Kasvuturpeessa kasvavat ne puiden taimet, joilla metsiä istutetaan uudelleen hiilinieluiksi. Niitähän me kaipaamme. Niitä saadaan kasvuturpeella. Hallitus ei ole esittänyt, miten kasvualustojen saanti turvataan tilanteessa, jossa kasvuturpeen tuotantokustannukset nousevat. Myöskään ei olla tehty arvioita, miten kasvuturpeen saannin vaikeutuminen vaikuttaa suomalaiseen metsänhoitoon ja siten myös hiilinielujen kokoon. Suomen maapinta-alasta kolmannes on

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

turvepohjaista, pelloista turvepohjaisia on 12 prosenttia. Näitä halutaan ennallistaa kosteikoiksi, mutta mitä järkeä siinä on? Kosteikkoviljelyllä ei ole aitoja markkinoita. Järkevämpää olisikin istuttaa nostetuille turvealueille havupuita, jotka samalla toimisivat hiilinieluinä.

Arvoisa puhemies! Seuraavan hallituksen pitää varmistaa turpeen monien tuotantomuotojen tulevaisuus. Kasvualustoja ja kuiviketta tarvitaan, korkean teknologian turvetuottajille on myös tilausta. Tällaisia tuotteita ovat esimerkiksi äänieristelevyt tai kosmetiikkatuotteet. Valiokunnan mietinnössä nostetaan esiin hyviä huomioita turvetuotannosta. Toivon, että nämä eivät jää vain sanoiksi paperille vaan jatkossa tehdään toimia, joilla tämän hallituksen tuhoisan turvepolitiikan vaurioita pystytään vielä korjaamaan. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

19.29 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Käsitlemme kansalaisaloitetta laiksi turpeen energiakäytön kieltämisestä. Esityksen mukaan turpeen polttamisesta energiaksi luovuttaisiin 31. toukokuuta 25 mennessä. Täytyy heti kättelyssä sanoa, että tämä on yksi tuhoisimpia aloitteita, mitä olen tässä salissa nähnyt käsiteltävän. Ihan positiivista kuitenkin on se, että talousvaliokunta on katsonut mietinnössään, että tätä täystuhoesitystä ei voida pitää mitenkään perusteltuna.

Turvetuotannon alasajo on erityisesti huomioitava esimerkki siitä, mihin Marinin hallituksen ilmastotavoitteet johtavat jo hyvin lyhyelläkin aikavälillä. Tavoitteissa kyse on kylmästä siitä, että kiilusilmäisen ilmastoideologian alle pakotetaan koko kansa polvilleen yhden hallitusapupuolueen ilmastohysterian alttarille niin taloudellisesti kuin henkisesti. Tavoitteena on ollut sitouttaa myös tulevat hallitukset tiukasti nykyhallituksen vastuuttoman kunnianhimoisiin ilmastotavoitteisiin. Monelle alkutuottajalle ja useille muillekin aloille tällainen ideologinen humppa on ollut ja on kuolinisku. Seuraukset hallituksen ilmastopolitiikasta näemme jo tässä päivässä lisääntyneinä konkurssina, työttömyytenä ja velkataakkana. Tätäkö te, arvoisa hallitus, olette politiikallanne hakeneet?

Arvoisa puhemies! Jokainen edustaja tässä salissa tiedostaa, että me tarvitsemme jatkosakin kotimaista turvetta. Se on energiahuoltovarmuutemme olennainen osa. Maataloudellemme turpeen merkitys on moniin käyttötarkoituksiin elintärkeä. Turpeen nostamisella on ollut myös erinomainen työllistävä vaikutus suomalaisella maaseudulla.

On syytä muistaa, että energiaturpeen täyskielto vaikuttaisi moneen muuhunkin alaan. Kasvu- ja kuiviketurve ovat tärkeitä kotimaisia tuotteita, joita on haastavaa korvata. Ilman energiaturpeen nostamista niidenkin hinnat tulevat yhä nousemaan voimakkaasti.

Itse kuulun siihen koulukuntaan, jonka mielestä turpeen energiakäyttöä pitäisi jatkaa pitkälle tulevaisuuteen ja tuotanto tulisi tuplata — kyllä, sieltä 0,7:stä aina 1,4 prosenttiin saakka. Turpeen jalostusmahdollisuudet ovat myös loistavat. Turve voisi olla Suomelle kuin öljy Norjalle.

Arvoisa puhemies! Nyt kun valiokunnasta on tuotu tämä turpeen kieltoa koskeva aloite tänne saliin, olen odottanut talousvaliokunnassa saliin saapuvaksi kansalaisaloitetta, jonka tavoitteena on turpeen luokitteleminen uusiutuvaksi luonnonvaraksi. Tästä myös minä olen tehnyt jo pari vuotta sitten aloitteen yhdessä edustajien Huru ja Laakso kanssa. Olinkin hyvin pettynyt, kun asia valiokunnassa pöydättiin — ja pöydättiin vielä toistamiseen. Hallituspuolueiden edustajat keskustapuolueen tuella äänestivät pöytäämisen puolesta,

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

poisluettuna edustaja Hoskonen. Hallitus viivyttelee tahallaan asian käsittelyä. Keskusta pelkää aloitteen hylkäämistä eikä uskalla pistää punavihreille hanttiin edes näin tärkeässä asiassa. On siinä meillä maaseudun puolue. Keskusta, te olette pettäneet maaseudun. Te olette pettäneet kotimaisen huoltovarmuuden kivijalan rakentajat. Jos asia valiokunnan viivyttelyn vuoksi lykkääntyy vaalikauden yli, niin toivon, että seuraavalla hallituksella löytyy kanttia hoitaa asia kuntoon. Suomi tarvitsee turvetuotantoa. Suomi tarvitsee kaikki elinkeinoalansa täydellä tehollaan. Meillä ei ole yksinkertaisesti varaa ajaa useita aloja ahdinkoon ideologisen hömpötyksen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Hallitus, miettikää, mitä te olette tekemässä. Teidän imelät puheet oikeudenmukaisesta vihreästä siirtymästä ovat paljastuneet pelkäsi silmänlumeeksi ja tuhoisaksi poliittiseksi jargoniksi. Samalla kun hallitus kiihdyttää vauhtia pienelle maalle mielipuolisen kunnianhimoisen ilmastopoliittisen tavoitteensa kanssa tuoden tähän saliin käsittelyssä olevan kaltaisia tuhoisia esityksiä, se kiihdyttää teollisuutemme, huoltovarmuutemme ja omavaraisuutemme alasajoa tavalla, jota ei voi parhaalla tahdollakaan enää kutsua ilmastomuutoksen torjunnaksi.

Arvoisa puhemies! Meillä on siis tahtoessamme mahdollisuus tehdä kaikki tarvittavat toimet huoltovarmuutemme ja energiaomavaraisuutemme parantamiseksi. Turve on julistettava uusiutuvaksi — biologinen fakta on myönnettävä tässä salissa. Turpeen tuotantoedellytykset on turvattava ja ideologian jyrän alle jääneet tuhotut yritykset saatettava takaisin tuotannon pariin oikeudenmukaisilla tuilla ja korvauksilla. Te tuhositte elinkeinon, hallitus, pelastakaa se nyt. Teillä on siihen avaimet kädessänne, jos tahtotilaa on. Käänän nyt katseeni keskustan puoleen: onko teillä sitä tahtoa vai ei? Yksittäisten edustajien ulostulot eivät nyt auta.

Tilanne on se, että ellei hallitus nyt jarruta sairaan kunnianhimoista ilmastopoliittikkaansa, niin tämä maa on tuhon tiellä. Tällä hetkellä Suomen eduskunnan ainoa tehtävä on mielestäni pitää huoli siitä, että meillä on huomenna, ensi viikolla, seuraavassa kuussa, seuraavina vuosina ja vuosikymmeninä energiahuoltovarmuus, ruokahuoltovarmuus, puolustus ja kaikki se, mitä itsenäinen valtio tarvitsee, että sen kansalaiset voivat elää ja nauttia turvallisesta Suomesta.

Arvoisa puhemies! En kannata mitään esitystä, mikä haittaa turvetuotannon jatkamista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Simula, olkaa hyvä.

19.35 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on todellakin kansalaisaloite turpeen energiakäytön lopettamiseksi vuoteen 2025 mennessä. Kansalaisaloite on käsitelty talousvaliokunnassa, ja se on siellä esitetty hylättäväksi yksimielisesti.

Aloite tuli eduskuntaan pari vuotta sitten, siis ennen Venäjän aloittamaa hyökkäyssotaa, ja se kertoo omaa kieltään siitä, missä kansalaiskeskustelu ja ylipäänsä puhe huoltovarmuudestamme ja toisaalta ilmastotoimista silloin sijaitsivat. Jos aloite olisi käsitelty ennen sotaa, olisi kenties mietintökin ollut erilainen eikä ehkä yksimielinen.

Kriisitietoisuus ja huoltovarmuuden tärkeys ovat nousseet selvästi puolueiden tärkeysjärjestyksessä, mikä on tietenkin pelkästään hieno asia, vaikka sen kääntöpuolena on raakalaismainen hyökkäyssota Ukrainassa. Sota on kuitenkin avannut myös suomalaisten silmät näkemään sen, ettei sota Euroopassa olekaan mikään mahdottomuus. Yhteiskunnan tärkeistä peruspilareista, kuten ruoantuotannosta, energiantuotannosta saati vaikkapa puo-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

lustusvoimista, ei todellakaan voida luopua, eikä meidän pidä näiden asioiden suhteen koskaan tulla täysin riippuvaisiksi muista maista.

Perussuomalaisille oman kansan, Suomen ja suomalaisten pärjääminen on ollut aina tärkeysjärjestyksessä ihan ylimpänä, vaikka näkemyksiämme onkin pidetty impivaaralaisina ja nurkkakuntaisina.

Turpeen osalta ehdittiin kuitenkin tehdä mittaamattoman suuria virheitä tälläkin vaalikaudella ilmastotoimien nimissä. Ala on ajettu alas kestäättömän nopeasti, ja kun saimme syliimme energiakriisin, olimme pulassa. Oikeastaan vain tämä leuto talvi on helpottanut tilannetta.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus on varsin epävarma. Lämpölaitokset yhä enenevässä määrin uusivat lämpökattiloitaan, ja voi olla, että turve ei enää kelpaakaan polttoaineeksi näissä laitoksissa, vallitseva politiikka kun ohjaa juuri siihen suuntaan, eikä se ota huomioon huoltovarmuuden tärkeyttä eikä riskejä. Päästökauppahinnat huitelevat pilvissä turpeen osalta, ja totta kai mikä tahansa yhtiö pyrkii minimoimaan kustannuksia. Kuitenkin turve on yksi ainoista kotimaisista polttoaineista, joita meillä on omasta takaa. Jos ala ajetaan kokonaan alas ja jos tuotantolaitoksemme eivät enää käytä turvetta, menetämme yhden tärkeän osan energiapalettiamme.

Kriisit ovat kriisejä juuri siksi, että ne iskevät yhteiskunnan sokeisiin pisteisiin. Varautumalla ja ennakoimalla pahimmat kriisit voidaan välttää kokonaan, torjua tai ainakin estää yhteiskuntamme täydellinen romahdus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sankelo, olkaa hyvä.

19.37 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Politiikassa sanotaan, että aikakin tekee joskus asioille tehtävänsä, ja näin on itse asiassa kyllä käynyt nyt tälle käsittelyssä olevalle kansalaisaloitteelle turpeen energiakäytön lopettamiseksi. Maailmanpolitiikan tuulet ovat puhaltaneet tämän aloitteen yli, samoin Putinin panssarit. Mutta totta kai aloitetta tästäkin huolimatta, niin kuin tapoihin kuuluu, käsiteltiin talousvaliokunnassa asianmukaisesti.

Siis tässä esityksessähän ehdotetaan säädettäväksi laki turpeen energiakäytön kieltämiseksi siten, että turpeen polttamisesta energiaksi luovuttaisiin vuoteen 2025 mennessä, kiellosta olisi kuitenkin poikkeuksia sähkön- ja lämmöntuotannon huoltovarmuuden turvaamiseksi. No, valiokunta kävi asiaa läpi, ja niin kuin tuossa alkuun totesin, aika on mennyt ohi, maailma on muuttunut. Mitä me siellä talousvaliokunnassa pohdittiin? Korostimme esimerkiksi sitä, että energiamurros ja sen myötä siirtyminen enenevässä määrin sääherkkään tuotantoon, kuten tuulivoimaan, korostaa säätökelpoisten energiantuotantomuotojen ja sähkön varastointia mahdollistavien ratkaisujen merkitystä. Myös lämmöntuotanto on turvattava kaikissa olosuhteissa. Tämän johdosta tällainen täyskieltoajattelu ei kyllä valitettavasti huomioi kellonviisareiden asentoa. On myös tosiaan arvioitava huoltovarmuutta, energiakriisiä ja monia muita asioita, jotka talousvaliokunnassa käytiin huolellisesti läpi.

Nämä energia-asiat ovat, arvoisa puhemies, kansalaisille monesti vaikeita asioita. Muistan kun olin energiateollisuuden palveluksessa tuossa muutaman vuoden, niin tilattiin sitten tällainen tutkimus suomalaisten energia-asenteista. Siellä sitten asiantuntijoiden toimesta kävimme läpi, mitä energiamuotoja suomalaiset tässä nyt kannattaisivat, ja johtopäätös oli se, että eivät oikein minkäänlaisia energiamuotoja. Tämän johdosta tämäkin aloite on valitettavasti tyypiesimerkki vastuuntunnosta semmoisia tilanteita varten, kun

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

pakkasta on 20 astetta ja huoneitten lämpötilat alkavat laskemaan — ei tiedosteta, mitä tapahtuu oikeasti. Meillä on mahdollisuuksia monenlaiseen uuteen energiateknologiaan, se on ihan selvä. Pidän täysin mahdollisena sitä, että Suomesta tulee uuden energiateknologian merkittävä viejä. Se tarjoaa loistavia mahdollisuuksia. Mutta tässä hetkessä, vuonna 2023, kun ollaan tammikuun lopulla täällä kokouksessa, sellainen näkymä on niin kaukana, että meidän on kerta kaikkiaan huolehdittava siitä, että energiaturve pysyy tiiviisti meidän paletissa mukana.

Arvoisa puhemies! Sitten muutama sana tästä toisesta kansalaisaloitteesta. Meillä on talousvaliokunnassa käsittelyssä myös päinvastainen kansalaisaloite, jossa esitetään turvetta uusiutuvaksi luonnonvaraksi. Minusta tarkoituksen piti olla niin, että nämä kaksi sinänsä erisuuntaista aloitetta olisivat täällä täysistunnossa käsittelyssä vaikkapa yhtä aikaa, jolloin oltaisiin voitu käydä tällainen laajempi turvekeskustelu. Mutta joka tapauksessa talousvaliokunnassa, niin kuin julkisista asiapapereista voidaan havaita, viime viikolla asia pöydättiin äänin 9—6. Ennen sitä oli asiaa jo pöydätty vaikka kuinka monta kertaa. Minusta nyt olisi jo korkea aika saada julkisesti se virallinen tieto, minkä takia tällaista vatkausta tehdään. Onko tavoitteena tosiaan se, että tämä kansalaisaloite ajetaan vaalien yli? [Petri Huru: Juuri näin!] Minusta tämä on käsittämätöntä toimintaa. Kansalaisaloitteille — riippumatta siitä, mitä mieltä niistä on — kuuluu tällainen arvokas käsittely. Minäkin olen tästä esityksestä eri mieltä ja kannatan tätä hylkäysehdotusta, mutta minustakin on tärkeää, että tämä mielipide tulee täällä käsitellyksi. Että jos ei tässä, arvoisa puhemies, nyt tähän muuta tällä erää, niin toivoisin todellakin, että myös tämä toinen turvekansalaisaloite saadaan tänne ison salin käsittelyyn. Se on aivan yhtä arvokas aloite kuin tämä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kotiaho, olkaa hyvä.

19.43 Jouni Kotiaho ps: Arvoisa herra puhemies! Täällä on hyviä puheenvuoroja pidetty, ja tuo äskeinen siitä, että toinen aloite pitää tuoda, niin totta kai se pitää tuoda tänne käsittelyyn.

Geologian tutkimuskeskuksen mukaan nostokelpoista turvesuoalaa on noin 1,2 miljoonaa hehtaaria ja se 1,2 miljoonan hehtaarin turvemäärä on noin 29,6 miljardia kuutiota ja tämän turvevaran energiasisältö on noin 2 800 terawattituntia. Suomen koko turveala on 9,3 miljoonaa hehtaaria. Vuonna 2011 turvetuotantoon käytetty pinta-ala oli Suomessa noin 62 tuhatta hehtaaria elikkä alle viidesosa käyttökelpoisesta suoalasta.

Turpeen nostoa ollaan nyt mielipiteisiin pohjautuvien järjestöjen painostuksesta lopettamassa ajattelematta seurauksia, kuten polttoainepulaa. Lämpölaitoksilla ei ole polttoainetta, tulee kylmä, ei saada sähköä. Sitä kautta tulee kustannusten nousua. Ja mikä kaikista pahinta, Suomen huoltovarmuus järkkyy, ja siitä kärsii koko Suomen kansa.

Ihan oikeasti, järkeä pitäisi nyt käyttää tässä. Se turve pitäisi saada uusiutuvaksi, niin kuin se on Ruotsissakin. Saataisiin töitä maaseudulle ja lämpölaitokset toimimaan, kun kattilassa on vielä käyttöikää. — Ei muuta, kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

19.45 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä kansalaisaloite sai talousvaliokunnassa hyvän käsittelyn, ja on aivan oikea johtopäätös, että hylätään tämä kansalaisaloite. Toisaalta sitten täällä valiokunnan mietinnössä on myös toteaminen siitä, että tur-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

vetta tarvitaan nimenomaan energiantuotannossa. Me tarvitsemme sitä välttämättä hyvin monessa kohteessa, eikä sille ole korvaavaa keinoa olemassakaan.

Ensinnäkin me tarvitsemme energiapaletin toteuttamiseen välttämättä turvetta. Nyt on tehtävä tässä maassa ja tämän hallituksen hyvin äkkiä päätös, että ensi kesänä nostetaan maksimimäärä turvetta. Vähimmäismäärä, mikä turvetta tarvitaan seuraavalle kesälle, on kymmenen miljoonaa kuutiota eli kymmenen terawattituntia. Se on minimi. Tämä vuosi vie kaikki varastot pois, ja mikä pahinta, arvoisa puhemies, tällä hetkellä metsissämme kaadetaan runkopuuta minkä ikinä keritään ja ne menevät energiantuotantoon kaikki.

Tällä menolla, arvoisa puhemies, olemme vuoden kuluttua tilanteessa, että meillä menee sellutehtaita kiinni. Tiedän, että kotimaakunnassani Enocellin sellutehtaalla on jo valtava raaka-ainepula, ja ensi keväänä, kun kelirikko iskee, turpeen syrjimisestä takia olemme tilanteessa, että se sellutehdas menee kiinni määräajaksi. Tämä on jotain niin järkyttävää, että en olisi ikinä kuvitellut pitäväni Suomen eduskunnassa tällaista puhetta.

Kansalaisaloite lähtee turpeen täyskiellosta ymmärtäen toki hieman energiapolitiikkaakin, mutta pitäisi myös nähdä maatalouden tilanne: Me tarvitsemme aivan välttämättä kuiviketurpeen maatalouteen. Yhtä paljon me tarvitsemme sitä broilerintuotannossa, sikaloissa ja kanaloissa, ja yleensäkin maatalouden raaka-aineena sitä tarvitaan nimenomaan kotieläintuotannossa. Se on aivan ylivoimainen kuivike maataloudessa ja takaa eläinten terveyden ja turvallisuuden. Sitten kasvuturve: kaikki me nautimme tomaateista ja kukista ja vaikka mistä, sekä kauppapuutarhojen tuotteista että kotipuutarhojen tuotteista. Molemissa turvetta tarvitaan. Vuosittain Suomesta lähtee ulkomaankauppaan eli vientiin noin 400 miljoonan euron arvosta kasvuturvetta, yli sataan eri maahan ympäri maailmaa. Halutaanko tämäkin lopettaa?

Sitten, arvoisa puhemies, edustaja Sankelon mainitsema turpeen uusiutuvuus -kansalaisaloite, joka vieläkin lepää talousvaliokunnan pöydällä: Olen pahoillani, että se on edelleen siellä. Mielelläni olisin nähnyt sen käsittelyn, mutta olin sillä ratkaisevalla hetkellä ikävä kyllä flunssassa ja kahden lakanan välissä lääkärin määräämänä, niin että en oikein siihen kokoukseen päässyt, mutta seuraavalla kerralla olen, luoja suokoon, terveenä mukana.

CHP-tuotannossahan meille turve on aivan välttämätön. Kun meidän kaikki suuret taa-jamat, kuten Helsinkiin, lämpiävät kaukolämmön avulla — eliikkä suuri voimalaitos tuottaa energiaa, ja kaukolämpöverkkoa pitkin se jaetaan kuluttajille — niin jos turve loppuu kokonaan, meillä on valtava energiaongelma nimenomaan kaukolämpöverkkojen energiantuotannossa. Sinne ajetaan sitten yhä enemmän arvokasta runkopuuta, vaikka hallitus-ohjelma sen nimenomaan kieltää. Silloin energian hinta on aivan järkyttävän kallista, ja ennen kaikkea meidän tärkeimmän vientiteollisuuden tuotannon, metsäteollisuuden tuotteiden, määrä vähenee, kun raaka-aine loppuu. Sellutehtaita menee kiinni — valtava kansantaloudellinen tappio.

Tämä ei saa Suomessa tapahtua. Nyt pitää politiikkaan löytyä niin paljon selkärankaa, että tästä erittäin vahingollisesta syöksykierteestä päästään irti.

Ainespuuta palaa nyt tällä hetkellä enemmän kuin koskaan. Ensi talvena, jos ei mitään tehdä, palaa Äänekosken sellutehtaan tarvitseman raaka-ainehuollon määrän verran motteja siellä, kun ei turvetta ole.

Nyt ollaan tilanteessa, että kun CHP:tä yritetään tehdä ja meillä valtavat määrät puunkuorta syntyy, niin ilman tukipolttoainetta näitä kuoria ei pysty polttamaan pois. Silloin käytetään tukipolttoaineena yleensä kevyttä polttoöljyä. Se ei voi olla järkevää ilmastopolitiikkaa.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Kun katsotaan niitä meidän CHP-tuotannon lämpöverkkoja, mitä tähän maahan on rakennettu, niin nythän on muotia sanoa, että polttoon perustuvasta energiantuotannosta pitää päästä irti — tästähän ilmastoprofessori Markku Ollikainen joka tilaisuudessa puhuu — mutta sehän on aivan täydellistä totuuden vääristelyä. Tuonne Otaniemeenhan yritettiin tehdä sitä syvälämpökaivoa, jolla korvattaisiin polttamalla tuotettua energiaa. No syntyi vain kolme kappaletta syviä porakaivoja ilman mitään hyötyä. Nyt on sitten muoti-ilmiö vety. Meillähan vetytuotanto on valtavassa nousussa. Ongelma on vain se, että meillä ei ole sähköä, meillä ei ole vedyntuotantolaitoksia, meillä ei ole niitä laitoksia, jotka vetyä käyttävät hyväkseen, meillä ei ole varastointimenetelmiä, meillä ei ole tekniikkaa eikä meillä ole kuljetusvälineitä. Muutenhan tämä on vähän niin kuin se savolainen projekti, aloittamista vaille valmis. Elikkä tällaisilla huuhaa-puheilla me energiapolitiikkaa tässä maassa tänä päivänä hoidetaan.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies ja arvoiset edustajakollegat:

Nyt ollaan siinä tilanteessa, hyvät edustajakollegat, että jos tähän taloon ei löydy sitä arkijärkeä, jolla tunnustamme, että me tarvitsemme ensi kesänä valtavan määrän turvetta ylös soista, jotta saamme tämän maan pidettyä lämpimänä... Tästä talvesta on selvitty kuin koira veräjältä, kun on näin lämmin keli ollut, mutta tällaiset aloitteet, joilla turve oltaisiin kieltämässä, ovat vastuuttomia, ja toivon, että tässä nyt maan hallitus tarttuu tomerasti asiaan ja tekee sen päätöksen, jolla ensi kesänä tuotanto on maksimaalinen jyrshinturpeella ja myös palaturpeella ja muillakin turpeilla.

Kannattaa muistaa sekin, että jos polttoturpeen nosto tässä maassa loppuu, meillä loppuvat myös kasvihuoneet, koska ei kasvuturvetta tai kuivikuturvetta erikseen kannata nostaa. Kyllä siinä samalla kerralla kun nostetaan muita lajeja, nousee kuivikuturpeet sun muut ylös.

Ja uudesta, nousevasta teollisuudenalasta, aktiivihiilen tuotannosta, joka Ilomantsissa toimii — nyt uusitus kattilassa on saatu se systeemi pelittämään — tulee valtava vientivaltti tälle maalle, ja se korvaa nimenomaan kivihiilen.

Toivoisin, arvoisa puhemies, että tämä asia otetaan tässä talossa vakavasti, koska nyt on viimeiset hetket. Ensi kesän tuotantoa varten päätökset pitää tehdä helmikuun aikana. Muuta keinoa ei enää ole.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

19.52 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on todettava, että kyllä aika ajoi aika reilusti tämän kansalaisaloitteen ohi ja tuskin täällä yksikään kansanedustaja enää tällaisen kansalaisaloitteen tässä tilanteessa allekirjoittaisi.

Energiapolitiikka on nyt mielenkiintoisessa vaiheessa, ja täytyy sanoa, että meillä suomalaisilla on käynyt aikamoinen tuuri: Kun viime aikoina on ollut sateinen, lauha ja tuulinen sää, niin meillä on Pohjoismaissa hydrobalanssi parantunut huomattavasti. Norjassa aletaan olla suurin piirtein normaaliaikojen tasolla, eli meillä on paljon vettä, josta voidaan tehdä sähköä. Ruotsissa on ehkä normaaliaikoja hieman alempana tämä hydrobalanssi, mutta kuitenkin tarve on ollut pienempi, koska meillä on ollut lämmintä ja tuulivoima on jauhanut sähköä. Eli tuuri on käynyt sähkömarkkinoilla. Ja kun Suomessa on yksi aluehinta, niin meillä on jopa alhaisempi sähkön hinta kuin muualla. Eli tällä tavalla tämä suurin ongelma, mikä vielä kaksi kolme kuukautta sitten oli, on vähän niin kuin selätetty. Ainut

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

ongelma vaan on, että jotkut ihmiset ovat tehneet sähkösopimuksia hieman väärällä hintatasolla, mutta se on toinen juttu.

Edustaja Hoskonen oikeasti puhui täällä asiaa, että on iso ongelma, kun tämä Ukrainan sota tuli ja Venäjältä loppui sitten polttopuun tuominen, hakkeen tuominen, Suomeen. Me tarvitsemme näissä kaukolämpövoimalaitoksissa, nimenomaan CHP-laitoksissa — mikä tarkoittaa, että siellä tuotetaan sekä lämpöä että sähköä — aika paljon turvetta ihan kattilatekniikan takia. Tämä talvi selvittää, varsinkin kun on näin lauhaa ollut, ja tämä on kyllä ollut onnenpotku Suomelle, mutta ensi talvi todennäköisesti tulee olemaan ongelmallinen siinä, mistä me saamme puuta. Ja turvetta nyt on sitten tavallaan kahta kautta sorrettu: oli tämä Euroopan unionin päästökauppa, jossa on menty aivan liian korkealle, se on tälläkin hetkellä 90 euroa hiilidioksiditonnilta jostain syystä — vaikka sen ei pitäisi olla niin korkealla, niin se vaan on — ja sitten nämä turpeen veronkorotukset, jotka nyt ovat kuitenkin hieman minimaalisempia, kun me verrataan tähän päästöoikeuteen. Se on tehnyt sen, että nyt joudutaan kaukolämmön hintaa nostamaan. Mutta se hintahan ei sitä puuta eikä turvetta kattilaan tuo. Eli minun mielestäni Hoskonen on oikeassa, että on maan hallituksen tehtävä välittömästi käynnistää kaikki ne toimenpiteet, millä me turvetuottajien kanssa solmitaan pitkät sopimukset — sanoisin näin, että tämän vuosikymmenen loppuun saakka. Me tarvitsemme oikeasti turvetta.

Ja jos me EU:ssa toimittaisiin kansallisten etujen mukaisesti, niin meidän pitäisi pyrkiä Euroopan unionin kanssa neuvottelemaan niin, että Suomessa turve vapautettaisiin päästöoikeuden maksamisesta kokonaan, tehtäisiin erillissopimus sen takia, koska meillä on suuria ongelmia, juuri tämä inflaatio ja kaukolämmön hinnannousu. Eli meidän pitäisi tehdä tällaisia järkeviä transaktioita.

Mutta ilman, että me maksimoidaan turpeen tuotanto ensi kesänä — toivottavasti säät sallivat maksimaalisen tuotannon — eli jos me emme sitä tee, tulemme ensi talvena eli vuoden kuluttua, varsinkin jos on pakkasta, [Puhemies koputtaa] olemaan todella suurissa vaikeuksissa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

19.55 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Mietin tuossa, mitähän presidentti Kekkonen sanoisi tänä päivänä, kun hän vuonna 1975 moitti tunareita eräällä kuulusalla termillä. Arvelisin, että hän saattaisi sanoa samalla lailla nyt.

Todellakin tunarointia on tässä turveasiassa ollut tässä maassa ja tässä talossakin vuosien mittaan. Vuosituhannen vaihteen aikaan, runsaat 20 vuotta sitten, taisi käydä niin, että suuri valiokunta äänesti, vai arpako sen ratkaisi, että turve ei Suomessa ole uusiutuva. Kuitenkin naapurimaissa se sitä on. Ja kun tuli tuo päätös eduskunnan kannaksi, että turve ei ole uusiutuva luonnonvara, niin se meni sitten EU:lle tiedoksi ja kirjattiin siellä, ja sen jälkeen olemme olleet naimisissa tämän asian kanssa. Ei ole liikkumavaraa juurikaan saada se sieltä pois, takaisin uusiutuvaksi, niin kuin se hitaasti uusiutuvaksi pitäisi määritellä. Se on vaikeaa.

Sitten tuli tämä päästökauppa, joka sinänsä on varmasti toiminut hyvinkin mutta on kuitenkin ollut raskas turpeelle. Ja siinä mielessä voidaan katsoa, että se on myös ollut tunarointia.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

No, nykyinen hallitus pani sitten reippaasti lisää veroa turpeelle, ja se teki oman tuhonsa turpeen kannattavuudelle. Samalla hallitus sitten säädätti romutuspalkkiolain näille turveyrittäjille, ja nyt ollaan tässä tilanteessa, että olemme turpeen kanssa pahasti ongelmassa.

Turve on kuitenkin uusiutuva, todella hitaasti uusiutuva, mutta kuitenkin uusiutuva. Se on kotimainen. Se työllistää — ja nimenomaan tuolla maaseudun syrjäisemmillä alueilla — yrittäjiä, kuljetusliikkeitä ja niin edelleen. Ja sinne vastaavien työpaikkojen saanti on todella vaikeaa. Turve on tehokas yhdessä hakkeen kanssa sekoitettuna, energiataloudellisesti hyvin hyvä polttoaine. Eli kaikki nämä tekijät kertovat sen puolesta, että pitää saada turve takaisin käyttöön ja valmistautua siihen, että sen käyttöä voidaan jatkaa pidemmälle.

Arvoisa puhemies! On selvää, että fossiilisista tuontipolttoaineista meidän kannattaa luopua. Ne ovat tuonnin varassa, ne luovat epävarmuutta saatavuuden kannalta, ja rahaa menee ulkomaille ihan turhaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

19.58 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Oli ihan pakko tulla tänne saliin, kun kuulin tuolla omassa työhuoneessani, että täällä puhutaan turpeesta. Turvehan on todella ollut, voi sanoa, sellainen surullinen episodi tämän hallituksen aikana.

Ensin sitä kovalla kyydillä ajettiin alas. Se kosketti kaikkein eniten erityisesti Etelä-Pohjanmaata ja Pohjois-Pohjanmaata, siellä oli hyvin paljon tätä turvekoneyrittäjyyttä ja yleensäkin turveyrittäjyyttä. Yhtäkkiä kauhealla hädällä sitä ajettiin alas ideologisista syistä ja niin, että ne yritykset todellakin joutuivat ajamaan alas sen toimintansa. Monet perheet ja yrittäjät kärsivät, mutta ennen kaikkea sitten sitä energiaa ei ollut käytettävissä. Meillä esimerkiksi Seinäjoen Energia yhdessä muiden energialaitosten kanssa ihan vetosi hallitukseen, että tällaisella aikataululla ei ajettaisi alas turvepuolta ja turveyrittäjyyttä ja yleensäkin turpeen tuotantoa, koska se aikaansai sitten myöskin meidän energian hinnan nousun. Kuinka ollakaan, eihän niitä nyt tietenkään kuunneltu, vaan ideologisista syistä ajettiin alas turve energian tuottajana. No, kuinka ollakaan, sitten tuli Venäjän järkyttävä hyökkäyssota ja tajuttiin, että tähän oli taas ihan tyhmä teko.

Ei voi muuta sanoa kuin että tässä on nyt kyllä hallituksen katsottava peiliin, mitä tuli tehtyä. Eiväthän nyt yhtäkkiä nämä turveyrittäjät niitä omia yrityksiänsä nosta ylös, kun kaikki koneet on myyty. Tämä on kyllä todella erittäin surullinen episodi. Me tullaan tarvitsemaan turvetta, me tarvitaan sitä huoltovarmuuden vuoksi, me tarvitaan sitä kaiken kaikkiaan energiaksi, me tarvitaan sitä, että meidän kustannukset eivät nouse näin valtavasti. Tämä olisi pitänyt ymmärtää silloin, mutta vieläkin ei ole myöhäistä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huru, olkaa hyvä.

20.00 Petri Huru ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Täällä on ollut hyvää puhetta turpeesta, ja on helppo yhtyä näihin moniin mielipiteisiin, mitä täällä on turpeen puolesta puhuttu. Haluaisin talousvaliokuntaa kiittää siitä, että sieltä on tullut hylkiesitys tälle kansalaisaloitteelle, jota nyt käsittelemme turpeen energiakäytön lopettamiseksi.

Täytyy sanoa, että tulee sellainen mielikuva, että onko hallituksen energiapolitiikka rikki, kun ajattelee tätä energiapolitiikkaa, jota olemme tehneet, ja tuntuu, että sitä ideologia ohjaa. Hyvä esimerkki on turpeen käytön alasajoon johtaneet toimenpiteet, jotka aiheuttivat sen, että sen sijaan, että olisimme käyttäneet kotimaista turvetta, niin olemme käyttä-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

neet ulkomaista puuhaketta. Eli työpaikat ja rahavirrat ovat ajautuneet ulkomaille, kun turpeen käyttö hallituksen toimenpiteiden johdosta ennakoimattomasti ajautui alas. Ja kuten edustaja äsken puhui myös näistä turvekoneiden romutuspalkkioista, niin on vielä jopa koneet romutettu ja sen jälkeen onkin haluttu lisää turpeenkäyttöä.

Täällä puhuttiin myös CHP-, lämmön ja sähkön tuotannosta, joka on siis kustannustehokasta, ja siihen tarvitaan myös turvetta joukkoon, jotta saadaan paremmat polttotehot. On todellakin surullista, että kotimainen energia ajetaan alas ja käytämme kivihiiltä, ja sen takia on todella erikoista, että tätä toista käsittelyssä olevaa kansalaisaloitetta, joka vaatisi turpeen luokittelua uusiutuvaksi, ei tuoda käsittelyyn. Sehän on hitaasti uusiutuvaa kotimaista raaka-ainetta, ja tämä hitaasti uusiutuvuus tulisi huomioda turpeen osalta päästökertoimessa samoin kuin tehdään puun osalta, joka on luokiteltu uusiutuvaksi ja jonka päästökerroin on nolla. Tällä me saisimme kotimaisen turpeen päästökertoimen kivihiilen alapuolelle, ja se olisi silloin edullisempi raaka-aine käyttää kuin ulkomainen kivihiili.

Toivon, että hallitus tulee tuomaan tämän Turve uusiutuvaksi -kansalaisaloitteen käsittelyyn mahdollisimman pian.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

20.03 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä lakialoite turpeen käytön lopettamiseksi lähinnä nyt energiakäytössä, ja tämä on ihan täysin järjetön aloite. Tämä perustuu vihreään valheeseen, ja on hyvä, että talousvaliokunta ei tätä edistänyt.

Täällä on myös noussut esiin toinen lakialoite, joka on talousvaliokunnassa, ja siellä on Turve uusiutuvaksi -kansalaisaloite käsittelyssä. Se on semmoisella herrasmiessopimuksella pöydätty kaksi kertaa, ja nyt se on sitten oikein prosessin mukaisesti pöydätty, ja se tulee meillä käsittelyyn helmikuun 8. päivä, jos Luoja suo. Näin on sovittu.

Tämä turpeen tilanne on todella vaikea, sillä tähän liittyy nyt päällekkäisiä tapahtumia. Yksi näistä on tämä Venäjän hyökkäys Ukrainaan, joka on muuttanut näitä tuontipolttoaineita. Elikkä meillä on Suomeen tuotu tähän asti Venäjältä haketta ja jopa turvetta.

Edustaja Huru viittasi tuossa äsken siihen, että turve pitäisi luokitella tosiaan jo sen takia uusiutuvaksi, koska se kasvaa samalla lailla kuin puu, vaikka se on hitaampaa, mutta kuutiomäärillä mitattuna Suomessa syntyy 40 miljoonaa kuutiota vuosittain uutta turvetta, ja kansalaisaloitteen vaatimus on, että se tulkittaisiin uusiutuvaksi tämän vuosittaisen kasvun verran.

Suomessa on tällä hetkellä pula turpeesta, ja mitkä sen ovat aiheuttaneet? Ensinnäkin romutuspalkkio, pitkäaikainen epävarmuus ja pitkäaikainen median dissaaminen turvetta kohtaan. Romutuspalkkiolla hävitettiin huomattava osa turvetuotantokalustoa. Lisäksi tähän vihreään valheeseen on kuulunut se, että näitä energialaitoksia, jotka tuottavat lämpöä ja sähköä, on muutettu leijupetikattiloista arinakattiloiksi.

Muun muassa kotikuntani lähellä on yksi laitos, joka on muutettu puuhakkeelle toimivaksi, ja on saatu valtiontukea siihen, että noin 15 vuotta vanha kattila on vaihdettu tämänlaiseen arinakattilaan. Käyttöikää olisi ollut noin 25 vuotta jäljellä, ja nyt siellä palaa taas turve, kun sitä puuhaketta ei saa.

No, täällä on noussut keskustelussa jo esiin se, että puuhaketta tuodaan nyt ulkomailta ja on vaarana, että sieltä tulee niin sanottua ötökkäpuuta, joka saattaa saastuttaa meidän omatkin metsät. On ihan käsittämätöntä tämä juttu, mitä tässä käydään.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Taitaa olla niin, että vihreät odottavat, että he saavat turvetta käytettyä kasvuturpeena, jossa kasvatetaan sitten niitä tomaatteja ja kurkkuja, ja lisäksi he odottavat, että turvetta saataisiin myöskin eläintiloille, koska turpeen happamuus on semmoinen, että se pitää eläinten utareterveyden ja terveyden sillä tavalla, että Suomessa ei juuri tarvitse antibiootteja käyttää. Mutta jos turpeesta nostetaan vain kuiviketurve ja tämä kasvuturve, niin silloin se polttoturve jää näiden alapuolelle käytännössä. Tämä soiden avaaminen vaatii tiettyjä mittavia vesistösaostusaltaita ja muita ja vedenkäsittelyä, ja kuivike- ja kasvuturpeen hinta tulee kohoamaan niin paljon, että Suomessa joudutaan pian luopumaan tästä antibioottivapaasta ruoan kasvatuksesta. Voi voi, tämä on niin monimutkainen asia.

Eli taloudellista on se, että avataan suo, ja niitä Suomessa on vaikka kuinka paljon. Niistä ainoastaan 12 prosenttia ylittäänsä soveltuu tähän käytäntöön, ja tämän 12 prosentin arvo sen suhteen, paljonko siellä on kasvuturvetta, kuiviketurvetta, energiaturvetta, on 2 600 miljardia. Tällä voidaan pelastaa Suomen talous, mutta ei — vihreät jarruttavat. On ihan käsittämätöntä, että luotetaan sellaiseen puolueeseen, joka on ydinvoimaa vastustanut kymmeniä vuosia, ja nyt he puhuvat siitä itse, että pitäisi saada pienydinvoimaa tänne. [Petri Hurun välihuuto]

Täällä Suomessa on myös kuntia — esimerkiksi Merijärvi, Karstula, Kankaanpäähän liitetty Honkajoki, Jalasjärvi, Karvia — jotka ovat siinä omalla alueella erittäin merkittäviä, ja tämä turvetuotanto on erittäin merkittävää aluetaloudellisesti, ja turvetuotannolla on myöskin semmoinen inhimillinen vaikutus, että näistä niin sanotuista koulupudokkaista, joille koulu ei ole maistunut, kummasti vain on tullut ihan täyspäisiä ihmisiä työllistettyään turvenevoille.

Aika on loppumassa. Nyt turvetuottajilta puuttuu vain varmuus siitä, miten tätä tuotantoa voidaan [Puhemies koputtaa] jatkaa, kauanko se kestää. Tämä on se asia, mihin meidän pitää täällä salissa vastata, muuten me muserramme Suomen talouden.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sankelo, olkaa hyvä.

20.10 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Muutamia niin sanotusti kokoavia huomioita tähän keskusteluun liittyen.

Energiaturpeen näkymä muutaman vuoden sisällä on todella huono tällä hetkellä. Fakta on kuitenkin se, että me tarvitaan lämmityskaudella 2024—26 todennäköisesti huomattavan paljon enemmän energiaturvetta, mitä tällä hetkellä kyetään tuottamaan ja mihinkä tuotanto on valmis.

Haaste on myös se, että päästöoikeuden hinta on tehnyt turpeen käytöstä todellakin suhteettoman kallista, mutta sitä käytetään tällä hetkellä silti, kun laitoksella pitää olla jotakin poltettavaa. Siis tähän liittyy tietysti verotus, ja jotainhan hallitus on tehnytkin: esimerkiksi verottoman käytön alarajaa on nostettu. Se on ollut ihan hyvä uutinen, mutta taustalla muistetaan kuitenkin se, että turpeen energiaveroa tämän hallituksen toimesta on korotettu 3 eurosta 5,7 euroon megawattituntia kohden vuonna 2021 ennen kuin Putinin panssarit vyöryivät Ukraina. Silloin sitä ei voitu tietystikään tietää.

No, nyt kun mietitään niitä nopeita toimenpiteitä, millä tätä kilpailukykyä voidaan parantaa, mitä pitäisi tehdä nopeasti, niin ehkä tämä on semmoinen riittävän arvokas paikka, jossa voisi tehdä ihan jonkun ehdotuksen, jolla lähdettäisiin kohti lämmityskautta 2024 ja ensi kesänä tuotantoon. Siis energiavero kansallisesti pitäisi määräaikaaisesti laskea esimerkiksi viideksi vuodeksi nyt nolnaan. Me pystytään tekemään täällä salissa se päätös todella

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

nopealla aikataululla. Sen vaikutus kilpailukykyyn tuolla laitoksilla, joissa käytetään metsähaketta, omien laskujeni mukaan on yli kymmenen prosenttia. Se tarkoittaa sitä, että hie-man paine lievenisi metsähakkeen käytön osalta, kun sitä tarvitaan tietysti metsäteollisuuteen ja selluteollisuuteen ja niin edelleen.

Tämä tässä nyt semmoisena yhtenä konkreettisena esityksenä, jos hallituspuolueitten edustajat asiaa seuraavat, ja puhemieskin voi vielä viedä vaikka terveisiä asiasta. Tämän päätöksen pystyisi tämä hallitus tekemään hyvin nopeasti, ja sitä kautta kilpailukyky hie-man paranisi. Se ei ole se koko ratkaisu. Iso ratkaisu liittyy tähän päästöoikeuden hintaan ja tähän eurooppalaiseen kokonaisuuteen, mutta ikävä kyllä minulla on semmoinen käsitys, että sitä ratkaisua ei muutamassa kuukaudessa tehdä. Tällä esitykselläni pystyttäisiin kuitenkin tekemään jotain energiaturpeen kilpailukyvyn parantamiseksi. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kotiaho, olkaa hyvä.

20.14 Jouni Kotiaho ps: Arvoisa puhemies! Tässä on turpeista paljon puhuttu nytten ja ihan ansiokkaasti. Huoli on kaikilla puhujilla täällä ollut se, miten meidän käy.

Otetaanpa nyt Norja esimerkiksi. Kukaan ei moiti Norjaa. Se tekee öljyllä, kaasulla bis-nestä. Siellä on isot päästöt, ja kukaan ei moiti siitä. Mutta kun täällä on pienemmät päästöt turvehommassa Suomessa, niin on kaiken maailman ilmastopaneelit kimpussa. Ja hallitus laittoi vielä... Täällä mietinnössä lukee, että vuoden 2021 lopussa päästöoikeuden hinta ylitti tason 90 euroa tonnilta CO₂:ta. Se pitäisi saada nollaan plus sitten turve uusiutuvaksi ja kiireesti, niin kuin tässä ovat arvot edustajat kertoneet.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huru, olkaa hyvä.

20.15 Petri Huru ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Edustaja Sankelo täällä äsken mainitsi nimenomaan tämän metsähakkeen tässä turvekeskustelussa. Tämä on yksi merkittävä asia, mikä on myös vaikuttanut meidän muuhun teollisuuteen. Eli kun turpeen käyttö väheni, metsähakkeen kulutus lisääntyi. Se nosti myös metsähakkeen hintaa. Kun myös energian hinta nousee, niin metsähake on esimerkiksi biojalostusteollisuudelle merkittävä raaka-aine. Kun sen hinta nousee ja myös energian hinta on noussut, niin nämä ovat nimenomaan niitä tekijöitä, jotka ovat myös vaikuttaneet kustannuskilpailukykyyn, minkä vuoksi esimerkiksi Suomesta on kaksi merkittävää biojalostamohanketta siirtynyt Rotterdamiin, Hollantiin sen sijaan, että olisimme nämä miljardiluokan investoinnit saaneet tänne. Ja metsähakkeen hinnan kehitys on ollut yksi merkittävä asia. Eli ei ole vain yhtä syytä, vaan on monta erillistä syytä. Sitten on myös esimerkiksi sähköistämisen tuen pienempi prosentti kuin mikä on EU:n maksimi ja mitä kilpailijamaat hyödyntävät. Eli jos kilpailijamaat antavat 75 prosenttia EU:n maksimin mukaan ja Suomi antaa vain 25 prosenttia, niin siirrämme koko ajan kustannuskilpailukykyä kilpailijamaiden hyväksi, ja tämä on huolestuttava kehitys.

Ja täällä mainittiin myös vety tässä turvekeskustelun yhteydessä. Ainakin edustaja Hoskonen sen mainitsi. Ja se on ihan ok, että menemme kohti vetytaloutta, mutta siinäkin meidän tulee huomioda se, että kun vetytalous vaatii paljon päästötöntä sähköntuotantoa, niin ettemme aiheuta metsäkatoa sillä, kun rakennamme, varsinkin uusiutuvan energian tuotantoa, jotta meidän metsäteollisuudelle riittää puuraaka-ainetta käyttöön. Ja myös turpeen käyttö mahdollistaisi paremmin tätä metsäbiomassan eli puiden käyttöä meidän metsäteol-

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

lisuuden raaka-aineeksi. Toivon, että hallitus myös nämä huomioi tulevissa päätöksissään ja myös, kun se käsittelee tätä Turve uusiutuvaksi -kansalaisaloitetta. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 2/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuntalain 90 §:n ja hyvinvointialueesta annetun lain 95 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 256/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 34/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 256/2022 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle keskusvastapuolten elvytystä ja kriisinratkaisua koskeksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 212/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 39/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 212/2022 vp sisältyvät 1.-7. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 304/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 40/2022 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin 27.1.2023 pidetyssä täysistunnossa. Keskustelu jatkuu.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 304/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

13. Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 5/2022 vp
Valiokunnan mietintö TyVM 22/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.2.2023 pidettävään täysistuntoon.

14. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2021

Kertomus K 13/2022 vp
Valiokunnan mietintö TiVM 1/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.2.2023 pidettävään täysistuntoon.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kasvinterveyslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 287/2022 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 24/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.2.2023 pidettävään täysistuntoon.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elintarvikemarkkinalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 283/2022 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 25/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.2.2023 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 10 §:n muuttamisesta sekä veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi verosopimuksiin toteuttavista toimenpiteistä tehdyn monenvälisen yleissopimuksen 9 artiklaan tehdyn varauman peruuttamisesta ja ilmoitusten antamisesta

Hallituksen esitys HE 279/2022 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 38/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 1.2.2023 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 158/2022 vp

18. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 1.2.2023 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.19.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola